MERIDIANE

SVETOSLAV MINKOV

ALCHIMIA DRAGOSTEI

EDITURA DE STAT PENTRU LITERATURA SI ARTA

SVETOSLAV MINKOV ★ ALCHIMIA DRAGOSTEI

Lei 2

Meridiane

SVETOSLAV MINKOV

ALCHIMIA DRAGOSTEI

EDITURA DE STAT PENTRU LITERATURA ŞI ARTA

În romîneşte de: *C. Velichi*

СВЕТОСЛАВ МИНКОВ
ИЗБРАНИ ПРОИЗВЕДЕНИЯ
БЪЛГАРСКИ ПИСАТЕЛ
СОФИЯ, 1955

CUVINT INAINTE

Culegerea de față prezintă cititorului romîn cîteva schițe reprezentative ale unuia dintre cei mai de seamă scriitori satirici bulgari. Nuvelele, schițele și foiletoanele lui Svetoslav Minkov, care alcătuiesc o puternică satiră la adresa societății burgheze, se bucură de o caldă apreciere în rîndul cititorilor bulgari și-i asigură un loc important în literatura bulgară contemporană.

Născut la 4 februarie 1902 în orașul Radomir, își face studiile în orașul său natal și la Facultatea de Litere a universității din Sofia, apoi și le desăvîrșește în Germania, la München. După ce funcționează cîtva timp ca bibliotecar, intră în serviciul Ministerului de Externe și are prilejul să viziteze mai multe țări ca atașat al legațiilor bulgare. In prezent este redactor șef al editurii „Asociației Scriitorilor" din R.P. Bulgaria.

Activitatea literară și-o începe după primul război mon-

dial, cînd în literatura bulgară începuseră să pătrundă, alături de tradițiile clasice sănătoase, tot felul de curente moderniste sau ultramoderniste, care își făceau loc prin pana unor tineri scriitori în căutare de drum. Intre altele erau la modă povestiri fantastice, excentrice și stranii, în felul celor scrise de Gustav Mayrinck sau Hoffmann și pe calea aceasta se părea că vrea să meargă și Minkov (Crizantema albastră — 1921; Pasărea de foc — 1927; Jocul umbrelor — 1928). *In curînd însă tînărul scriitor părăsește această literatură seacă, goală de orice conținut, simplu joc al fanteziei sau mijloc de distracție, care rupe cititorul de realitate, transportîndu-l în lumea ireală a visului. Chiar dacă unul din elementele caracteristice ale creației sale rămîne împletirea realului cu fantasticul, aceasta nu mai e un scop în sine, ci doar nu procedeu artistic al autorului.* (Casa de la ultimul felinar — 1931; Automate — 1932; Doamna cu ochi radioscopici — 1934 etc.)

Dacă mulți scriitori din generația lui Minkov s-au îndreptat spre lumea satelor sau spre trecutul istoric al poporului bulgar, Minkov își caută eroii și temele povestirilor sale în lumea orașelor.

Atașat pe lîngă ambasada bulgară de la Tokio, Minkov cunoaște Japonia, vizitează apoi cele două Americi și pretutindeni adîncul său spirit de observație culege noi elemente și tablouri tot din lumea orașelor, pe care o prezintă în nuvelele, foiletoanele sau notele sale de drum, demascînd viciile adînci ale societății capitaliste.

Oricît de diferite ar fi ca subiect și ori unde s-ar plasa acțiunea lor, creațiile literare ale lui Svetoslav Minkov se înșiră toate de-a lungul unui fir conducător.

Scriitorul a cunoscut societatea vremii lui, societatea dintre cele două războaie, în toate aspectele ei, pe diverse meridiane și continente. Și pretutindeni Minkov rămîne în lumea orașelor, în special în lumea micilor intelectuali. Eroii săi n-au nimic excepțional. Sînt oameni umili, oameni de rînd, oameni de pe stradă. Din mijlocul acestora își ia scriitorul tipurile pe care le prezintă.

Ideea fundamentală a creației artistului este destinul acestor oameni de rînd în societatea împărțită în clase antagoniste. Maestru al schiței sau nuvelei de mică întindere, înzestrat cu un deosebit simț satiric, Minkov pune și răspunde în același timp la această problemă în fiecare lucrare a sa, indiferent dacă acțiunea se petrece în micul oraș provincial sau în marele oraș modern, la Sofia, Tokio, Detroit sau în America de Sud.

Viața micului burghez din Japonia (Tokio — 1943; Imperiul foamei — 1952), *momente din viața grea a negrilor sau aspecte ale vieții din marile orașe americane* (Omul Bill și pisica Kate, Fericirea de a fi negru) *sînt axate pe aceeași idee fundamentală: Ce au reușit să facă din viața omului de rînd toate cuceririle tehnicei? Au transformat omul într-un manechin, într-un simplu automat. De aci și numele unei culegeri de nuvele* (Automate — 1932) *în care eroii sînt oameni lipsiți de orice personalitate — oameni manechine.*

Panorama societății contemporane se completează cu aspecte din lumea sud-americană (Cealaltă Americă —

1938), *pentru a se opri apoi la viața societății bulgare. Și aici eroii sînt tot oameni simpli și necăjiți de care Minkov se apropie cu nesfîrșită dragoste* (Povestiri în piele de arici — 1936, Asfalt etc.). *Iată-i pe toți laolaltă în compartimentul unui vagon: o profesoară dintr-un oraș de provincie, un farmacist, un voiajor comercial, doi pensionari etc. Viața oamenilor acestora e pecetluită încă din leagăn, cînd părinții socot că odrasla lor va ajunge departe și caută să țină seamă de cel mai neînsemnat amănunt pentru a-i asigura un viitor fericit, fără să-și dea seama că ei înșiși au străbătut același drum, care i-a dus la o mediocră existență* (După nouă luni).

Iată-i pe cei în pragul vieții, — Bela și Bubi — care așteaptă să-și creeze un cămin fericit fără să bănuiască cum foarte curînd aceeași societate îi va strivi (Alchimia dragostei).

Iată-i pe cei ajunși la mijlocul drumului — băcanul dintr-un orășel de provincie, arhivarul din cine știe ce minister sau slujbașul anonim (Begonia).

In sfîrșit, iată-i în toamna vieți — doi profesori care au trăit toată viața în sărăcie cu speranța mutării în capitală și care, ajunși la pensie, își văd visul împlinit, fără a simți nici cea mai mică mulțumire (Asfalt).

La prima lectură a celor mai multe din aceste povestiri, cititorul parcurge paginile cu rîsul pe buze, însoțit de verva inepuizabilă sau de ironia fină a scriitorului, pe care-l simte aproape de el, cu care stă parcă de vorbă. Peripețiile prin care trec Beba și Bubi, apriga dispută dintre părinții noului născut pentru alegerea numelui sau discuția din compartimentul trenului ce merge spre capitală lasă impresia unor schițe ușoare prin care artistul, ca un simplu umorist, vrea să-și distreze cititorii. La aceasta contribuie și stilul specific scriitorului. Povestirea curge în mod natural, nesilit, lăsînd impresia că autorul a scris-o într-o clipită, că n-a depus nici un efort pentru șlefuirea frazei sau pentru alegerea cuvintelor. Orice amănunte de prisos sînt înlăturate. Scriitorul intră de-a dreptul în subiect și-l expune la repezeală, ca un reporter care-și scrie nota pe colțul mesei de redacție lîngă curierul care așteaptă să ducă manuscrisul la tipografie. Și totuși, oricare din aceste scurte și umoristice povestiri, în afară de munca migăloasă și îndelungată de cizelare a fiecărei expresii, ascund în ele aceeași dureroasă întrebare — ce a făcut și ce va face societatea din toți acești „oameni de rînd"? Unde a rămas tot ceea ce a fost elan, speranțe sau vis al vieții fericite?

Minkov vrea și reușește să arate cum societatea burgheză ucide în acești oameni lipsiți de apărare tot ceea ce e luminos, creator și frumos în sufletul lor. Societatea îi strivește și le înăbușă orice elan, reducîndu-i la simple automate, la simple manechine, lipsindu-i de orice personalitate. Ce a rămas din cei doi profesori — acum pensionari — care au îndurat treizeci și trei de ani de sărăcie, economisind ultimul ban din salariul lor sărăcăcios, lipsindu-se de orice plăcere a vieții, trăind ca niște exilați în micul orășel de provincie și reușind în cele din urmă să-și cumpere un mic apartament în capitală, unde speră să ducă o viață lipsită de griji? Societatea nu-i primește în mijlocul ei, viața marelui oraș

n-are nevoie de dînşii şi în vîltoarea aceasta zgomotoasă se simt şi mai izolaţi ca pînă acum. Ori unde încearcă să prindă o legătură cu această nouă realitate după care au tînjit atît de mult, se lovesc de atitudinea rece, egoistă, interesată, respingătoare a celor din jurul lor. Cît de salvatoare este întîmplătoarea întîlnire cu „un om adevărat" — cu unul din orăşelul în care trăiseră pînă atunci! Cu cîtă grabă îl smulg din mulţimea vrăjmaşă a străzii pe acela pe care îl simt atît de aproape! Şi cît de pustie le pare apoi viaţa atît de mult visată, din oraşul cel zgomotos... „Pe urmă cei doi pensionari rămaseră iarăşi singuri... Femeia simţi o durere surdă, care-i apăsa pieptul gata s-o înăbuşe, iar bărbatul sta la fereastră, dus pe gînduri şi luptîndu-se şi el cu aceeaşi durere" (Asfalt).

Imensul pustiu din sufletul acestor oameni apare şi mai puternic la eroul schiţei Begonia. *Aici totul e sumbru şi cenuşiu, iar „viaţa" acestui anonim nu diferă întru nimic de aceea a unei plante — de floarea care se ofileşte în odaia gazdei absente, ce seamănă cu un cavou — de begonia care priveşte absentă prin geamul prăfuit ca şi chiriaşul, care stă în amurg cu privirea pironită în zidul cenuşiu din faţa ferestrei lui.*

In aceste două schiţe, creaţia lui Minkov atinge culmea şi, pe drept cuvînt, criticii bulgari le-au comparat cu cele mai izbutite pagini ale literaturii contemporane bulgare.

După 9 Septembrie, condeiul lui Minkov e tot atît de activ, biciuind mai ales prin foiletoanele sale, unele aspecte negative ale societăţii de azi (O istorie cu coadă. Curioşii etc).

Continuînd cele mai bune tradiţii ale literaturii satirice bulgare şi fiind înzestrat cu un adînc spirit de observaţie, Svestoslav Minkov va fi citit cu plăcere de cititorul romîn.

CONSTANTIN VELICHI

Liliana 1957

ALCHIMIA DRAGOSTEI

Eu, ştiţi, nici pînă acum nu pot pricepe de ce lumea a fost aşa fel făcută, încît coada purcelului e scurtă şi-ncîrligată, iar a vulpii atîrnă liniştită în jos, ba chiar se şi tîrîie pe pămînt. Iarăşi nu înţeleg de ce, la urma urmei, dinţii negrilor sînt albi ca ai noştri, pe cînd pielea li-e neagră cum e catranul. În sfîrşit, nu ştiu de ce oamenii care-şi declară dragoste eternă unul altuia şi sînt, ca să zic aşa, atît de eterizaţi de sentimentele lor cad de obicei într-o asemenea stare de delir, încît se hotărăsc să se căsătorească şi să ajungă — mă iertaţi — nişte hahalere.

— Hei, prietene, ia mai taci din gură ! Treaba asta nu e chiar aşa simplă cum crezi.

Ştiu, fraţilor, ştiu foarte bine că sînt lucruri inevitabile, am citit ceva şi despre karma, ani de-a rîndul mi-am spart capul cu problema fericirii conjugale, totuşi ceva mi-a rămas şi pînă acuma inexplicabil: cum e posibil ca omul care pînă ieri îi aducea iubitei buchete de trandafiri şi declama la picioarele ei splendide poeme despre lună, deodată începe să-i aducă spanac sau salată, să-i arunce ciorapul nu prea îmbietor la miros ca să i-l cîrpească, ba chiar s-o şi înjure pentru că a rupt acul de la „primus".

— Eh, dar asta întrece orice margine a bunei cuviinţe! De unde atîta brutalitate în felul tău de a te exprima?

De ce, fraţilor, de ce vă irită atîta sinceritatea autorului, şi nu vă indignează spanacul, salata sau „primusul"? Ori poate vreţi să spuneţi: Asemenea vorbe n-au ce căuta în literatură. Vă rog, staţi puţin să ne-nţelegem. Că doar n-o fi literatura numai aşa, o podoabă ori vreo baclava sau cataif? Mănînci, ca să zic aşa, o bucăţică, e dulce, îţi place, pe urmă bei un pahar cu apă şi te culci. Aşa să fie oare? E adevărat că este şi literatură de asta, dar e doar pentru bibliofili. Voi, oamenii ăştia vii şi care vreţi să le ştiţi pe toate, care cleveţiţi la fiecare pas şi vorbiţi pe ascuns toate porcăriile, puteţi să vindeţi altora estetica voastră de paradă, iar acum tăceţi şi-ascultaţi. Problemele vieţii trebuie privite, ca să zic aşa, mai medical — adică fără jenă şi fără ruşine. Ce să ne mai minţim şi să ne jucăm de-a ala-bala cu decenţa.

Şi aşa, a fost odată...

Nu, aşa încep doar poveştile. Să zicem, pur şi simplu, astfel:

La început, parcă peste tot curge numai lapte şi miere. Ţi se pare că nici viaţa de apoi n-o să-ţi ajungă ca să-i mărturiseşti dragoste aceleia pe care o iubeşti şi pe care o visezi şi ziua cu ochii deschişi. Vă tot împărtăşiţi, tu şi scumpa ta jumătate, cele mai suave efuzii, filtrate de trei ori prin cea mai fină sită de mătase, vă uitaţi unul la altul cu tandreţe divină şi simţiţi că n-aţi putea trăi nici o clipă, dacă v-ar despărţi cineva. În toate vă-nţelegeţi şi totul vă e pe plac. Nici o neînţelegere nu se poate isca între voi, nu se observă nici cea mai mică nepotrivire între caracterele voastre. Dacă se uită cineva la voi, cade pur şi simplu în extaz. Se bucură de voi ca de nişte puişori abia ieşiţi din găoace. Dar şi voi sînteţi atît de curăţei, de gingaşi şi de buni — cum nu se mai află pereche pe lume. Măi să fie-al dracului, cugetă în sinea lui unul care stă de o parte — straşnic lucru mai e şi dragostea!

— În planeta Neptun există oameni! zice doct unul din voi.

— Sigur că sînt! admite îndată celălalt.

Sau:

— Mie nu-mi plac ouăle fierte!
— Nici mie!
Sau:
— Mi-a ieşit o bătătură la piciorul stîng!
— Şi mie!
Şi, în apa netedă ca oglinda a acestei indistructibile înţelegeri şi uniri de cuget, îmboboceşte crinul cel alb al sublimelor simţiri. Gesticulaţi şi vă juraţi dragoste pe veci unul altuia, vă comparaţi ochii cu albăstrelele, cu violetele, cu cerul de azur, vă spuneţi tot felul de lucruri care n-au fost şi n-or să fie, înjuraţi pe burghezi şi vă faceţi că nu observaţi cîinii de pe stradă care ridică piciorul pe la garduri sau la stîlpii lămpilor electrice — într-un cuvînt, vă rupeţi cu totul de aşa-numita realitate trivială şi poetizaţi, mîndri de voi. Iar cînd vă săturaţi de viaţă, treceţi pragul morţii şi acolo cădeţi deodată în toate calamităţile. Cu o impresionantă seriozitate, ce trezeşte în voi cea mai adîncă compătimire faţă de propria voastră fiinţă ce se va stinge, declaraţi că vă veţi arunca în faţa tramvaiului, că vă veţi spînzura sau că vă veţi otrăvi cu cianură, că vă veţi împuşca sau că vă veţi îmbolnăvi şi veţi muri de ciumă, de tifos, de anghină difterică, de peritonită — numai ca să-l speriaţi pe celălalt şi să aflaţi măcar pe departe, cum ar privi dispariţia voastră din lumea asta. Şi cînd celălalt răspunde zguduit că nu va supravieţui morţii voastre şi că-şi va înfige cuţitul în inimă cu propria lui mînă, atunci vă liniştiţi, zîmbiţi mîndru şi hotărîţi să amînaţi pe timp nelimitat plimbarea voastră cu carul mortuar. Atunci vă întoarceţi din nou în viaţă şi împreună cu credinciosul vostru tovarăş de drum intraţi într-o mică lăptărie ca să mîncaţi un iaurt, sau în cine ştie ce restaurant pustiu, unde unicul chelner al localului vă întîmpină fluturînd şervetul ca un scamator. Aşa trece pe nesimţite vremea, pe urmă vă plimbaţi ceasuri întregi pe străzi, vă ţineţi prelung mîinile, unul în ale celuilalt, asigurîndu-vă cu ochii inundaţi de fericire că n-o să puteţi aştepta ceasul atît de depărtat, al întîlnirii de mîine.

Deoarece legăturile dintre cei doi amorezi devin din zi în zi mai intime, de aici încolo, ca să ne fie mai uşor, o să vorbim la persoana a treia. Aşa o să împăcăm şi capra şi varza, deoarece autorul se va ocupa de persoane cu totul necunoscute, iar cititorul n-o să se mai simtă stînjenit în poziţia de erou, aşa cum a fost pînă acum.

Adică, în cazul nostru, va trebui să găsim un nume pentru viitorul nostru personaj ca să fim la adăpost de orice eventuală responsabilitate.

După o veche tradiţie sentimentală, amorezaţii îşi urăsc de moarte adevăratele lor nume, pe care le găsesc cu totul urîte, dacă nu chiar barbare. Ei preferă să se mîngîie unul pe altul cu „puişo-

rule“, „porumbelule“, „broscuţo“, „şoricelule“ şi alte zoologice epitete. Dar, bine-nţeles, de cele mai multe ori unul din ei se numeşte Bubi iar celălalt Beba. Aceste două nume care s-au impus prin gingăşia lor bisilabică au devenit atît de uzitate, încît sînt aproape inevitabile pentru orice pereche de amorezaţi, chiar dacă numele Bubi, scuzaţi-mă, îmi aminteşte, fără să vreau, de foxterierii dresaţi care stau frumos în casă cu zgarda de piele la gît. De altfel, departe de noi gîndul de a transforma lumea sau de a ne băga nasul în viaţa particulară a oamenilor, de aceea o să mergem pe drumul bătut şi, de aici înainte, o să-i numim pe eroii noştri Beba şi Bubi.

Şi, astfel, din ziua celui de-al doilea botez al lor, Beba şi Bubi intră în legături tot mai intime, încep să revină la realitate şi, cu totul pe nesimţite, îşi ung sufletele cu uleiul de ricin al cotidianului. Cuvintele de mai sus, ce-i drept, pot fi răstălmăcite, trezind cititorului o neplăcută bănuială. De aceea o să apelăm îndată la liniştitoarea deviză a Ordinului Jartierei din Anglia : „Honni soit qui mal y pense !“ adică „Să-i fie ruşine aceluia care se gîndeşte la ceva rău !“

Da, în legăturile intime dintre cei doi eroi ai noştri nu-i nimic imoral şi condamnabil, nimic din ceea ce ar putea face să roşească faţa unui virgin sută la sută. Pur şi simplu apropierea

romantică dintre inimile lui Bubi şi Beba începe să se transforme treptat într-o necontenită grijă faţă de sănătatea lor, mărinimia sentimentelor lor face loc acum unui alarmant egoism privitor la nemurirea persoanei lor fizice şi aşa începe a doua fază în dragostea perechii noastre, cînd tableta de aspirină devine cheia fericirii. Beba tremură pentru iubitul ei ca o adevărată soră de caritate, îl face, aproape cu forţa, să se ducă la dentist, să tragă mentol pe nas, să-şi ungă eczema cu nu ştiu mai ce alifie galbenă, care-i transformă figura într-o tragică şi desperată reclamă a neputinţei medicale, ba pînă la urmă îl ia de mînă şi-l duce din magazin în magazin ca să-i caute galoşi, cu riscul de a fi văzută de cunoscuţi şi spusă acasă. Pe de altă parte, Bubi se supără pe Beba că nu se îmbracă mai gros, îi cumpără bomboane de eucalipt ca să nu mai tuşească, intră cu ea în prima farmacie şi-i spune farmacistului : „Iertaţi-mă, n-aţi putea pune puţin iod la degetul domnişoarei ?“ — adică — se vede dintr-o dată — din omul ăsta o să iasă un soţ şi jumătate.

Dar să intrăm în cea de-a treia fază a relaţiilor dintre cei doi amorezaţi şi să vedem ce se-ntîmplă mai departe.

Dacă ne-am putea închipui vremea, aşa, ca un fel de crenvurşt foarte lung, iar ceasornicul — ca un căpcăun flămînd care muşcă necontenit din crenvurştul ăsta, atunci am putea spune

foarte uşor că atunci cînd ceasornicul a ajuns la jumătatea crenvurştului — între Beba şi Bubi se ivesc primele neînţelegeri serioase. De obicei neînţelegerile încep prin aceea că părinţii Bebei află pe o cale indirectă de legăturile ei cu Bubi şi hotărăsc să facă tot posibilul ca s-o despartă de el. Se înţelege că, în cele mai multe cazuri, severitatea părinţilor ei e doar de formă, aşa ca să scoată în lumină indestructibila morală puritană a vechii generaţii. Totuşi, ori cum ar fi, important e că toţi cei din casa Bebei încep să tulbure sufletele eroilor noştri şi presară cu piper caimacul iubirii lor, care a dat în copt.

Mai bine însă să fim ceva mai pitoreşti. Într-o zi, Beba vine la Bubi cu ochii roşii şi cu pleoapele umflate de plîns, spunîndu-i printre sughiţuri că taică-său ştie tot, că a ameninţat-o că-i încuie uşa dacă mai continuă să întîrzie seara şi să-l mintă că a fost cu Anca la cinema, că el, colonelul de rezervă de două ori decorat cu „Virtutea militară", o să se-ntîlnească personal cu Bubi şi o să-l prevină să nu se mai ţină după fie-sa, iar în caz contrariu o să tragă cu pistolul... Mai departe Beba nu mai poate vorbi căci i s-a pus un nod în gît de-atîtea emoţii, iar din ochi încep să-i pice lacrimi mari.

Bubi rămîne ca trăznit şi multă vreme nu-şi poate veni în fire. Undeva, departe, i se pare că-l şi vede pe viteazul colonel de rezervă, cu pistolul îndreptat spre el şi această îngrozitoare vedenie îi îngheaţă sîngele în vine. În cele din urmă îşi revine însă şi-şi asaltează iubita cu o mulţime de întrebări.

De unde a aflat taică-său şi toţi ai ei toate lucrurile astea? De ce nu-şi caută de treabă şi vor să se-mpotrivească fericirii fie-si? În sfîrşit, fie-sa a avut prune-n gură de nu i-a spus că omul pe care îl iubeşte nu e cine ştie ce prostălău şi pierde-vară, ci copist principal la Mininisterul de Finanţe, care poate înainta pînă la registratură sau poate ajunge chiar contabil dacă nu cade guvernul?

— Ciudat om mai eşti şi tu! scînceşte Beba uitîndu-se cu nespusă mîhnire la Bubi care a fost atît de crud jignit.

— Nu cumva crezi că am tăcut şi că nu i-am spus totul?

— Şi el ce ţi-a răspuns?

— Nimic! Nici n-a vrut măcar să m-asculte. A început să-mi spună că o dragoste ca a noastră e doar pierdere de vreme, că mi-a găsit un avocat cu care să mă mărite...

— Şi tu, desigur, atîta aşteptai! Să te desparţi de mine şi... hop — să cazi în braţele avocatului!

— Dacă nu poţi inventa ceva mai inteligent, te rog nu mai începe şi tu! Ştii doar că te iubesc numai pe tine şi n-o să mă mărit niciodată cu altul!

Însufleţit de această provocătoare mărturisire, Bubi izbucneşte cu nestăpînită exaltare şi totodată cu o cumplită sete de răzbunare.

— Hei, domnule! strigă el, adresîndu-se invizibilului colonel. N-ai decît să vii cu pistolul tău cu tot, că nu-mi pasă! O să te ucid ca pe un cîine, barbarul barbarilor! Vrei s-o logodeşti pe fie-ta cu avocatul, hai?

Beba tresare speriată şi încearcă să-l potolească pe ambiţiosul ăsta care a turbat aşa dintr-o dată.

— Nu te teme, Bubică! îi şopteşte ea. O s-aranjăm noi totul. Tata nu e chiar atît de rău cum crezi. Recunoaşte şi tu, pînă la urmă, că are şi el dreptul să se îndoiască de bunele tale intenţii, dacă pînă acum n-ai venit la noi ca să-mi ceri mîna.

— Ah, aşa stă treaba? ţipă Bubi ca ars şi se dă-napoi. Piei din ochii mei, mizerabilo! Va să zică şi tu gîndeşti ca şi el? Tu, care mi-ai jurat că mă iubeşti cu totul dezinteresat şi că o să mergi pînă la capătul lumii cu mine, tu îndrăzneşti acum să-mi faci apropouri vulgare de căsătorie? Nu vreau să te mai văd în faţa ochilor! Du-te la taică-tău! Du-te la avocatul tău!

Dar iată că şi Beba se urcă pe tronul de aur al ambiţiei şi mîndriei ei feminine şi-i răspunde cu logica ei de fier:

— Bine, eu nu vreau să-ţi mai stau în cale! Abia acum văd că şi tu eşti ca şi ceilalţi. Vrei

doar să-ţi petreci vremea cu mine şi pînă la urmă să m-azvîrli ca pe o cîrpă. Aşa procedează numai laşii! Doamne, Dumnezeule, cum am putut să mă-nşel în halul ăsta!

— Nu-i adevărat! Eu n-am fost niciodată laş, se dezvinovăţeşte Bubi. Te-am iubit, te iubesc şi acuma şi nu o dată ţi-am spus că o să mă-nsor cu tine. Dar, ca să se vorbească de căsătoria noastră în chip atîta de vulgar, vezi, asta nu pot suporta. Lasă să vie totul natural, fără să forţezi, ca să nu pară că unicul tău scop e să te căsătoreşti.

— Dar, pentru Dumnezeu — se vaietă Beba — ce poate fi vulgar în faptul că vrei să-ţi faci un cămin, să-ţi legalizezi legătura cu omul pe care-l iubeşti, să te-ngrijeşti doar de el de dimineaţă pînă seara, să-i pregăteşti gustarea, să-l petreci cînd pleacă la birou, să-i alungi muştele de pe faţă cînd doarme? Toată viaţa o să rătăcim aşa pe străzi şi o să ne-ascundem de oameni ca nişte criminali?

Din nou emoţionat şi răpit de această rară abnegaţie a viitoarei lui soţii, care tînjeşte după robia voluntară de umilă vestală a căminului, Bubi şovăie în bănuielile lui meschine şi dintr-odată vede iarăşi totul în roz.

Îi explică iubitei că şi el s-a săturat pînă-n gît să rătăcească pe străzi ca un hoinar, că şi el vrea să aibă o dată măcar o odăiţă în care să stea aşa, unul lîngă altul, să-şi bea ceaiul, pe

urmă ea să croşeteze ceva, să zicem o dantelă, iar el să-i citească un roman sau să-i cînte la flaut.

Beba ascultă transportată planurile atît de încîntătoare ale lui Bubi, liniştit de propria lui fantezie, şi nu mai poate de bucurie la calda sinceritate a vorbelor lui. In sufletul ei setos de o existenţă liniştită creşte verde şi subţire, ca un fir de mărar, speranţa că în curînd, poate chiar foarte curînd, o să fie îmbrăcată într-o rochie albă de mireasă primind veselă felicitările prietenelor ei, nemăritate încă.

Dar, oricît de minunat ar fi acest fals tablou al lui Rafael cu o mulţime de îngeraşi deasupra capetelor celor doi viitori soţi, din ziua aceea neînţelegerile şi scandalurile dintre eroii noştri se repetă tot mai des şi cu perseverenţa unui automat. Beba arde de nerăbdare să vadă odată înfăptuită istorica întîlnire dintre Bubi şi taică-său, iar Bubi tot amînă, şovăie şi clipeşte ca orbit de lumina magneziului. Astfel, cei doi amorezaţi îşi întind nervii de-s gata să plesnească în goana nesfîrşită pe hipodromul fericirii conjugale, îşi pierd orice stăpînire de sine, se dau dracului unul pe altul şi puţin rămîne să nu ajungă şi la bătaie. Din cînd în cînd se trezesc alarmaţi la conştiinţa că în dragostea lor s-a rupt ceva şi, de frică să nu se piardă unul pe altul, devin deodată tandri, se îmbrăţişează şi se copleşesc unul pe altul cu mii de mîngîieri, ca

să cadă încă o dată în neurastenia lor sentimentală şi să înceapă din nou să se certe cu şi mai mare violenţă. Pînă la urmă, se-nţelege, Bubi depune smerit armele la picioarele demnului său adversar şi hotărăşte să se înfăţişeze fără nici un fel de amînare în faţa omului cu pistolul ca să-i ceară fata de nevastă.

Aceasta se întîmplă în mod obişnuit într-o zi de lucru a săptămînii, cînd tatăl, prevenit în prealabil, trebuie să joace rolul unui om surprins de neaşteptata vizită a candidatului la însurătoare.

Pînă la ora vizitei care trebuie să-i hotărască soarta, Bubi se află într-o stare febrilă şi e cu totul zăpăcit. Vine dimineaţa la birou în haină neagră şi pantaloni reiaţi şi, deoarece faţa lui are o expresie oarecum tristă, colegii schimbă între dînşii priviri pline de-nţelegere şi rămîn cu impresia că şeful copist s-a pregătit să meargă la vreo înmormîntare. Fără să schimbe nici un cuvînt cu vreunul dintre ei, Bubi se aşază la locul lui, aruncă o privire indiferentă la hîrtiile ce s-au îngrămădit pe biroul lui, pe urmă rămîne cu privirea aţintită la sticluţa cu gumarabică şi stă aşa multă vreme dus pe gînduri. Maşinile de scris ce-l înconjoară se iau la întrecere în ţăcănitul lor şi în mijlocul acestui zgomot metalic de clape ce se zbat, de suluri ce se-nvîrtesc, în sunetul strident al clopoţelului de semnal, în nesfîrşitul haos al biroului, în care se nasc,

scrise pe hîrtie albă, adîncile cugetări ale nemuritorilor birocraţi, omul simte că-l apucă o ameţeală de parcă s-ar afla la un metru de apele spumoase ale Niagarei. Bubi ia o ciornă indescifrabilă ca un papirus egiptean şi încearcă s-o scrie la maşină, dar clapele i se încurcă între degete şi pe foaia albă de hîrtie apar stranii combinaţii de litere, care n-au nimic comun cu graiul omenesc articulat. Dîndu-şi seama că în această zi memorabilă nu-i capabil să lucreze ceva, copistul-şef abia aşteaptă pînă la prînz, cînd cere permisiunea să plece, îşi ia repede pălăria şi părăseşte biroul răsuflînd uşurat.

Unde-şi petrece el după-amiaza, ce se-ntîmplă cu el, pe ce drumuri întortocheate îi rătăcesc gîndurile şi în ce grădini de portocali îi înfloreşte sufletul — aceasta o pot spune cu siguranţă doar ghicitoarele. În orice caz, pe seară, precis la ora fixată, Bubi, bărbierit, pudrat şi parfumat, urcă încet scara lată, de piatră, a nu ştiu cărui bloc, se opreşte la etajul patru şi citeşte cu atenţie micile tăbliţe de alamă de la uşile tuturor apartamentelor. Cînd dă cu ochii de numele cunoscut, încearcă să-nghită nodul ce i s-a pus în gît ca un os de peşte, ascultă cu zece perechi de urechi care-i răsar deodată pe nas, pe bărbie, pe umeri sau pe obraji, iar după aceea întinde mîna la butonul soneriei electrice pe care-l apasă nu prea sigur de sine. Dar

soneria electrică îşi cunoaşte meseria. Zbîrnîie din toată puterea ei în urechile misteriosului cavaler, care abia i-a atins butonul, şi aproape în aceeaşi clipă se aude zgomotul unui scaun răsturnat, pe urmă cîteva vorbe şoptite în grabă şi paşii cuiva care aleargă în ciorapi. In timp ce Bubi îşi dă seama de cele întîmplate, un ochi curios îl măsoară prin orificiul zăbrelit al uşii care se deschide apoi larg. In faţa lui apare o servitoare gătită şi împopoţonată, care are un zîmbet sărbătoresc pe faţă şi roşeşte toată cînd îl vede.

— Vă rog, domnul Potainicov e acasă? întreabă Bubi cu o voce de dincolo de mormînt şi inima i se face mică cît un purice.

— E acasă, e acasă, poftiţi! răspunde cu vioiciune servitoarea, care, după cît se vede, ghiceşte intimele intenţii ale necunoscutului oaspe.

Bubi trece pragul şi intră într-un antreu semiobscur unde-l izbeşte un miros de varză acră, dar servitoarea deschide repede şi a doua uşă şi mirosul de varză dispare. Acum oaspele îşi agaţă pălăria într-un cuier cu oglindă, în care se priveşte pe furiş, şi intră într-un hol pătrat cu pereţii zugrăviţi în verde, cu un bufet masiv, cu o masă rotundă şi cu cîteva fotolii moi, îmbrăcate fără nici un fel de ceremonie în nişte învelitori albe de parc-ar fi în cămăşi de noapte.

— Poftiți de ședeți! Numai puțin! Acuși o să vie — mai zice amabila servitoare și dispare tot atît de repede ca o nevăstuică.

Am putea spune foarte multe despre starea sufletească în care se află bietul nostru erou, care stă ca pe jăratec pe unul din fotolii, am putea scrie chiar un poem asupra inimii omenești care tremură în fața marelui necunoscut în al cărui pustiu cade, ca într-o fîntînă fără fund, orice candidat la însurătoare. Dar e mai bine să nu ne-ntindem în lung și-n lat, ci să ne limităm la observația că Bubi își pierde cu totul firea între cei patru pereți verzi ai holului de altfel atrăgător. Parcă diavolul însuși stoarce ca o lămîie creierul copistului-șef, trecîndu-i prin sită toate gîndurile, toate frazele, toate argumentele emoționante, studiate în prealabil pentru duelul verbal ce avea să se desfășoare între cavalerul frumoasei domnișoare și tatăl acesteia. In capul tulburatului mosafir hoinăresc doar cuvinte desperechiate, unul de la începutul și altul de la sfîrșitul strălucitorului discurs care trebuia să-l convingă și pe cel mai desperat pesimist prin curajoasa și luminoasa sa filozofie a vieții. Dar, în loc să-și trezească memoria cu totul adormită și să-și reamintească măcar ceva din cele pe care voia să le spună, Bubi se zăpăcește din ce în ce mai mult, se uită cu o înspăimîntată curiozitate în jurul lui și deodată își aduce aminte de Beba.

Doamne, parcă n-ar locui ea în casa asta. Dar iată pe bufet poșeta ei de piele, care stă întredeschisă lăsînd să se vadă dantela măruntă a batistei. Unde, după care din acești pereți stă ea ascunsă și liniștită? Sau poate se zbate și ea în negre presimțiri, poate plînge, poate stă îngenuncheată în fața inimii de piatră a tatălui ei, rugîndu-l să nu fie atît de crud cu omul pe care-l iubește și pe care-l va iubi pînă-n ultima clipă a vieții ei?

O tuse neașteptată, seacă și ascuțită întrerupe cugetările rătăcite ale eroului nostru, făcîndu-l să întoarcă deodată capul într-o parte.

In fundul holului, ivindu-se parcă deodată din podea, apare un omuleț cu părul albit pe la tîmple, cu mustăți mici și țepoase, cu urechi mari și clăpăuge și cu gîtul lung și subțire.

Omulețul e îngrijit îmbrăcat, ba am zice prea îngrijit, numai că gulerul alb, scrobit, e puțin prea larg pentru gîtul lui de pasăre, iar cravata de culoare verde stă strîmb, oarecum caraghios, de unde putem trage concluzia că noua noastră cunoștință manifestă pentru aceste amănunte ale eleganței masculine o oarecare neglijență, lăudabilă de altfel pentru vîrsta lui.

La apariția acestei enigmatice figuri omenești, Bubi se ridică din fotoliu, cuprins de complexe sentimente — de surpriză, de compătimire și de subită liniște.

Omul se apropie cu paşi de Napoleon, căutînd să imprime blajinei sale figuri o expresie de severitate, întinde mîna solemn către oaspete şi se prezintă pronunţîndu-şi sacadat numele.

— Potainicov !

Bubi întinde mîna cu curaj, uneşte călcîiele şi răspunde rînjind :

— Omainicov !

După aceea, cei doi stau unul în faţa celuilalt, la masa rotundă, şi tac o bucată de vreme, în timp ce gazda scoate din buzunarul vestei o cheie lucioasă şi începe s-o tot plimbe în palmă ciocănind uşor cu ea lemnul mesei, iar Bubi se uită la el zicîndu-şi : „Ia te uită, va să zică ăsta e tatăl Bebei ? Păi, după cît văd, nu pare de loc înfiorător. Cînd oi sufla o leacă mai tare, cade jos."

— Numele dumneavoastră mi-e cunoscut, începe în sfîrşit gazda, care bagă acum cheia din nou în buzunarul vestei şi, cu ochii săi albaştri, blînzi, priveşte cercetător pe copistul-şef.

Şi, lucru curios, lui Bubi i-a trecut toată spaima. Bucuria de viaţă îi revine iarăşi şi-i inundă întreaga fiinţă. „Poţi să vorbeşti tu cît îi vrea, prietene, — gîndeşte candidatul la însurătoare — o să-ţi ţin o pledoarie de-o să mă pomeneşti cît îi trăi !"

Şi într-adevăr, în capul oaspetelui, nu ştiu cum, revine într-o clipită toată acea exuberanţă verbală care păruse pînă atunci îngropată în

memoria lui. Cu o ameţitoare şi surprinzătoare elocvenţă, Bubi expune în faţa uimitei gazde scopul vizitei sale, împodobindu-şi cuvîntarea cu înţelepte aforisme despre femeie, iubire şi căsătorie, făcînd cînd pe naivul, cînd pe şiretul, cînd tunînd şi fulgerînd împotriva a te miri ce. Şi, în loc să se oprească şi să tacă o dată, se aprinde tot mai mult, inspirat de figura supusă şi neajutorată a interlocutorului său.

Omuleţul, care pare mai curînd un oarecare negustor de biblii, decît un colonel de rezervă. şi încă de două ori decorat cu „Virtutea militară", face grimase tragice, pregătindu-se să strănute, mai scoate o dată din buzunarul vestei cheia lucioasă cu care parcă descuie caseta perlelor gîndirii sale şi zice :

— Mă bucur mult, domnule Omainicov, că văd în faţa mea un idealist ca dumneavoastră. Asemenea oameni nu-i mai poţi găsi astăzi chiar de i-ai căuta cu lumînarea. Din cuvintele dumneavoastră se vede că sînteţi un băiat deştept şi serios, dar asta, din nefericire, nu e de ajuns. Stînd strîmb şi judecînd drept, timpurile pe care le trăim parcă s-au întors cu capul în jos şi tare mai e greu să legi cele două capete. Hai să zicem că pentru becheri, ori cum o fi, tot se găseşte o bucată de pîine şi-un aşternut. Dar, pentru familişti, problema e mult mai complicată. Ba trebuie una, ba trebuie alta — că e casă, nu glumă ! Acuma, dacă dumneavoastră v-aţi gîn-

dit să vă căsătoriţi, aveţi posibilitatea să vă-ngrijiţi de nevastă, de copii, să fiţi, ca să zicem aşa, un soţ cum trebuie ?

— Cît despre asta, domnule Potainicov — sare triumfal Bubi — puteţi fi fără grijă ! E o lipsă de modestie să vorbesc despre mine, dar pentru că dumneavoastră mi-o cereţi, pot să vă spun că am chibzuit totul şi că fiica dumneavoastră o s-o ducă cu mine ca în rai. Nu fumez, nu beau, nu joc cărţi — de la birou vin direct acasă. Şi, de-aţi şti cît sînt de rezonabil — pur şi simplu ador viaţa de familie. O s-aveţi personal prilejul să mă cunoaşteţi mai de-aproape şi o să vedeţi ce fel de om sînt !

Gazda îşi priveşte cu încredere viitorul ginere, înghite mulţumit şi continuă interogatoriul cu aceeaşi curiozitate ca mai înainte :

— Dumneavoastră, mi se pare, lucraţi la Ministerul de Finanţe, nu ?

— Da. Sînt deocamdată copist-şef, cu perspective de-naintare. Unchiu-meu e şef de secţie în minister şi prin el o să capăt un loc mai bun. Mi-a promis în mod sigur un post de contabil, aştept doar să apară noul buget.

— Frumos, foarte frumos. Dumneavoastră ăştia de la Ministerul de Finanţe o duceţi bine. Orice s-ar spune, tot e mai bine la stat. Cărbuni pentru iarnă vă dă, dacă-i vorba să facă vreo aprovizionare cu marmeladă tot pentru voi funcţionarii o fac, puteţi lua şi diverse alte lucruri

în rate, iar într-o bună zi, pensioara — pensioară. Deschideţi bine ochii, să nu pierdeţi slujbuliţa asta, că-ntr-altă parte e criză grozavă... Dar spuneaţi mai înainte că unchiul dumneavoastră ar fi şef de secţie în minister. Aş putea şti şi eu cum se numeşte ?

— Topliiski ! Vlasaki Topliiski !

— Topliiski... Topliiski... Vlasaki Topliiski... Nu, nu-l cunosc. E, probabil, bărbatul mătuşii dumneavoastră ?

— Da ! Un om admirabil. Închipuiţi-vă că a învăţat patru limbi şi citeşte mereu cărţi străine. Se interesează mai ales de probleme economice şi financiare. Publică articole în revistele italiene. În ultimul timp i-au cerut adresa ca să-l insereze într-un almanah internaţional.

— Bravo ! Uite vezi, oameni de ăştia, ca unchiul dumneavoastră, sînt mîndria ţării noastre !... Dar părinţii dumneavoastră trăiesc ? Tatăl dumneavoastră cu ce se ocupă ?

— Da, trăiesc. Tata a fost profesor. Acuma e pensionar.

— Ce fel de profesor ?

— De geografie.

— Aşa, aşa, îmi pare bine. Eh, ce buni bulgari au fost profesorii noştri de-odinioară. Nu ca ăştia de azi, condamnaţi mereu pentru comunism... Sînteţi singur la părinţi ? N-aveţi fraţi, surori ?

— Am numai o soră, mai mare, căsătorită.

— Cu cine-i căsătorită ?

— Cu un agronom. Şi el e un om foarte cult. Călătoreşte des prin provincie şi ţine conferinţe despre soia.

Vizibil mulţumit de explicaţiile candidatului la însurătoare, colonelul de rezervă, sau mai bine zis micul colonel de rezervă, se lasă în voie pe spatele fotoliului, priveşte undeva în tavan şi-şi gîdilă conştiinţa cu plăcutul gînd că fiică-sa o să intre într-o familie bună. Cît despre Bubi, jubilează de fericire văzînd că fortăreaţa pe care a atacat-o o să cadă curînd în mîinile lui şi-abia se ţine să nu sară să-l sărute pe viitorul său socru.

In timp ce stau ei aşa, legaţi acum de firele nevăzute ale apropiatei înrudiri, clanţa uşii din faţă mişcă de parc-ar fi fost vie, arătînd fără să vrea că de cealaltă parte a ei stă cineva care urmăreşte, abia ţinîndu-şi răsuflarea, mersul convorbirii dintre cei doi bărbaţi din hol.

Atunci gazda rupe tăcerea şi rosteşte cu subliniată indulgenţă :

— Păi, în ceea ce mă priveşte, domnule Omainicov, n-am nimic contra să vă căsătoriţi cu fata mea. Nu ştiu ea ce-o spune ! Aţi vorbit cu dînsa în chestiunea asta ?

— O, asta lăsaţi pe noi — răspunse Bubi cu un surîs vinovat. — Noi ne iubim de mult.

— E, dacă vă placeţi şi credeţi că o să puteţi trăi împreună, n-am de ce să m-amestec. Dumneavoastră sînteţi tînăr, o să înaintaţi în serviciu, iar Sofca e o fată înţeleaptă, nu-i risipitoare, de gospodină-i gospodină, ştie să cînte puţin şi la piano — pe vremuri, cînd era în clasa a patra primară, lua lecţii cu un profesor, care zicea că are un talent extraordinar, dar pe urmă, ştiţi, au venit războaiele, eu am plecat pe front, profesorul a murit, într-un cuvînt a rămas totul baltă. Vreau să zic că nu e una dintr-alea care se gîndesc toată ziua numai la pudră şi la ruj. Serioasă e, modestă e — o laud nu că mi-e fată, dar pentru că-mi place să spun adevărul. E adevărat că aşa, ca orice fată tînără, e şi ea oarecum fără experienţă în gospodărie, însă o să-nveţe, o să se obişnuiască. Nimeni nu s-a născut învăţat pe lumea asta.

— Nu, eu n-o s-o las să facă nimic. O să-i iau o servitoare, o bucătăreasă...

— A-a, vezi, cu treaba asta nu mă-mpac ! Dacă aveţi un ban mai mult, în loc să-l risipiţi cu bucătăreasa, mai bine-l puneţi deoparte şi-ntr-o bună zi vă luaţi un apartament, pentru că, oricum, tot mai bine se simte omul în casa lui.

— Păi eu m-am şi înscris pentru apartament la o societate şi am depus pînă acuma trei mii şi opt sute de leva ! declară mîndru Bubi, pătruns de măreaţa conştiinţă a acestei aspiraţii pe care-o are pentru proprietatea imobiliară.

— Aşa? Ia te uită, ia te uită ce băiat prevăzător şi practic! Intr-adevăr, meritaţi mai mult decît laude. Ei, şi o să vă iasă curînd numărul?

— Am eu la societate pe unul de-acolo care-a aranjat să mă înscrie în lista acelora care capătă primele împrumuturi.

— Perfect! Iar eu, pentru că mă ocup acuma cu misitia şi am legături cu diverşi antreprenori, o să caut să vă găsesc un apartament micuţ, aşa, mai avantajos. Două camere şi bucătărie o să fie arhisuficient...

In acest suprem moment de sinceritate la care ajunsese discuţia dintre socru şi ginere în legătură cu proprietatea imobiliară, uşa cu clanţa fermecată scîrţîi, se deschise şi în hol intră o doamnă într-o rochie cafenie închisă, îmbătrînită şi de două ori mai înaltă decît stăpînul casei.

Micul nostru colonel de rezervă se ridică din fotoliu, se întoarce întîi către doamnă şi apoi către scumpul său oaspete făcînd prezentările:

— Să vă fac cunoştinţă cu nevastă-mea! Polixenia, iată pe domnul Omainicov!

— A, dumnealui e domnul Omainicov? răspunde surprinsă corpolenta doamnă surîzînd cît mai languros şi arătîndu-şi două rînduri de dinţi de aur. Mă bucur mult, domnule Omainicov, că vă văd în casa noastră. Aud mereu numai lucruri frumoase despre dumneavoastră de la Sofca. Aţi cunoscut-o la nu ştiu ce ceai şi după aceea v-aţi întîlnit întîmplător pe stradă. „Invită-l o dată la noi pe domnul Omainicov" — i-am spus eu, dar ea — „lasă, mamă, tu nu-l cunoşti cît e de sfios, o să se jeneze", „Ei, asta-i bună, îi zic eu — de cine să se jeneze? Ce, noi mîncăm oameni?" Slavă Domnului, că în sfîrşit v-aţi hotărît şi ne-aţi onorat cu vizita dumneavoastră.

După aceste cuvinte de introducere, doamna se aşază alături de soţul ei, care devine aproape invizibil în apropiata şi impunătoarea ei vecinătate.

Dar natura omenească e dracu ştie cum. Mulţi învăţaţi s-au ocupat de ea, mulţi filozofi au cercetat-o şi au scotocit în cele mai intime străfunduri ale ei, dar şi pînă-n ziua de azi, omul a rămas aceeaşi nebuloasă enigmă, cum a fost încă de la facerea lumii.

Către asemenea abstracte cugetări ne duce involuntar schimbarea radicală ce se produce în starea sufletească a eroului nostru, care la apariţia mamei Bebei e cuprins de o inexplicabilă frică şi emoţie, de-o teribilă încurcătură şi de-o tocire totală a facultăţilor sale sufleteşti. Cu toate că mama subliniază în mod cu totul deschis bunele intenţii ce le are şi-l previne că nu mănîncă oameni, Bubi vede în figura ei nu ştiu ce animal feroce pe jumătate femeie, pe jumătate rechin, gata să se repeadă la el şi să-l sfîşie cu dinţii ei de aur.

— Mulțumesc, mulțumesc, bîiguie nearticulat oaspele simțind cum fotoliul în care stă se-ndoaie și-ncepe a se scufunda în ceva moale.

Din fericire, tocmai în clipa asta apare și Beba, care aduce o dorită împrospătare a atmosferei.

Și pentru că omul e astfel făcut, încît se obișnuiește și cu cele mai mari calamități, care încetează să-i mai producă vreo impresie, eroul nostru, încet-încet, se obișnuiește și cu femeia-rechin, își vine-n fire, mănîncă dulceața de cireșe adusă de Beba, ba ajunge chiar la veselie.

Și, multă vreme, fericitul grup al celor patru stă în jurul mesei rotunde din hol și croiește planuri de viitor, apoi Bubi se uită la ceas, își cere scuze că a abuzat de vremea gazdelor, își ia la revedere de la toți pe rînd, sărutînd mîna socrului și a soacrei, care, drept recunoștință pentru cavalerescul gest al ginerelui său, se-ntoarce spre Beba, îi face ușor cu ochiul și-i spune confidențial :

— Sofco, du-te de-l condu pe domnul Omainicov !

Nu vom descrie în amănunt toate emoționantele scene și tablouri ce urmează în viața cunoscutei familii, la care eroul nostru începe să vină în fiecare zi, rămînînd și la cină, n-o să vă spunem cu ce mișcătoare atenție se poartă față de el părinții Bebei, care-i pun în farfurie scrumbia

cea mai mare, storcîndu-i deasupra cu generozitate o jumătate de lămîie — în sfîrșit n-o să vorbim de bîrfelile ce încep repede să circule printre curioșii locatari ai blocului în legătură cu logodnicul ne dat încă în vileag. N-o să vă povestim nici cum, într-o duminică seara, tatăl și mama lui Bubi au venit cu o mașină de piață ca să facă prima lor vizită familiei Potainicov, cum după aceea bătrînul profesor a ascultat cu adînc interes glorioasele fapte de arme ale micului colonel de rezervă, iar nevasta celui dintîi i-a explicat cuscrei sale cel mai sigur procedeu de înlăturare a mucegaiului la marinata de pătlăgele vinete. Vom trece la fel sub tăcere cum cele două familii ce sînt gata să se-nrudească rămîn extaziate în cel mai înalt grad una față de alta, cum, dacă vreți, însăși Beba aleargă și se-nvîrtește ca un fluture pe lîngă elocventa sa soacră și-așa mai departe, și-așa mai departe. Toate lucrurile astea se-nțeleg de la sine, iar, în ce privește amănunțita lor descriere, am avea nevoie de-atîtea pagini cîte le-ar trebui altor autori să pună la cale și să execute cel puțin trei ucideri sau sinucideri ale unor eroi care devin de prisos.

Iată de ce vom face un salt acrobatic și ne vom opri atenția asupra celui mai important eveniment din viața omului, care e, fără îndoială, nunta. Dar, înainte de-a ajunge la nuntă și de

a gusta din purcelul de lapte, să vedem ce se-ntîmplă cu vreo cîteva săptămîni mai devreme.

Mai întîi pregătirile febrile dinaintea nunţii încep cu comandarea plăpumilor a căror culoare dă naştere unor vii discuţii între mamă şi fată — discuţii care ar fi degenerat în scandal, dacă n-ar fi intervenit vînzătorul şi n-ar fi declarat deschis că violetul nu e aşa de durabil ca portocaliul. In felul acesta încăpăţînarea Bebei se frînse şi plăpumile fură comandate din saten portocaliu — bine-nţeles bulgăresc, nu ceh, pentru că, după părerea mamei, şi unul şi celălalt sînt tot saten şi în afară de asta îl va plăti un patriot care ţine la producţia naţională. După ce chestiunea plăpumilor s-a rezolvat pe o cale nu tocmai paşnică, se iveşte spre rezolvare complicata problemă a cadourilor pe care mireasa va trebui să le dea rudelor lui Bubi. Aici însă Beba reuşeşte să se impună, cu toată abila încercare a lui taică-său de a considera aceasta ca ceva nesăbuit. Astfel, într-unul din micile ateliere de la marginea oraşului încep să se coasă cu iuţeală fulgerătoare pijamale de mătase, cămăşi de noapte de mătase, combinezoane de mătase şi, ca un minor final al acestui mătăsos capriciu nupţial — o cămaşă bărbătească de poplin cu două gulere şi două perechi de manşete. Cînd darurile sînt gata şi neamurile Bebei se duc să le vadă şi să le pipăie între două degete, pe faţă căzînd în admiraţie, iar în spate declarînd că

nu-s cine ştie ce, vine în sfîrşit şi acea inevitabilă şi tragică zi, în care micul colonel de rezervă trebuie s-audă amarul adevăr, că orice tată e dator să-i cumpere fetei sale, de nuntă, un dormitor cu toate garderoburile, măsuţele de noapte, toaletele şi-aşa mai departe.

La început, tatăl face desperate eforturi pentru înlăturarea acestei învechite prejudecăţi şi e cu totul abătut. Apoi deodată devine caustic, înjură crîncen materialismul ăsta grosolan, oftează şi regretă că astăzi lumea se căsătoreşte doar de interes şi că nu mai există dragoste pură. Dar, pentru că Beba o ţine morţiş pe-a ei şi-ncepe să verse lacrimi care parcă ies din toţi porii trupului ei, micul colonel schimbă şi el tactica, se face mic, mic de tot, pînă ce nu-l mai vezi, de parcă l-ar pune cineva la microscop şi cu o voce cu totul sfîrşită se roagă de fie-sa să aibă milă de el şi să nu-l ruineze, pentru că el, bietul, va rămîne în stradă, ca un cerşetor cu mîna întinsă după o coajă de pîine. Şi aici omuleţul cel viclean se-neacă subit, suspinînd printre sughiţuri: „Oh! Oh! Inima!“ şi se apucă cu mîinile de piept, dar Beba i-o ia înainte şi leşină cu totul natural, păstrîndu-şi totuşi cunoştinţa doar cît să strige:

— Dumnezeule! Ce tată! Are două sute de mii de leva la bancă şi cică rămîne muritor de foame! Zgîrcitul!

În fața unei demascări atît de neașteptate, tatăl pierde și ultima posibilitate de a mai cîștiga jocul și de aceea, cînd Beba își revine din leșin, e cu totul altul.

Cuprins de nu știu ce prefăcută tandrețe față de fiică-sa, el îi explică acum că tot ceea ce are va fi într-o bună zi al ei, dar deocamdată să se obișnuiască să nu mai fie cu capul în nori și, mai ales, să nu creadă că părinții ei sînt milionari. In sfîrșit, dacă vrea și dormitor, o să-i cumpere și dormitor — numai pace să fie.

— Am văzut într-un magazin de mobile niște dormitoare foarte frumoase, din furnir de nuc! zice Beba cu glas dulce și cu fața înseninată.

— O s-aranjam noi treaba asta! răspunde oarecum nehotărît micul colonel de rezervă și-n creierul lui de Edison începe să coacă un plan perfid.

Seara, cînd cei trei membri ai familiei se strîng la cină în bucătărie și servitoarea stă în picioare lîngă chiuvetă ca un trist simbol al inegalității sociale, tatăl declară Bebei cu subliniată deziluzie:

— Am văzut azi dormitoarele alea de care spuneai. Da-i lucru prost de tot, bre Sofco! Nici materialul material, nici lucrul lucru; le-au acoperit acolo cu niște placaj lucios cît să ia ochii omului. Păi ce crezi tu, dormitor de ăsta o să-ți cumpăr eu? Ca mîine o să se usuce paturile și or să crape, o să se strîmbe ușile garderoabelor

de-o să-ți fie pur și simplu rușine să le mai arăți cuiva.

Presimțind vag intenția tatălui ei, Beba se-ndîrjește cu înghițitura rămasă în gît:

— Nu! ripostează ea speriată. O să mergem și-ntr-alt loc, o să căutăm și-n alt magazin și tot o să găsim undeva ceva frumos!

— Am colindat eu toată piața — pretutindeni aceleași gunoaie. Măi, ce s-au mai înmulțit pungașii. Tîmplari de ăștia, unde-i vezi, direct la spînzurătoare cu ei, că nu greșești!

— Ei, va să zică, o să rămîn fără dormitor? întreabă liniștit biata fiică și în ochii ei încep să lucească primele lacrimi simptomatice. — Ce, parcă alți oameni nu mai cumpără mobile?

— Ia dă-i încolo pe ceilalți și ascultă ce-ți spun! zice tatăl cu glas moale și liniștitor. Ți-am găsit eu un dormitor cum nici n-ai visat măcar. Vezi numai să nu mă superi!

Și povestește cum, după ce-a umblat prin toate magazinele de mobile, s-a abătut întîmplător pe la biroul unui comisionar, prieten de-al lui — ca să bea o cafea și totodată să-i ceară un sfat. Iar comisionarul, care e un om admirabil, îndată l-a bătut pe umăr strigînd: Ce să-ți spun, bai Ghercio, tocmai la timp ai venit! Un pic de mai întîrziai și erai gata să scapi o ocazie minunată!

— A-a! suspină fiica de parc-ar fi rănită de moarte și fața i se face albă ca hîrtia. Nu vreau

mobile de ocazie! Nu vreau mobile de la vechituri!...

— Stai, măi fetițo! o întrerupse nervos tatăl. Nici n-ai auzit ce vreau să-ți spun și-ai și început să mîrîi: nu vreau asta, nu vreau ailaltă. Numai vorba vine că-s de ocazie, altfel mobilele-s ceva extraordinar!

Sînt și de-un stil oarecare, dar cum îi zice anume nu mai țin minte. Le-am văzut și mi-au rămas ochii la ele, nu alta. Lucesc de parcă-s noi. Au fost ale nu știu cărui englez, secretar de legație, care-a plecat la Londra și le-a vîndut că să-și ia altele.

— Pe pămînt de-oi dormi, dar mobile de ocazie nu vreau! se-ncăpățînează Beba, fără să mai asculte amănuntele asupra nobilei origini a dubioaselor mobile pe care vor să i le bage pe gît.

Atunci intervine mama, pune tandru mîna pe capul turburatei ei fete și o sfătuiește cu evanghelică blîndețe:

— Eh, și tu, Sofco, cum ești! Nu mai vorbi așa, că-l superi pe taică-tău. Că doar n-o să-ți ia ceva urît. *Occasion* e un cuvînt franțuzesc care are un înțeles cu totul altul. Odinioară, cînd eram la pension, sorei Josefina tare-i mai plăcea să spună: *Dans chaque maison — une belle occasion!"* care înseamnă: „În fiecare casă — o ocazie frumoasă!"

— Ia las-o, dragă, ce-o tot rogi! se-nfierbîntă deodată micul colonel de rezervă, încurajat de

fericita intervenție a mamei și de și mai fericita tălmăcire a hulitei vorbe franțuzești. — Dacă nu vrea de ocazie, să-i fie de bine! Cică asta-i fiică! S-o îngrijești de cînd era un boț de carne, cum zice-o vorbă — și acum să-ți vorbească atît de necuviincios! Ce generație lipsită de educație, a-a-a!

Și, ca să fie consecvent în indignarea sa crescîndă, tatăl se șterge la gură, după mîncare, cu mîna ce tremură nervos, zvîrle șervetul, pe urmă se scoală repede de la masă, trîntește ușa bucătăriei și, clipind apoi mulțumit de sine în coridorul întunecos, se-nchide într-una din odăi, inaccesibil ca un feudal medieval.

Cîteva zile de-a rîndul, el vine și pleacă de-acasă fără să-i vorbească fie-si, iar Beba, vrînd-nevrînd înghite hapul amar și se-mpacă cu soarta ei de a avea mobilă de ocazie. Prin intermediul maică-si, ea află chiar că taică-său e gata să dea mobilele englezești la lustruit nu știu cărui meșter, care are un lac atît de minunat, încît și de le-ai arunca în mare, ba de le-ai băga chiar în foc — nu pătesc nimic. Și, pentru că micul colonel de rezervă declară generos că în ceea ce privește culoarea lacului nu-nțelege să facă nici o obiecțiune, biata Beba tresaltă înviorată de acea mică bucurie pe care i-o dă libertatea de a-și alege culoarea pe gustul ei și zice visătoare:

— Ah, este un lac care imită minunat fildeșul!

E adevărat că ne-am cam luat cu vorba despre diversele amănunte în ceea ce priveşte plăpumile şi dormitorul viitoarei familii şi am uitat cu totul pe eroul nostru, dar ar trebui să n-ai pic de inimă ca să treci aşa, cu una cu două, peste această chinuitoare problemă a dobîndirii aşa-zisei averi mobile fără de care nu se poate concepe o gospodărie.

Ştim că sînt tot felul de cititori şi că unii ar putea să riposteze :

— Păi bine, domnule autor, numai zgîrciţi de ăştia ai de gînd să ne arăţi ? Ce-i cu eroii ăştia ai tăi de-s aşa zgîrie-brînză ? Nu socoţi că ar fi cazul să ne prezinţi şi vreun om cu sufletul mai larg, cu mîna ceva mai spartă — aşa, unul de ăla care-şi desface baierele pungii şi dă tinerilor ceva, fără să le mai otrăvească sufletele ?

— Răbdare, fraţilor, va răspunde autorul. Staţi numai s-ajungem la nuntă ! O să vedeţi voi ce neamuri grozave au tinerii noştri căsătoriţi !

— E, hai o dată ! Se mai amînă mult nunta asta ? Ba că părinţii nu sînt de acord, ba nu ştiu ce, dar tare mi-e că treaba asta începe să fie cam dubioasă !

— Eh, viaţă, viaţă ! Păi nu se ivesc la fiecare nuntă cheltuieli neprevăzute, nu trebuie să-i cumperi rochie de nuntă miresei ? Iar eroul nostru, după cum ştiţi, nu e nici feciorul lui Rockefeller şi nici nepotul lui Rotschild. Ori o să spuneţi :

ia mai lasă, trageţi colo la repezeală nunta în ţinută de fiecare zi, cu o damigeană de vin de Carabunar şi cu o jumătate de kilogram de pastramă de Gorna-Orehoviţa, tăiată subţire-subţirel. Ce v-a apucat de vă daţi aere şi complicaţi procedura ! S-avem iertare, prieteni şi fraţi, da nu se mărită aşa o fată singură la părinţi, ba pe deasupra şi fiică de colonel. Mirele trebuie să aibă obraz, că-l ia dracu ! La nuntă o să vie oameni tot unul şi unul, care cu bombeuri, care cu batista de mătase şi cu mănuşi de piele de porc — şi zici că unuia ca ăsta o să-i dai să mănînce pastramă şi să guste toată vremea doar un pahar de vin ? Parcă voiaţi un om cu suflet. Na-vă mirele ! Ăsta-i om cu sufletul larg. El o să deschidă punga.

Dar, între noi fie zis, în punga omului ăsta cu sufletul larg nu-i o para chioară. A intrat bietul Bubi pînă-n gît în sistemul aconturilor şi-a luat şi ultima levă din salariul pe cea de-a treia lună din viitoarea sa existenţă, de parcă l-ar fi pescuit cu undiţa. Slavă Domnului că pe la mijlocul veacului trecut, un om înţelept, anume Hermann Schulze Delitzsch[1], a avut nobila idee de a înfiinţa nişte minunate asociaţii, pe care astăzi le numim mai simplu bănci populare, de pot oamenii să se căsătorească, să facă şi copii, ba să-şi

[1]H. Schulze Delitzsch economist german (1808-1883) care a înfiinţat primele bănci populare.

cumpere şi cosciuge de-nmormîntare, cu singura condiţie de a găsi doi giranţi de nădejde, care să fie gata ca nişte galantoni să-şi depună semnătura pe poliţa ce li se aduce ca pe tavă, fără să se intereseze prea mult de chestiunea răspunderii solidare.

Aşa şi eroul nostru, ca să iasă din dificila sa situaţie financiară, îmbrăţişează principiul cooperatist al ajutorului reciproc, devine membru al unei bănci populare şi peste o zi două, se şi înfiinţează la directorul băncii ca să vadă dacă i s-a aprobat împrumutul cerut. Iar directorul, ştiţi şi dumneavoastră, se-nvîrteşte ca un sportiv în fotoliul lui de piele şi cu un surîs de iezuit îi tot spune ba că încă nu s-a întrunit comitetul de scont, ba că preşedintele ar fi bolnav şi că ar avea tenie, ba că şi comisia de control a-nceput să chelească şi Bubi ascultă toate astea cu inima strînsă, face haz de necaz şi-n loc să-şi piardă speranţa şi să caute scăpare într-altă parte, se ţine zdravăn de creditul popular şi întreabă cu perseverentă curiozitate cînd o să fie şedinţa comitetului. „Joia viitoare!" răspunde directorul cu aceeaşi neschimbată amabilitate şi, în sfîrşit, după ce trec vreo zece joi, încăpăţînarea eroului nostru triumfă. Bubi află bucuroasa veste că i s-a aprobat împrumutul.

Aleargă la bancă să încaseze banii, dar iată că unul din funcţionarii de acolo îi întunecă deodată bucuria. Cere el, închipuiţi-vă, zece mii de

leva, dar i se aprobă opt mii, îi opresc vreo două mii de leva drept capital activ, îi încasează dobînda pe trei luni, pe urmă îl fac împotriva dorinţei lui membru al fondului „Furnica cooperatistă", îi reţin taxele de timbru, îi vînd nişte bilete de loterie, îi mai opresc pe deasupra şi o mică sumă pentru nu ştiu ce porto-morto, ca la urma urmelor neofitul cooperator să primească în mînă bani ghiaţă cinci mii şi cîteva sute de leva. Bine înţeles că Bubi nu renunţă nici la ăştia pentru că nici n-a arat nici n-a semănat pentru ei, dar în sufletul lui, ca să zicem aşa, rămîne un sediment amar din această făţişă batjocură a măreţei idei a lui Schulze Delitzsch.

Oricum ar fi, eroul nostru păşeşte voios ieşind de la bancă şi pe seară o porneşte cu logodnica sa pe la prăvălii ca să cumpere verighetele, să plătească rochia de mireasă, care-i gata de mult, şi să mai tîrguiască şi alte mărunţişuri necesare pentru nuntă. Merg strînşi unul lîngă altul, îmbătaţi de fericire şi ba se-mpiedică, ba dau peste trecători, ba calcă nu ştiu ce căţel care chelălăie pe la picioarele lor ca un claxon de automobil, dar nici unul din ei nu dau atenţie acestor neînsemnate şi banale primejdii, deoarece fiecare simte că a păşit într-un uriaş nor de puf care-i duce chiar în grădinile raiului. Din cînd în cînd fericiţii logodnici se opresc în faţa vreunei vitrine luminoase şi vor să cumpere tot ce-i în ea, dar pe urmă trec mai departe ezitînd,

stăpîniţi de veşnica teamă a oamenilor săraci care strîng, în mîna lor asudată, ultimii bani. Atunci, înaintea lor se ivesc cunoscuţi care-i felicită pentru logodna şi pentru apropiata lor căsătorie, iar eroii noştri simt deodată că-i inundă un val de mîndrie, de fericire, de măreţie eroică, atît de copleşitor de parc-ar fi singurii logodnici de la facerea lumii încoace, de parcă de căsătoria lor s-ar fi vorbit încă în cărţile bibliotecii din Alexandria. Primesc felicitările, întinzîndu-şi gura pînă la urechi şi pentru că le place neînchipuit de mult ca lumea să-i socotească de pe acum ca pe o indivizibilă unitate, se sprijină unul de umărul celuilalt cu acea provocătoare tandreţe pe care logodnicii vor s-o sublinieze mai ales în ochii lumii din afara casei lor. După aceea, Beba şi Bubi îşi continuă mersul lor triumfal prin magazine, cumpără verighetele aşteptînd puţin în faţa mesei de lucru a bijutierului pînă ce acesta gravează în interiorul fiecăreia numele lor şi nelipsitele date memorabile — şi astfel, legaţi pentru totdeauna de verigile simbolice de aur ale uniunii conjugale, eroii noştri se duc la croitoreasă şi eliberează ca dintr-o casă de zălog mult răbdătoarea rochie, după ce Beba cercetează cu inima palpitîndă de emoţie fiecare cusătură sau tighel.

În sfîrşit, după ce se mai încarcă şi cu alte cîteva pachetele mai mici, logodnicii se abat pe la o cofetărie, aleg nişte prăjituri cu cremă, pe

care încep să le mănînce cu o stîngăcie care are drept urmare cea mai îngrozitoare surpriză: crema dintre cele două foi subţiri ale nefericitei prăjituri ţîşneşte ca o limbă şi cade, să zicem, tocmai peste rochia de nuntă a bietei logodnice, care ţipă îngrozită sărind de pe scaun de parcă şi-ar fi ieşit din minţi. Dar, slavă Domnului, rochia e bine înfăşurată în hîrtie, aşa că nenorocita de cremă nu-i aduce nici o vătămare. Îndată, aceeaşi cremă e rasă de Bubi cu un cuţit şi trîntită cu tot dispreţul pe duşumea, de unde o mîţă cu bolnavă înfăţişare o şi lincăie, ştergînd orice urmă a accidentului.

„Felicitările se primesc în biserică. Pentru telegrame: Omainicov — str. Buchetul de mai, 6".

Aşa scrie în ziar cu două trei zile înainte de nuntă şi asta înseamnă: Voi, prietenii, cunoscuţii sau rudele care v-aţi ascuţit dinţii ca să mîncaţi şi să beţi pe spinarea altuia, o să veniţi mai întîi la biserică, iar acolo o să vedem care dintre dumneavoastră o să fie invitat, pe şoptite, să vie şi acasă la miri. Cine nu se simte la locul lui poate să nu vină nici la biserică, ci să trimită doar o telegramă cu „felicitări cu ocazia căsătoriei" aşa ca să nu pară prost sau invidios.

Cu toate acestea însă, în ajunul nunţii, Beba şi Bubi iau un creion şi-o foaie de hîrtie şi pentru a suta oară fac socoteala celor care trebuie să fie invitaţi fără nici o discuţie la masa de nuntă,

îndată după biserică. În planul inițial intră, bineînțeles, doar zece persoane, alcătuind, ca să zicem așa, elita celor două familii, dar pe urmă, pe lîngă fiecare din cei zece, mai apare și crește ca o umbră perfidă și invidioasă încă cîte unul, așa încît se fac în total douăzeci, iar după aceștia douăzeci mai ies încă douăzeci și se fac patruzeci; dacă la aceștia mai adaugi și pe aceia pe care i-ai uitat, uite că se ridică la peste șaizeci de oameni — tot unul și unul, tot oameni zdraveni cu gîtlejuri largi și stomacuri sparte, pentru care nici o turmă întreagă de purcei n-ar ajunge și pentru care n-ai măcar nici scaune, farfurii, pahare și furculițe. Măi fir-ar al dracului, se supără tinerii și-și sparg capetele în fața acestei probleme de nerezolvat. Dacă-l inviți pe ăsta, nu poți să nu-l inviți pe celălalt, iar, dacă-l inviți și pe el, ce te faci cu frate-său, cu cumnată-sa?

— Știți ce? — se amestecă atunci tatăl Bebei — ia lăsați voi treaba asta în seama mătușii Rujița. Știe ea pe cine să invite, pe cine să ducă cu vorba și cum să o scalde. Mai ales că o spune așa fel, încît de-ar băga omul și-n groapă, tot plăcere o să-i facă. Altă femeie atît de dibace ca ea nici că se mai află.

Și, într-adevăr, mătușa Rujița, sora mai mare a micului nostru colonel de rezervă, care e măruntică la fel ca și dînsul și se pricepe să vorbească atît de repede și de dulce, încît cel care o ascultă simte pur și simplu că parcă-l gîdilă cineva cu-n fulg la urechi, această mătușă Rujița e aleasă să joace delicatul rol al diplomatului englez, care poate să te arunce de la o sută de metri înălțime, dar are grijă să-ți aștearnă înainte o duzină întreagă de saltele de puf, ca atunci cînd vei cădea la pămînt, să nu-ți curgă nici o picătură de sînge, chiar dacă vei rămîne schilod pe viață. De altfel, despre mătușa Rujița, cea fără seamăn, și despre măiastra ei elocvență o să vorbim noi mai pe larg după cununie, deocamdată să intrăm în biserică și să luăm parte la mult așteptata ceremonie nupțială, deși situația e destul de delicată deoarece nu ne-a invitat nimeni la nuntă.

Familie mare, lucru grozav, domnule! Biserica e plină de lume. În mijloc, la cîțiva metri în fața altarului, s-a așternut un covoraș, pe care Beba și Bubi au pășit acum mulțumiți și paramulțumiți că mai e cel mult o jumătate de ceas și amîndoi vor fi în sfîrșit soți cu cununie. În fața mirilor stau trei preoți dintre care unul citește evanghelia, iar ceilalți doi mormăie ceva pe sub nas și din cînd în cînd încep să cînte ca niște cocoși de rasă cîte-un „ami-i-i-n!“ fără capăt, ca să dea cununiei un aspect și mai solemn. Aproape de tot, în spatele perechii tinerilor căsătoriți, stau nașul și nașa amintind neînsuflețitele manechine din cine știe ce magazin ieftin de haine gata, deoarece nașa e îmbrăcată într-o rochie de mătase vișinie cu nasturi lucioși de metal, iar nașul — în redingotă și pantofi noi de

lac. Aici o să deschidem o paranteză şi o să comunicăm cititorului taina, păstrată înadins faţă de el, că naşii nu sînt alţii decît Vlasaki Topliiski, şef de secţie în Ministerul de Finanţe, pe care-l cunoaştem după nume, şi soţia sa Mara, care-i este eroului nostru mătuşă dinspre partea mamei. O întreagă serie de considerente de viitor au impus ca tocmai aceştia doi să fie aleşi ca naşi, mai ales că şi fără asta lor trebuia să li se facă daruri ceva mai alese, deoarece Vlasaki Topliiski e socotit drept îngerul păzitor al carierei de funcţionar a lui Bubi, aşa că în felul ăsta, mirii, după cum zice proverbul, împuşcă doi iepuri dintr-o dată.

În timp ce eroii noştri stau smeriţi pe tărcatul covoraş al bisericii şi primesc cu veneraţie sfînta taină a cununiei, lumea din jurul lor forfoteşte şi se agită cuprinsă de o dispoziţie pe jumătate veselă, pe jumătate ironică. Prietenele Bebei s-au strîns la un loc şi urmăresc cu priviri invidioase fiecare gest al miresei şi al mirelui, lăcrimînd, chipurile din dragoste, şi smiorcăind printre surîsuri, pe cînd în sinea lor simt că adevărata pricină a lacrămilor e teama lor de a nu rămîne cumva nemăritate şi de a avea ruşinoasa soartă a fetelor bătrîne. Ceva mai departe, alţii se înalţă în vîrful picioarelor şi vor să-i vadă mereu pe miri, care într-adevăr merită această curiozitate şi atenţie.

Stînd unul lîngă celălalt cu coroanele de tinichea pe cap, ca un rege şi o regină de carnaval, mireasa şi alesul ei ţin fiecare în mînă cîte o lumînare aprinsă, mare şi împodobită cu o panglică de mătase. O, Beba, Beba — tu, care eşti astăzi toată în alb şi, cu enormul tău buchet de garoafe albe, pari mai frumoasă chiar decît zînele din poveşti, poţi oare bănui, că numai după trei ani, tu, cea de azi, o să cîntăreşti optzeci de kilograme, o să umbli prin casă nepieptănată şi cu ciorapii în vine, cu nu ştiu ce capot zdrenţăros de barchet aruncat pe umeri, că tu, cea de azi, o să pîndeşti ca o viperă omul care stă în clipa asta alături de tine? Şi tu, Bubi, care ai doar o cravată nouă şi o floare albă de spermanţet la butonieră, dar care totuşi aduci cu un snob în vechiul său costum negru, crezi oare că o să vie curînd timpul cînd o să mergi cu pantalonii cîrpiţi şi cu mînecile roase, că o să uiţi căminul familial după care-ai tînjit, că o să baţi cu pumnul în masă şi o să spargi farfuriile pentru c-ai găsit în supă vreun fir de păr sau vreo muscă moartă?

Dar Beba şi Bubi sînt orbiţi de strălucirea ceremoniei nupţiale şi nu-şi dau seama ce-i aşteaptă. Preoţii le fac un semn şi ei încep să dea ocol în jurul covoraşului. După ei o pornesc naşii, care le susţin coroanele de pe cap, dar, iată, coroana lui Bubi e atît de mică, încît îi stă strîmbă în creştetul capului şi dacă naşul n-ar apăsa-o cu toată puterea, desigur că s-ar rosto-

goli la pămînt şi ar strica tot efectul cortegiului nupţial. Chiar în acel minut de neuitat, cînd mirii se învîrtesc în cerc şi asistenţa rîde voios, de undeva sare deodată ca un şoarece o femeie mărunţică cu o tavă mare de argint în mînă şi începe să arunce generos, în toate părţile, caramele sau bomboane acrişoare, asupra cărora se reped îndată ca nişte pui nenumăraţii copii ai rubedeniilor care-au venit la nuntă numai pentru această ieftină pradă. Adînc convinse de puterea făcătoare de minuni a bomboanelor aruncate în biserică în timpul cununiei, care aduc, după credinţa tuturor, căsătoria sigură a aceleia care mănîncă din ele, prietenele Bebei iau şi ele cîte o bomboană, dar nu cu aceeaşi îndrăzneală ca a copiilor. Ele pun piciorul pe bomboană, se uită prudent în jur şi cînd îşi dau seama că nu le vede nimeni, lasă totuşi să le scape batista din mînă şi pe urmă se apleacă ridicînd odată cu ea şi cheia magică a măritişului, pe care-o ascund repede în poşetă.

Cînd toate bomboanele au fost aruncate şi ceremonia ajunge la inevitabilul sfîrşit, mireasa şi mirele se dau puţin la o parte şi încep să primească felicitările. Lîngă ei iau loc naşii şi părinţii tinerilor, de trebuie omul să treacă prin opt perechi de mîini şi să pronunţe zîmbind de opt ori unele şi aceleaşi urări ca să-şi arate nu numai buna lui educaţie, ci chiar şi răbdarea necesară în asemenea împrejurări. Unul după

unul se scurg într-un nesfîrşit şirag, rubedenii, prieteni sau cunoscuţi şi fiecare se simte obligat să spună ceva inteligent şi spiritual, la care eroii noştri răspund cu un surîs vesel. Trec defilînd pe lîngă figurile centrale ale acestei parăzi nupţiale, ofiţeri, magistraţi, negustori, doamne împopoţonate, cu pălării la modă şi maniere alese, prieteni şi colegi de-ai lui Bubi, prietenele Bebei care-au plîns, apoi se înşiră oameni de rînd, liniştiţi şi modeşti care dau mîna oarecum grosolan, apucînd mîna gingaşă şi moale a miresei cu labele lor mari şi bătătorite, şi tocmai la urmă vin reprezentanţii unei pături oarecum neprecis determinate — un antreprenor gras, cu sandale şi cu baston de fier, o mahalagioaică bătrînă cu broboadă neagră şi ochii bleojdiţi, un meşter armurier, care şi-a înfipt în cravata sa roşie un ac cu un cap de mort ce rînjeşte, ca să-şi arate deschis periculoasa profesie.

In timp ce mirii primesc felicitările, femeia cea mărunţică în a cărei persoană cititorul a recunoscut fără doar şi poate pe minunata mătuşă Rujiţa, se tot foieşte încoace şi-n colo prin biserică, se apropie de nu ştiu ce persoană suspusă şi-i şopteşte la ureche să poftească în casa miresei unde va fi ceva de mîncare şi de băut. Pe urmă, tot ea se repede spre un altul căruia îi dă a înţelege în modul cel mai delicat să-şi ia adio de la gîndul oricărei petreceri de nuntă şi să plece direct acasă.

— U-u-u, Bojanco, dragă — zice ea în ultimul caz — ce mai faci, soro? Sîntem rude, chipurile, şi nu ne vedem de loc. Alaltăieri, ştii, mă gîndeam la tine şi-mi ziceam : ce-o mai fi făcînd Bojanca? Ia s-o poftesc eu acasă, după cununie, ca să mai stăm de vorbă aşa, în voia noastră. Dar cînd colo, tinerii, ştii, au hotărît să invite numai oaspeţi oficiali, ei aşa, de ruşinea naşului, cum s-ar zice. Ce tot vorbiţi — le-am spus eu, păi doar o mătuşă Bojanca aveţi, se poate să n-o invitaţi şi pe ea? Ne pare rău, ne pare foarte rău de mătuşa Bojanca, zic ei, dar pe ea o s-o invităm pe urmă, special, împreună cu alte neamuri, ca să fim într-o seară, aşa, numai între ai noştri... Şi ce mai faci? Ai mai primit vreo scrisoare de la Vasilcio?

Dar nici lumea nu-i proastă. Simte cu înnăscutul ei instinct de lăcomie, că în casa miresei se face o masă de nuntă la care o să ia parte şi oaspeţi oficiali, şi rude, şi Dumnezeu ştie cîţi alţi trîntori încă. Şi toată această mulţime, care acum cîteva minute a prezentat felicitările şi urările cu cea mai neprefăcută sinceritate, deodată se înrăieşte şi priveşte vrăjmaş nu numai la miri şi la părinţii lor, dar chiar şi la aceia care au fost vrednici de atenţia de a fi poftiţi la petrecere.

Şi cînd Beba şi Bubi ies din biserică, tot atît de triumfători şi de voioşi, şi se urcă într-o maşină, ca să meargă la fotograf, cînd, după ei, în alte cîteva automobile se ascund părinţii, naşii

şi rudele sau cunoscuţii mai apropiaţi, în curtea bisericii se pot auzi, cu totul clar, următoarele replici demne de notat :

— Păi, dragă, nu-i vorba doar de mîncare! O să bei, să zicem, un pahar de vin şi-o să mănînci un sandviş — mare lucru! Chestia-i să se păstreze obiceiul!

— Păi, sigur că da! Ce-i costa să zică : ia veniţi încoa să închinăm un pahar în sănătatea tinerilor căsătoriţi! Să zică doar, că omul poate nici nu s-ar fi dus!

— Educaţia le lipseşte oamenilor ăstora, domnilor! Educaţia elementară! Le-ai făcut onoarea de-ai venit la biserică, iar ei nu-ţi dau pic de atenţie.

— Ce te miri, dragă! Aşa-i bulgarul nostru. Te baţi cu el pe burtă de ochii lumii, dar cînd e vorba să te cheme la un pahar de vin — iartă-mă, zice, las-că vă chem eu altă dată pentru ceva mai bun. Ia mai dă-i încolo pe zgîrîie-brînză ăştia! Parc-am muri fără sandvişurile şi fără vinul lor! Parcă noi n-avem sandvişuri, ba chiar mai bune decît ale lor!

Erau pe la fotografii de pe timpuri acele neuitate decoruri cu ajutorul cărora se simţea omul chiar în mijlocul naturii : stînci de muşama, arbori seculari de pînză, o scară monumentală ce urca spre castel, idilice izvoare cu vegetaţie luxu-

riantă în jurul lor, iar în primul plan o măsuţă cu trei picioare, acoperită cu o dantelă, şi pe ea — o carte groasă simbolizînd înalte şi docte preocupări. Fotografii pe atunci îşi aşezau clientul ca o statuie lîngă măsuţa cu trei picioare, cu arătătorul înfipt perspicace în voluminosul tom, dînd figurii fizionomia unui filozof. Asta înseamnă că fotografii de pe vremuri îşi respectau clienţii şi îi individualizau cu ajutorul naturii artificiale şi al înţelepciunii din cărţi ca să-i prezinte mai inteligenţi decît erau în realitate. Fotografii de azi, dimpotrivă, caută să facă omul şi mai prost decît este de fapt şi de aceea îl fotografiază nu numai fără peisaj, fără măsuţă şi fără cartea cea groasă, dar pe deasupra îl silesc să stea în faţa obiectivului aparatului în cea mai sucită poziţie. Îi întorc capul într-o parte atît de tare, încît, ştiţi, bărbia îi ajunge tocmai la spate, iar ochii rămîn căscaţi ca într-o groaznică agonie, iar după asta, cînd îi arată fotografia, clientul tuşeşte semnificativ, oarecum jenat, în faţa propriului său portret, bineînţeles, fără să protesteze, pentru că fotograful îl linişteşte cu observaţia că aşa ar fi chipurile moda : să se vadă din figură doar albul ochilor, sau numai amîndouă nările, sau doar o ureche uriaşă — într-un cuvînt ar fi la modă ca omul să apară oarecum disecat.

Cu toate acestea însă, sănătoasa tradiţie a eternei arte picturale nu admite întotdeauna arbitrarul şi capriciile fotografului contemporan, ci

reuşeşte uneori să i se impună, mai ales cînd e vorba ca fotografia să înregistreze, pentru veşnicie, cine ştie ce eveniment capital din viaţa oamenilor. Aşa sînt, de exemplu, fotografiile în grup ale şcolăriţelor din ultima clasă a liceului — totdeauna aceleaşi emoţionant de neprihănite şcolăriţe, care se fotografiază amfiteatral împreună cu diriginta clasei şi cu profesoarele lor, aşezate în primul rînd, sau fotografiile întregului comitet de conducere al nu ştiu cărei cooperative meşteşugăreşti, unde preşedintele se află neapărat la mijloc, stînd aşa, fără nici un fel de jenă, cu picioarele lui groase încrucişate unul peste celălalt, încît cracii pantalonilor i se ridică în sus lăsînd să se vadă şireturile albe ale izmenelor, sau, în sfîrşit, fotografiile de nuntă, în care mirele şi mireasa trebuie să apară cu orice preţ înduioşaţi pînă peste poate. În fotografiile de acest fel, nu poate încăpea nici un fel de şmecherie şi fotograful e dator să respecte legile realismului clasic.

Iată de ce, cînd Beba şi Bubi trec pragul studioului fotografic „Respectă-te pe tine însuţi" artistul fotograf îşi dă seama într-o clipă, cu tot simţul său înnăscut de denaturare a realităţii, ce fotografie trebuie să le facă. El aşază pe eroii noştri pe o canapea cu arcurile slăbite, după aceea dă la o parte cu zgomot, din spatele lor, o pînză uriaşă şi trage în locul ei alta, cu acelaşi zgomot, aprinde din ambele părţi două orbitoare

becuri de wolfram şi începe să-şi privească clienţii cu nişte ochi împăienjeniţi, mormăind şi făcînd nesfîrşite grimase după toate regulile delicatei sale profesiuni, pentru ca să-i vină dispoziţia. Apoi, deodată, fotograful se îndreaptă grăbit spre aparat, bagă capul sub pînza neagră ce acoperă sticla mată şi pune obiectivul la punct. După aceea trece repede iarăşi la vechiul său loc de regizor şi ordonă :

— Capul dumneavoastră, domnule, puţin mai la stînga ! Al dumneavoastră, doamnă, un pic mai la dreapta ! Aşa ! Foarte bine ! Priviţi acum amîndoi la cincisprezece centimetri înaintea obiectivului ! Aşa ! Excelent! Zîmbiţi, vă rog! Atenţie!

Beba şi Bubi îngheaţă în minunata poză a fericirii lor stereotipe — ea cu voalul de mireasă, el cu floarea de spermanţet la butonieră — şi ţac ! — pe sensibilul clişeu fotografic s-au şi înregistrat pentru totdeauna figurile lor triumfătoare.

— Gata ! strigă fotograful, închizînd caseta cu clişeul şi scoţînd-o din aparat.

Tinerii soţi se ridică de pe canapea cu plăcutul sentiment de mulţumire că şi-au asigurat nemurirea în faţa generaţiilor viitoare şi sînt curioşi să afle cînd o să fie gata fotografia de probă.

— O să retuşaţi gura şi sprîncenele, nu ? întreabă melodramatic Beba, recunoscînd confidenţial, cusurul buzelor sale un pic strîmbe.

— Fiţi fără grijă, doamnă ! O figură atît de fotogenică cum e a dumneavoastră văd pentru prima oară în viaţă ! minte cu profesională amabilitate şiretul fotograf, înclinîndu-se exagerat în toate părţile.

După acest atît de plăcut compliment, eroii noştri îi dau fotografului o sută de leva aconto, îşi iau adio de la el ca nişte binefăcători şi părăsesc studioul. În stradă, întîmplătorii trecători se opresc şi-i privesc minunaţi, dar ei intră netulburaţi în maşina lor şi pornesc ca vîntul spre înaltul bloc unde a şi început modesta solemnitate.

În holul cel verde, pe care-l cunoaştem, s-a pus o masă lungă în jurul căreia s-au aşezat nişte viteji, tot unul şi unul. Sînt aici naşii, părinţii tinerilor căsătoriţi, sora lui Bubi cu comnatu-său agronomul, un bătrîn general de rezervă cu faţa stacojie, un tînăr funcţionar din Ministerul de Externe cu o chelie lucitoare în creştet, cu mustăţile tăiate scurt şi cu o cămaşă bleu de mătase, ale cărei manşete îi ajung pînă-n vîrful degetelor, apoi încă vreo cinci-şase doamne, cinci-şase soţi ai doamnelor, un enigmatic personaj de circa cincizeci de ani, pe care nu-l cunoaşte nimeni, dar care, cu toate astea, a avut îndrăzneala să se înfiinţeze la petrecere, şi, în sfîrşit, o rubedenie nu prea bine determinată genealogic, pe care unii îl numesc „bacio Dimităr“, alţii „unchiule Dimităr“ iar alţii numai „Dimităr“ sau pur şi simplu „Mitio“.

Toţi aceşti străluciţi oaspeţi se uită, chipurile, ruşinaţi la lunga farfurie de porţelan pe care se află purcelul sfîşiat în bucăţi ca de bombă. Înfig furculiţele într-o bucăţică grasă sau într-o fărîmă de şorici bine fript şi, pentru a distrage atenţia de la sine, imputâ mereu vecinului : „Dar dumneavoastră nu mîncaţi nimic ! Vă rog, nu vă jenaţi ! Purcelul se topeşte-n gură !" Şi, încurajîndu-se reciproc, oaspeţii scapă treptat de acea chinuitoare jenă care-i împiedică să simtă dulceaţa purcelului de lapte, dau pe gît cîteva pahare de vin, se înveselesc şi-ncep deodată să mestece crîncen şi să se întreacă unul pe altul la mîncare.

Apariţia Bebei şi a lui Bubi înlătură comesenilor şi acea mică jenă cu care se naşte fiecare ca să poarte în societate masca unui om cît de cît bine crescut. Îndată ce sosesc tinerii căsătoriţi, între nuntaşi se creează o şi mai bună dispoziţie, unul dintre ei ridică paharul şi strigă „În sănătatea tinerilor soţi" — şi tinerii soţi iau şi ei cîte un pahar de vin, ciocnesc cu toţi pe rînd şi beau pentru propria lor reuşită în viaţă. Profitînd de această dorită îmbulzeală, cîţiva îndrăzneţi înşfacă fără nici o sfială ultimele rămăşiţe ale sacrificatului purcel, spre desperarea celorlalţi oaspeţi care se privesc interogativ şi cad într-o deosebită melancolie gastronomică.

În aceeaşi clipă, Beba observă aproape speriată că pe masă n-a mai rămas nimic şi dă fuga

la bucătărie. Bubi însă se aşază comod lîngă general şi-l întreabă cu făţarnică îngrijorare dacă o s-avem curînd război.

— Va fi război ! retează cu autoritate generalul, ca omul care ţine destinele întregii Europe în mîinile lui. Se chinuiesc ei şi ceilalţi oaspeţi să-nfiripe o conversaţie oarecare, dar nu merge. Fiecare simte în stomac un diabolic gol care-i ia pur şi simplu posibilitatea de a judeca just şi liniştit oricare din cele mai obişnuite probleme ale vieţii. De-ar mai fi fost măcar vreo trei-patru înghiţituri ar mai fi mers cum ar fi mers. Dar aşa, comesenii stau cum stă calul în faţa ieslei goale şi melancolia lor, cum s-ar spune, se transformă în ipohondrie. Ca un naş şi tată spiritual al tinerei perechi, Vlasaki Topliiski se simte dator să înviorezе antrenul scăzut al asistenţei şi face încercarea de a spune cîteva cuvinte de laudă la adresa lui Roosevelt, dar un domn rotofei din faţa lui îl străpunge cu o privire atît de fioroasă din ochii lui mici şi bulbucaţi, încît nefericitul şef de secţie lasă nasul în jos şi taie tocmai la mijloc firul peroraţiei sale asupra genialului american. Cît despre părinţii Bebei şi ai lui Bubi, încearcă şi ei să distreze oaspeţii cu cîte în lună şi în soare dar musafirii fac pe surzii, rup nervos cîte un băţ de chibrit şi se uită la gazde cu o tîmpă indiferenţă. Excepţie face doar funcţionarul din Ministerul de Externe care rîde cu hohote fără nici un motiv de parcă l-ar gîdila ci-

neva pe ascuns pe sub masă, se-nvîrtește vioi încoace și-ncolo și se preface că lipsa produselor alimentare nu-i produce nici o impresie.

Atunci, ca-n basme, se-ntîmplă minunea. Se deschide ușa ce duce spre bucătărie și în hol își fac intrarea triumfală, una după alta, ca niște mult visate zeițe ale mîntuirii — Beba, o prezentabilă domnișoară cu păr de aur și rochie rezeda și în sfîrșit — pierduta mătușă Rujița. Prima aduce două farfurii uriașe cu sandvișuri, a doua tot două farfurii uriașe cu friptură de curcan tăiată felii, iar a treia un tort de cincisprezece centimetri grosime și cu un diametru respectabil și o fructieră de sticlă în care se află diferite dulciuri.

La început, mosafirii mai că nu-și cred ochilor și pe fața lor apar surîsuri temătoare de parcă le-ar fi frică să nu fie cumva victimele unei iluzii optice. Dar îndată după asta toți se obișnuiesc cu realitatea surprizei, se trezesc, se-nviorează și, cînd sandvișurile, curcanul, tortul și dulciurile își iau locul pe masă, melancolia și ipohondria se risipesc ca fumul în vînt.

— Măi, măi, o să ne dați gata cu atîta mîncare! — declară vesel domnul cel rotofei și, ca să dovedească îndată că gîndește chiar contrariul celor ce vorbește, își ia primul în farfurie un copan al curcanului.

— Și cum ați mai garnisit sandvișurile astea! declară altul. Parcă n-ar fi sandvișuri, ci picturi!

— Uite, uite la peștișorul ăsta sucit ca un colac și la icrele de somon, parcă-s flori, cu frunzulițele astea de castraveciori acri!

— Bravo, Sofco, mare meșteră ești! Ei vezi, asta se cheamă nevastă! Nevastă ca asta rar găsești!

— A, vă rog, vă rog! se dezvinovățește Beba. Eu n-am nici un amestec în treaba asta. Dacă merită cineva vreo laudă pentru gustări, atunci asta-i numai prietena mea Pepi pe care-o vedeți în fața ochilor. De altfel, v-o prezint fără nici un fel de alte formalități!

— Cu multă plăcere, încîntați! se aud glasuri din toate părțile.

— Te rog, Sofco, de ce vorbești așa? Tu ai pregătit totul, eu doar ți-am dat ajutor! intervine modestă fata cu părul de aur în rochie rezeda și se roșește cu o semnificativă mulțumire de sine.

— Acum cîteva minute aduseserăți vorba de Roosevelt, președintele Statelor Unite, se adresează lui Vlasaki Topliiski un domn în vîrstă și cu ochelari, care ține în mînă un sandviș cu un peștișor subțire ca o lipitoare. Aveți dreptate, e un om genial Roosevelt ăsta! Dacă nu era el, astăzi japonezii ar fi înghițit America așa, deodată, conchide la repezeală domnul cu ochelari și înghite ademenitorul sandviș ca pe nu știu ce mică Americă.

Astfel gustările aduse transformă imediat în-

treaga societate și desfac limbile tuturor. Chiar vestitul Brillat-Savarin, autorul „Fiziologiei gustului" ar fi invidiat această neobișnuită poftă de mîncare a nuntașilor noștri și ar fi scris o nouă lucrare în domeniul gastronomiei, dacă ar fi putut să iasă din mormînt și să vadă expresia aproape voluptoasă de pe fețele oaspeților, care înghit fiecare îmbucătură cu ochii împăienjeniți. S-a terminat cu tăcerea și cu ruperea bețelor de chibrit. Nu știu cum dracu, dar parcă creierul omului s-ar găsi în stomac și nu în cap! Inepuizabil izvor de inspirație e acest stomac satisfăcut. Ce strălucite cugetări nu aduc la lumină o bucățică de curcan sau un sandviș cu icre de somn sau o feliuță de lucancă [1] așa, mai groscioară! Veselii comeseni înghit cu înflăcărare și discută orice fel de probleme. Bacio Dimităr povestește cum a cunoscut odată un turc, care pînă la urmă nu era turc, ci un ordinar șmecher bulgar din partidul național-liberal; altul, doctor veterinar, rostește un patetic discurs asupra stării sufletești în care se află vaca atunci cînd e gata să fete și asupra inteligenței catîrilor; la rîndul său, agronomul vorbește de calitățile multilaterale pe care le are soia din care se pot produce cele mai variate articole, inclusiv instrumente muzicale; domnul cel rotofei afirmă cu toată siguranța existența vieții de dincolo de mormînt, povestind cum a văzut cu propriii săi

[1] Salam bulgăresc pregătit în felul ghiudemului.

ochi spiritul răposatei sale soții, care i-a apărut într-o seară și l-a rugat să n-o lase fără colivă de sîmbăta morților. Nu mai puțin vorbăreți sînt și ceilalți comeseni. Vorbește și generalul, vorbește și Vlasaki Topliiski, vorbește și bătrînul profesor, vorbesc și femeile, vorbesc toți — de-ți vine pur și simplu amețeală și te apucă durerea de cap. Iar Bubi, care îndeplinește funcția de paharnic, aduce mereu de undeva o cană de porțelan plină cu vin și, cu toată conștiința datoriei, dă mereu ocol mesei umplînd paharele goale.

— Și cum, frate, nu-i nimenea să cînte ceva? zice de la o vreme tatăl Bebei și glasul lui ascuțit întrerupe pe neașteptate discuțiile.

— Așa, zău, păi s-a mai pomenit nuntă fără cîntec? susține altul și toți cei de față încep a se privi bănuitori unul pe altul.

— Pepi, Pepi o să ne cînte ceva! anunță vesel mireasa, care se și repede la prietena sa îmbrățișînd-o ca să-i dea curaj.

— Ah, Sofco, nu m-așteptam să-mi faci asta, tocmai tu! — se supără fata cu părul de aur și se ascunde rușinoasă după spatele lat al agronomului.

— Te rog, Pepi! insistă Beba. Fă-mi plăcerea asta!

— A, domnișoară, de hatîrul miresei, trebuie s-o faci! Așa e obiceiul! zise cu autoritate bacio Dimităr.

— Dar de ce numaidecît să cînt eu?

— Nu vă uitaţi la ce spune! Are o voce splendidă! E în ultimul an la conservator! explică Beba.

Funcţionarul de la Externe, care de mult aruncă lacome priviri spre sandvişul cel viu în rochie rezeda, se ridică de la locul lui şi se apropie graţios de ruşinoasa cîntăreaţă.

— Domnişoară Pepi! rosteşte înclinîndu-se solemn viitorul diplomat. În numele tuturor vă rog în genunchi să ne cîntaţi un cîntec!

— Dar ce cîntec? În clipa asta nu-mi vine în minte nici unul, îndrugă cu mai puţină încăpăţînare fata cu părul de aur tulburată de încîntătoarea purtare a galantului cavaler.

— Asta o lăsăm la latitudinea dumneavoastră, zice viitorul diplomat, care se înclină adînc şi oferă braţul său cîntăreţei ca s-o conducă la pianul ce se află în camera vecină.

— Doamne, Doamne, o să vedeţi că nu pot să cînt, cochetează Pepi şi ia braţul cavalerului ei.

Întreaga societate încremeneşte în curtenitoarea aşteptare a acestui număr muzical. Diplomatul deschide capacul vechiului pian de mahon, ale cărui îngălbenite clape dau o impresie de ceva ofticos, Pepi se aşază pe scaunul rotund şi, atacînd cu bravură cîteva acorduri, se întoarce spre impresarul său şi-i şopteşte confidenţial intenţia sa.

— Atenţiune, vă rog! Domnişoara Pepi ne va cînta aria dinaintea morţii Violetei, din opera Traviata! anunţă impresarul.

După acest serios avertisment, fata în rochie rezeda îşi ia o atitudine la fel de serioasă, încearcă pe clape de trei-patru ori aceleaşi acorduri, pe urmă înalţă cu curaj căpşorul ei frumos şi cîntă aria cu un lirism atît de neaşteptat, încît fiori reci străbat trupurile tuturor. Vocea atît de duioasă a cîntăreţei străbate uşor tăcuta atmosferă a spaţiosului apartament şi provoacă o artificială strîngere a tuturor inimilor. Odată cu aceasta, figura Pepei capătă expresia unui excesiv tragism, de parcă ar fi gata ea însăşi să-şi dea duhul pentru preamărirea şi gloria muzicii de operă, dar aceasta, bine-nţeles, e doar inevitabila mimică necesară ca să arate cum era înfăţişarea Violetei în clipele dinaintea morţii. N-are nici o importanţă faptul că acompaniamentul la piano e cu totul uniform, simplificînd diejii sau bemolii — principalul e că interpreta a realizat totuşi efectul dorit cu modestele mijloace ale improvizaţiei şi a lăsat asistenţei apăsătoarea impresie a unui fapt într-adevăr de neschimbat.

— Bravo! Bravo! Splendidă voce! se afirmă din toate părţile holului cel verde, atunci cînd cîntăreaţa şi-a încheiat numărul sub protectoarele aplauze ale generosului ei cavaler.

— Traviata parcă e de Mozart, nu-i aşa? întreabă naiv bacio Dimităr, dar doctorul veterinar zîmbeşte dispreţuitor la prostia acestuia şi-i comunică oarecum apăsat, aşa ca să-l audă cu toţii:

— Aveţi greşeală! Traviata nu e de Mozart, ci de Verdi!

— Ai dreptate, frate, eu o confund mereu cu Bărbierul din Sevilla! se corectează îndată simpaticul profan, fără a se simţi cîtuşi de puţin atins de răutăcioasa intervenţie a vecinului său.

— Ceea ce aţi cîntat, domnişoară, a fost foarte frumos, dar, ca să vă spun drept, miroase a occidentalism. Ia cîntaţi „Uguieşte-mi, uguieşte, turturico" să ne vie inima la loc! spune domnul cel enigmatic pe care nu-l cunoaşte nimeni, care are un cap mare cît un bostan, cu mustăţi lungi şi bătăioase şi seamănă cu un administrator de plasă de pe vremea regimului lui Stambolov [1].

— Da, da, „Uguieşte, uguieşte-mi, turturico!", intervin cu vioiciune şi alţi cîţiva oaspeţi, admiratori ai muzicii populare.

Încurajată de succesul debutului ei, Pepi nu aşteaptă să fie invitată de două ori. Se învîrteşte pe scaun, apasă puternic pe clape şi cîntă vesel şi suplu:

— Ugu-ieşte-mi ugu-ieşte-e, tu-ur-turică...

Domnul cel singuratic se reazemă de spătarul scaunului său, rîgîie mulţumit, apoi scoate din buzunar un pieptene mic şi roz şi-n timp ce fata cîntă, îşi piaptănă fericit stufoasele mustăţi care trosnesc şi fac scîntei ca o maşină electrică. Dacă se uită omul la el îl ia fără îndoială drept tatăl

---

[1] Stefan Stambolov, om politic bulgar 1853—1895.

unuia dintre miri, sau cel puţin drept naş, atît de natural se poartă şi atît de triumfal îi e surîsul de pe faţă. De cîteva ori micul colonel în rezervă îşi încrucişează morocănos privirea cu aceea a necunoscutului oaspe, şi tot vrea să-i stabilească dubioasa identitate, dar iată că ba generalul nu ştiu ce-i spune, ba nu ştiu care din comeseni îi sustrage atenţia, aşa că enigmaticul domn rămîne tot atît de tainic şi de indescifrabil ca un sfinx. La urma urmelor, bine-nţeles providenţa intervine şi dumnealui se demască singur. Şi iată cum se petrece asta:

După încheierea părţii muzicale, vechea foame de lup îi cuprinde din nou pe oaspeţi şi se reped lacom la gustările de pe masă. Şi cum toţi molfăie şi vorbesc între ei, domnul cel cu ochelari, care şade în stînga omului cu mustăţile stufoase, se întoarce amabil către vecinul său şi începe să-i vorbească, să zicem, de zăpada de-acu un an. Din vorbă în vorbă se antrenează în discuţii şi-ncep să-şi expună cele mai variate probleme. La început, convorbirea decurge cu totul normal, pe urmă pe faţa misteriosului personaj se zugrăveşte mirare, după mirare deziluzie, după deziluzie enervare şi inexplicabilă stîngăcie. Şi deodată misteriosul oaspete priveşte cu spaimă în jur, profită de buimăceala tuturor, se ridică de la masă şi se strecoară neobservat din hol, neobservat bine-nţeles de toţi ceilalţi, dar nu şi de

tatăl Bebei, care-l străpunge din spate cu o privire puțin amicală.

— Îl cunoști pe domnul cu care-ai vorbit pînă acum, Milane ? întreabă micul colonel în rezervă, atunci cînd omul cu mustăți stufoase dispare.

Iar Milan începe să rîdă — nestăpînit, isteric, cu fața strîmbă, gata să plesnească de rîs.

— Dar ce ai, frate ?! se miră gazda, însă domnul cu ochelari e zguduit cu totul de spasmele crizei sale hilare și se ține de burtă cu amîndouă mîinile.

— O-oh ! geme el obosit, venindu-și în sfîrșit în fire și ștergîndu-și ochii înlăcrimați. Niciodată nu mi-a putut trece prin minte că se poate întîmpla așa ceva !

— Dar ce este ? Ce s-a întîmplat ?

— Oh, păi n-ați văzut cu toții pe domnul care ședea lîngă mine ?

— Ba l-am văzut ! E și ?

— Am vorbit eu cu dînsul de una, de alta și de la o vreme l-am întrebat : dumneavoastră, zic, sînteți probabil vreo rudă ceva cu Potainicovii sau cu Omainicovii ? Ce Potainicovi și Omainicovi ? zice el. Păi, zic eu, Potainicov e tatăl miresei, iar Omainicov tatăl mirelui. Așa zi, se miră domnul, va să zică mireasa, ca fată, nu s-a numit niciodată Haralambieva ? Nu — zic eu, n-a chemat-o așa. De unde pînă unde s-o cheme Haralambieva ? Și așa, dăi încolo, dăi încoace, s-a deșirat toată socoteala, ca să vedeți.

Venise omul nostru de la Belogragic[1] aici, la Sofia, să-și vadă nu știu ce mătușă — o bătrînă. La două zile de la sosirea lui își scrîntește mătușă-sa piciorul și cade la pat. Și-acuma, se văicărea ea, cine o să meargă duminică la nuntă la Haralambievi ? Zece ani am stat în aceeași casă cu oamenii ăștia. Pe mireasă o cunosc de cînd era copil, am legănat-o în brațe. Nu poți să nu te duci, măcar așa, pentru o felicitare. Păi lasă c-o să mă duc eu, a zis mosafirul, ca s-o liniștească pe bătrînică. Ce i-o fi spus ea după asta, la ce oră i-o fi spus că e nunta și la ce biserică l-o fi trimis, Dumnezeu știe. Principalul e c-a-ncurcat-o și în loc să se ducă la nuntă la Haralambievii ăia, a venit la nunta noastră.

Relatarea domnului cu ochelari pune în încurcătură pe cei de față, care încep acum să se mire, să plescăie din limbă și să comenteze viu această nemaipomenită întîmplare.

— Și adică, n-a putut el să-și dea seama de la început de greșeală ? se adresează oarecum supărat tatăl Bebei către numitul Milan pe care mai-mai că-l socotește complice al omului de la Belogragic. Și pe urmă, a-ncurcat-o, a-ncurcat-o, dar să se fi dus acasă de la biserică, nu să vie aicea și să comande de parc-ar fi fost la el acasă. Vreau, domnișoară, să-mi cînți „Uguiește-mi,

[1] Oraș în vestul R. P. Bulgaria, în regiunea Vrața.

uguieşte, turturică“ ! Măi, ce neruşinaţi oameni mai sînt pe lumea asta !

— Interesant e de unde-a aflat adresa ca să vie chiar aici, cugetă cu glas tare Vlasaki Topliiski.

— A întrebat pe cineva, explică domnul cel rotofei. Unde locuiesc mirii ? o fi zis el şi i s-a spus strada şi numărul. Biserica nu-i departe de-aici.

— Dar el trebuie să fi venit în urma noastră ?

— Dracu-l ştie cînd a venit ! Cînd ne-am aşezat la masă, s-a aşezat şi el pe scaunul ăla. Abia atunci l-am observat.

— Ia ascultaţi, domnilor ! zice sever bătrînul general în rezervă şi faţa lui stacojie începe a se brăzda deodată de vinişoare albăstrui. E cu totul naiv acela care socoate că dumnealui, chipurile, a-ncurcat nunţile şi a venit la noi din greşeală. Am toate motivele să afirm că omul acesta nu-i nici din Belogragic, că în general nici n-a avut intenţia să meargă la nunta acelor Haralambievi, ci pur şi simplu a venit la nunta noastră, înadins ca să ne spioneze !

— A-a-a ! exclamă cu spaimă oaspeţii, dîndu-şi seama de neaşteptata descoperire a generalului.

— Să ne spioneze ? zice imprudent domnul cu ochelari. Păi ce să spioneze la noi ? Cine sîntem noi ca să ne spioneze ?

— Dumneata poţi fi un oarecare — i-o retează

scurt generalul — dar eu sînt general în rezervă, ba şi domnul Potainicov e de asemenea colonel în rezervă ! Dacă nu vă pricepeţi la lucrurile astea, ar fi mai bine să nu vă băgaţi !

— Dar nu părea aşa ceva omul...

— Te rog să taci din gură, Milane ! îl repede gazda şi necugetatul mosafir tace într-adevăr şi renunţă de a-l mai apăra pe domnul cu mustăţi stufoase.

Bătrînul general soarbe cîteva înghiţituri de vin, faţa lui din stacojie ce era devine vînătă, iar după aceea se adresează învinsului său auditoriu continuîndu-şi descoperirile cu acelaşi ton de nezdruncinată siguranţă :

— De la o anumită vreme, domnilor — declară el — comuniştii au adoptat o tactică cu totul nouă. Mişună pe la nunţi, pe la înmormîntări, îşi fac relaţii printre oamenii din societatea mai aleasă şi trag cu urechea la cele ce se discută. Te duci la baie, îţi dai pînă la urmă seama că băiaşul e comunist. Începe el chipurile să te frece şi să-ţi scoată jegul de pe tine, intră-n vorbă, prinde apoi să te întrebe cu ce te ocupi, ce părere ai de situaţia internaţională şi la un moment dat deodată începe să te ispitească : dumneavoastră domnule — o să zică — aveţi ceva jeg. Am, sigur, răspunde nătărăul şi nici nu simte unde bate ăla. Dar cine-i deştept simte îndată că aici are de-a face cu Karl Marx. Ştiţi dumneavoastră ce-nseamnă vorbele astea : dum-

neavoastră, domnule, aveţi ceva jeg? Asta înseamnă: dumneavoastră, domnule, faceţi parte din ticăloasa aia de burghezie. Prin urmare: ia veniţi la noi, să vă scoatem jegul şi să vă facem comunist. După cum vedeţi, băiaşul, pe de-o parte vă spionează, ca să vadă cine sînteţi şi ce gîndiţi, iar pe de alta îşi face liber propaganda lui bolşevică, fără ca să-l tragă cineva la răspundere. Uite de ce şi domnul care a fost pînă acuma aici a făcut doar pe prostul, dar în realitate e un înrăit funcţionar al comuniştilor. A simţit el că se căsătoreşte o fiică de ofiţer, a aflat de sigur că la nuntă o să vin şi eu, şi ce şi-a zis: ia stai, c-o să storc eu ceva informaţii interesante de la ăştia. Păi dumneavoastră nu i-aţi simţit manevra cînd a pus pe domnişoara să cînte „Uguieşte-mi, uguieşte, turturică"? Voia să-şi dea seama dacă sîntem patrioţi şi dacă ţinem la ce-i bulgăresc. Dacă nici unul dintre dumneavoastră n-ar fi insistat să se cînte cîntecul ăsta, vă asigur că era să spună: ia cîntă atunci, domnişoară, „Internaţionala"! Păi, mă uitam eu la vulpea asta, că era cu ochii numai la mine, şi unde-mi rînjea, dar acuma înţelegeţi cum stătea treaba: mi-aruncase undiţa, doar o prinde vreo vorbă, doar oi scăpa ceva, ca s-o transmită pe urmă la Moscova. Bine că spionul a căzut el însuşi în cursă şi şi-a luat tălpăşiţa la timp, că altfel eram gata să-l descopăr şi să-i frec o leacă ridichea. Hei, domnilor, păziţi-vă de

comunişti! Fiţi atenţi la ce vorbiţi şi cu cine vorbiţi! Seara, cînd vă culcaţi, încuiaţi bine uşile, ba uitaţi-vă şi sub pat! Oamenii ăştia sînt în stare de orice! Nici n-o să simţiţi cînd o izbucni revoluţia!

Adînc zguduiţi de geniala clarviziune a generalului, mulţi din cei de faţă tremură la gîndul că au stat alăturea de periculosul agent bolşevic şi că ar fi putut deveni cu totul inconştient nişte trădători de patrie. Bine-nţeles că mai sînt şi unii care socot că domnul cu mustăţile cele stufoase ar putea totuşi să fie din Belogragic şi să fi nimerit din greşeală la o nuntă străină, dar nici-unul nu-ndrăzneşte s-o spună, pentru că bătrînul general e tot atît de neclintit în convingerea sa ca şi piramida lui Keops şi la cea mai mică obiecţie din partea cuiva ar face un adevărat scandal şi l-ar declara îndată şi pe acela duşman de moarte al statului.

— Se vedea el că-i comunist după cum mînca. Hălci întregi înghiţea din purcel, aşa, pe nemestecate! Conspiratorul dracului! — adăugă cu răutate gazda, care încă nu se putea împăca cu gîndul că necunoscutul oaspete mîncase ca un canibal, aşa, pe degeaba, în casa lui.

Dar discuţiile oamenilor sînt ca norii de pe cer. Se-nvîrtesc încoace şi-ncolo, se risipesc şi se adună, alcătuind forme din cele mai ciudate; din pufoşi şi albi ca zăpada devin deodată plumburii şi-aducători de furtună, pe urmă se împrăş-

ție iarăși și la orizont domnește din nou liniștea de mai înainte. Curînd comesenii trec la altă temă și uită neplăcuta întîmplare cu necunoscutul nuntaș. Farfuriile cu gustări le atrag atenția ca niște magneți puternici, paharele se ciocnesc vesel, se bea iar în sănătatea tuturor, se fac noi urări și așa, pe nesimțite, cade seara. Un aparat de radio urlă înfundat într-una din camerele vecine. Bubi se așază triumfător în fața acestui muzical perpetuum mobile și-ncepe a-i învîrti butonul fermecat, care parcă dă drumul unui uriaș robinet din care curg sunetele ce inundă întregul apartament. Și, din acest cok-tail muzical unde răsună cîteva măsuri din Simfonia a noua, din uvertura la Parsifal, din ariile cele mai frumoase ale cîntăreților sau primadonelor, odată se desprinde din difuzor, cu toată claritatea, nu știu ce tango care aduce după sine un șir întreg de șlagăre de dans.

Atunci masa și scaunele se dau la o parte, se strînge și covorul din hol și, în spațiul ce rămîne gol, începe dansul. Primii care ies pe această improvizată arenă a familiei sînt viitorul diplomat cu Pepi, după ei agronomul și nevastă-sa, pe urmă bacio Dimităr și o doamnă plinuță cu o pană la pălărie. Cele trei perechi, cu toate că dansează după toate regulile artei coregrafice, se mai ciocnesc totuși una de alta, spunîndu-și „pardon" dar cel mai rău dansează agronomul

care se mișcă la fel ca un tanc și-o calcă mereu pe nevastă-sa pe bătătură.

În vremea asta, oamenii mai cu greutate stau în jurul mesei și desăvîrșesc nimicirea gustărilor, iar tatăl Bebei împarte fiecăruia dintre ei cîte o mică broșură din propria sa lucrare ce poartă titlul atît de alarmant: „De ce am pierdut războiul".

— Eu am broșura asta. Mi-ați dat-o anul trecut, zice generalul, cînd gazda îi oferă și lui prețiosul dar.

— Nu-i nimic, nu-i nimic, domnule general, mai luați un exemplar! insistă generosul autor, băgîndu-i aproape cu de-a sila în mînă preaînțeleapta broșură.

Tîrziu, după miezul nopții, reușita petrecere se apropie de sfîrșit. Mai întîi pleacă mirii. Ei declară că se simt obosiți, își iau rămas bun în grabă de la toți și se îndreaptă spre viitoarea lor locuință din strada Buchetul de mai, adică la casa lui Bubi. Oricît ar fi de neplăcută pentru oaspeți această încheiere cu totul naturală a solemnei petreceri, unul cîte unul încep să-și scoată ceasornicele, să-și caute pălăriile și să plece. Vlasaki Topliiski și agronomul alcătuiesc cu nevestele lor un mic și fericit grup, plecînd împreună încărcați de daruri. Dar nu mai puțin fericit e și viitorul diplomat care își ia plăcuta obligație de a o conduce pe Pepi pînă acasă.

Părinţii lui Bubi rămîn să doarmă la ospitalierii lor cuscri. E incomod, ştiţi, să tulburi tinerii căsătoriţi în prima lor noapte conjugală.

Bătrînul profesor se scuză de deranjul ce-l produce.

— Te rog, cuscre, îl linişteşte tatăl Bebei, nici nu vreau să aud vorbe dintr-astea. Tu şi cuscra o să vă culcaţi în dormitorul nostru, iar eu şi nevastă-mea o să dormim pe canapea şi pe dormeză !

— Nu, noi o să dormim pe canapea şi pe dormeză, iar dumneavoastră o să vă culcaţi în dormitor ! zice profesorul.

— Ei, asta-i, dar cum o să vă culcaţi dumneavoastră pe canapea şi pe dormeză ? Se poate treaba asta ? protestează gazda, bătînd uşor pe umăr pe scumpul său oaspete.

— De ce să nu se poată ? se-ncăpăţînează cuscrul. Dacă vreţi să ne faceţi plăcere, o să ne lăsaţi pe noi să ne culcăm pe canapea şi pe dormeză !

Şi, după ce amabilii cuscri îşi mai dispută încă o jumătate de ceas locurile de pe dormeză şi canapea, ajungînd pînă acolo încît nu se mai pot stăpîni şi cască unul în faţa celuilalt, bătrînul profesor şi nevastă-sa cedează în sfîrşit în faţa gentileţei gazdelor şi se duc să se culce în dormitor.

Curînd, la ferestrele etajului al patrulea se

sting luminile şi înaltul bloc adoarme într-un somn adînc.

Văd eu de departe, fraţilor, cum un critic literar face o mutră acră şi se supără că autorul a rezervat un loc atît de mare, în povestirea sa, nunţii celor doi eroi ai săi. Nu-i nimic, lasă-l să se supere. Asta-i meseria lui. Ba, ca să vorbim drept, din punct de vedere al geometriei literare, criticul nostru are dreptate să mîrîie nemulţumit : fiecare operă literară are şi ea introducere, expunere şi încheiere. Nu merge chiar aşa cum vrei tu să descrii diverse nunţi şi să-i îndrepţi atenţia cititorului spre personaje cu totul laterale, în timp ce eroii principali stau şi-aşteaptă să-i tot cioplești necontenit cu condeiul şi să-i prezinţi în toate luminile şi situaţiile posibile. Intr-adevăr, ce-i neruşinarea asta ? Unde vezi dumneata alchimia dragostei ? Ce sînt vorbele astea mari cu care dumneata, domnule autor, ne tot minţi şi ne spui cai verzi pe pereţi ?

În faţa unui asemenea reproş, natural că autorul e dator să se apere. Mai întîi, o să spună el, alchimie fără dragoste nu se poate. Şi nu numai că nu se poate, dar nunta e, ca să zicem aşa, cel mai important proces în alchimizarea oamenilor. Ea e visul împlinit al amorezaţilor, ea e asemenea legendarului panaceu, prin ajutorul căruia alchimiştii de odinioară au transformat plumbul în aur. Dar în timp ce în alchi-

mia de pe vremuri metalele obişnuite se transformau în metale nobile, în alchimia dragostei se întîmplă tocmai pe dos : după nuntă îndrăgostiţii din nobili devin nenobili.

De altfel, e mai bine să vorbim ceva mai simplu ca să ajungem fără nici un înconjur la purul adevăr.

E un proverb care spune : Orice minune ţine trei zile ! Aşa şi eroii noştri se obişnuiesc repede cu noua lor situaţie de soţi, trec aşa şi-aşa prin luna lor de miere, cu mici certuri şi supărări, şi calcă deodată pînă la brîu în băltoaca blestematei vieţi cotidiene. Locuiesc în strada Buchetul de mai, în căsuţa bătrînului profesor, ies duminica la plimbare ca nişte provinciali care merg să caşte gura la palat, se duc pe la rubedenii la zile onomastice, se duc la naşi de lăsatul secului cu două portocale sau cu cozonac şi ouă roşii de Paşti, merg o dată pe lună la restaurant să mănînce mititei sau la cinematograf s-o vadă pe Grace Moore — şi toate astea se întîmplă atît de mecanic, de obişnuit, dar în acelaşi timp atît de pregătit, încît dobîndesc totuşi însemnătatea unui eveniment în viaţa cenuşie a celor doi.

Căsuţa în care locuiesc tinerii soţi are trei camere. Intr-una din ele se află vestitul lor dormitor englezesc, în alta e dormitorul socrului şi soacrei, iar a treia e cabinetul de lucru al bătrînului profesor care nu permite nimănui să-i treacă pragul. In această a treia cameră el stă ziua

întreagă în papuci şi lucrează asiduu la un fel de hartă în relief a Bulgariei şi abia spre seară îşi trage ghetele de modă veche cu elastic şi se abate puţin pe la cîrciuma din mahala, ca să bea o ţuică, să mai vorbească şi el cu prietenii şi să mai afle aşa, în mare, ce se mai petrece în lume.

Cît despre soacră, ea trebăluieşte neobosită din zori pînă în noapte prin toată casa şi mereu se vaietă de ceva, ba că s-au terminat cărbunii, ba că nu sînt scuturate coşurile, ba că au intrat nişte copii în grădină şi i-au furat merele, ba că, în sfîrşit, mîţa vecinei s-a strecurat în poiata găinilor şi a mîncat doi din puişorii pe care i-a scos cloşca. Bine-nţeles, nora nu stă cu mîinile încrucişate. Dă şi ea fuga după soacră-sa, o linişteşte, o strigă „mamă“, dar bătrîna e puţin cam nervoasă, mereu îi ninge şi-i plouă şi dă a-nţelege tinerii sale ajutoare c-ar fi prea înceată la treabă.

Aşa curg săptămîni şi luni şi tînărul soţ se scufundă pe zi ce trece în datorii, pentru că leafa nu-i ajunge, iar părinţii lui notează în carneţel tot ce se cheltuieşte şi împart totul în două părţi egale. Socoteli bune — prieteni buni, zice proverbul. Dar iată că vine şi acea zi fatală în care socoteala se încurcă şi prietenii cei buni devin duşmani.

— Treaba asta nu mai poate să meargă aşa ! zice într-o seară bătrînul profesor de faţă cu tî-

năra pereche. Au trecut două luni şi n-aţi dat nici un ban pentru mîncare. După ce că staţi aici pe degeaba, mai vreţi să nu vă plătiţi nici mîncarea. Făceţi ce-oţi şti, dar sîmbătă trebuie să-mi daţi banii. Dacă aş fi fost milionar, nu v-aş fi cerut nici o lescaie, dar un om cu o pensie ca a mea nu poate hrăni patru guri!

— E ruşine, tată, să vorbeşti aşa, zice feciorul aprins la faţă şi iritat. Mai păsuieşte-mă puţin pînă ce oi ieşi din datorii. Pune-te şi tu în situaţia mea.

— Dar tu te-ai pus în situaţia mea, măi domnişorule? izbucneşte tatăl. M-ai întrebat oare cum roşesc în faţa băcanului şi ce poveşti trebuie să-i îndrug brutarului? Ia uite la el! Să-mi fie ruşine că-i cer să-şi plătească mîncarea. Ţie să-ţi fie ruşine! Dacă n-aveai bani, nu trebuia să te-nsori!

Ultimele cuvinte ale bătrînului profesor sfîşie crud inima norei şi i-o rănesc fără putinţă de lecuire. Fără să mai asculte discuţia dintre tată şi fiu, ea se ridică tăcută de pe scaun, trece în dormitor, îşi îngroapă faţa în perne şi trupul ei se zguduie multă vreme într-un plîns amar şi nestăpînit.

Din ziua aceea eroii noştri încep să mănînce separat şi să trăiască în casa socrului ca nişte străini. Îşi cumpără singuri pîinea, o bucată de brînză şi nişte măsline, se închid în odaie la ei şi îndură cu eroică răbdare lipsurile şi sărăcia.

Cîteodată soacrei i se moaie inima şi încearcă să-i îmbie cu vreo pereche de cîrnaţi, dar în cazul acesta nora ţipă ca o sălbatică şi azvîrle cîrnaţii în cine ştie ce colţ al holului, mulţumită şi mîndră că a rezistat ispitei.

— Ia măcar stăpîneşte-ţi tu nervii, scrîşneşte printre dinţi soţul, privind-o supărat pe sub sprîncene.

— Ba, te rog, să mă scuteşti şi tu! — i-o retează soţia, subţiindu-şi dispreţuitor buzele. Dacă n-ai în tine nici un pic de ambiţie, du-te şi-ţi ia cîrnaţii de-i mănîncă!

Aşa cum e şi de aşteptat, micul colonel în rezervă şi nevastă-sa îşi dau curînd seama de înrăutăţirea relaţiilor dintre tineri şi bătrîni şi se amestecă pentru ca să aplaneze conflictul. Dar intervenţia lor, în loc să aducă dorita împăcare, complică şi mai mult situaţia şi pînă la urmă iese o încurcătură atît de afurisită, încît cuscrele şi cuscrii sînt gata să se ia de gît.

— Bine, cuscre dragă — zice bătrînul profesor — dacă socoţi că banii n-au nici o importanţă pe lumea asta, atunci ia-i tu pe tineri la tine şi ţine-i tu! Cît sînt copiii mei tot atîta sînt şi ai tăi.

— Păi o să-i iau, de ce să nu-i iau! răspunde încurcat micul colonel în rezervă şi clipeşte speriat. Eu pot să-i iau, dar nu-i chestie de luat! Mă jenez de voi! Ce-o să zică lumea: vezi, i-au izgonit socrul şi soacra, trebuie să fi fost ceva

hîr-mîr între ei! O să iasă că voi sînteţi ai dracului, înţelegi?

— Ba, las' că ne cunoaşte lumea pe noi şi ştie cine sîntem! declară înfumurat, soacra. Mai bine aveţi grijă să nu vă vorbească pe voi de rău, că şi asta se poate. Mi-aţi dat fata pe cap şi acuma veniţi să mai faceţi şi pe deştepţii.

— Nu v-a băgat nimenea fata cu sila pe gît, mîrîie femeia cu dinţii de aur. Dacă nu-i sucea capul băiatul vostru, astăzi era să aibă maşină la scară şi să fie o doamnă din înalta societate! Cîţi doctori şi ingineri n-au cerut-o, dar ea, nu, că vrea să se mărite din dragoste. Na-ţi acuma dragoste, s-o pomeneşti cît îi trăi!

— Ia lasă, că ştim noi doctorii şi inginerii, continuă răutăcios soacra. Nu iau ei fete fără zestre! Numai nătărăi de ăştia ca feciorul nostru sînt în stare să facă prostii de astea!

După acest duel verbal din care nimeni n-a ieşit învingător, familia Omainicov şi familia Potainicov se despart ca nişte neîmpăcaţi duşmani. Şi era o vreme cînd aceeaşi oameni se admirau şi-şi respectau părerile, era o vreme cînd în toiul nopţii îşi cedau amabil unul altuia dormeza şi canapeaua. Dracu să le ia, dar încurcat lucru mai sînt şi legăturile dintre oameni! Şi totul se-nvîrteşte numai în jurul banului — şi dragostea şi ura, şi naşterea şi moartea. Aleargă banul ăsta blestemat pe pămînt ca un înger negru, încoronează şi detronează regi, declară războaie

şi revoluţii, face oamenii creştini şi antihrişti, crează ştiinţe şi religii, se strecoară perfid în conştiinţa omului şi o face să şovăie, calcă pînă şi pe inimile îndrăgostiţilor şi le suge şi ultima picătură de dragoste.

Nu e plăcut să vorbim aşa, fraţilor, dar din nefericire ăsta-i adevărul. Poate că pe alte planete o fi altă viaţă, cu totul diferită de a noastră — dă Doamne să fie. Cînd om muri, dacă sîntem nemuritori, o să mergem şi noi acolo şi n-o să plătim nici un ban pentru nimica. Dar, deocamdată, atît cît călcăm pe pămîntul ăsta păcătos, trebuie să avem bani în buzunar, căci altfel sîntem pierduţi. N-a zis oare bătrînul profesor cuscrului său că, dacă banii n-ar fi totul pe lumea asta, n-are decît să ia pe tineri la dînsul şi să-i ţină el?

Dar micul colonel în rezervă e şmecher, nu-l poţi înşela cu una cu două. Admite el aşa, la început, să dea adăpost tinerilor în casa lui şi să le dea de mîncare, dar pe urmă începe s-o întoarcă şi să filozofeze că ar fi ruşinos pentru bărbatul fiicei sale să stea la socru-său ca un ginere adus în casă, că viaţa ar fi o luptă în care fiecare trebuie să răzbată singur şi aşa mai departe. Şi debitează pungaşul tot teorii de astea meschine, însă el stă la o parte de lupta vieţii şi se încălzeşte la razele celor două sute de mii de leva pe care le ţine neatinse şi depuse colo, la bancă.

Dar comedia nu se termină aici. Pe scena acestui intim teatru de familie apar încă multe personaje — o droaie ipocrită de artişti de mîna a cincea, care ţin cu orice preţ să joace şi ei în piesă, chiar dacă nu rîvnesc la roluri prea onorabile. Acestea sînt rubedeniile, apropiate sau depărtate, ale celor două familii, prietenii şi cunoscuţii care încep să şoptească şi să ducă vorba, ce-a zis ăla şi ce-a răspuns celălalt, că soacra mare ar fi aşa sau că soacra cealaltă ar fi altfel. Bîrfelile acestor binevoitori aţîţă cu atîta putere ura dintre cuscri, încît pînă şi tinerii soţi se înverşunează unul contra celuilalt, căci sîngele apă nu se face. Trec ceasurile ca zilele şi zilele ca anii iar ceaţa cenuşie se face tot mai deasă. Unde-i flautul cu care altă dată voia soţul să îndulcească blîndele seri ale vieţii de familie? Unde-i bucuria soţiei care se grăbea să-şi întemeieze o familie, să-şi legalizeze legătura cu alesul inimii ei şi să-i alunge muştele de pe obraz cînd s-o odihni!

Cu încrederea frîntă, înrăiţi şi totuşi oarecum caraghios de mîndri în sărăcia lor şi în iubirea care apune, într-o dimineaţă ploioasă, eroii noştri îşi încarcă lucrurile într-o căruţă şi părăsesc pentru totdeauna căsuţa cea mică din strada Buchetul de mai. Se leagănă căruţa şi zdruncină mobilele englezeşti, pe lături zdrăngăne un lighian de tablă, iar soţul îşi tîrîie paşii ca la înmormîntare ducînd în braţe cu toată grija ghiveciul cu ficus.

Şi cu această tristă peregrinare a celor doi soţi, care au visat să aibă slujnice, bucătărese sau apartament propriu şi care se pierd acum undeva în cealaltă margine a oraşului, se încheie povestea de iubire. Beba şi Bubi au murit de mult. Alţi oameni, cu inimi de plumb, merg în urma căruţei încărcate.

Din trecutul de odinioară rămîne doar o fotografie de nuntă cu înşelate surîsuri.

1936.

DUPĂ NOUĂ LUNI

Şi cum vă spuneam, fraţilor, nici unul dintre noi n-a căzut pe pămîntul ăsta, aşa, din cer. Tot minciună este şi povestea cu barza care aduce pe la casele oamenilor copii plîngăreţi, în ciocul ei cel roşu. Venirea noastră pe lumea asta nu e nimic altceva decît fericitul sfîrşit al unui proces biologic cu destule primejdii sau, mai bine zis, fiecare dintre noi e un fruct cules pe neaşteptate din uriaşul arbore al vieţii — un fruct puţin cam amar sau cam acru, care cade fără să mai întrebe pe capul mamei şi tatei, încît ani de-a rîndul după aceea stau zăpăciţi de lovitura asta şi nu se pot dumeri nici ei : sînt fericiţi oare, sau sînt nefericiţi ?

Dar ori cum ar fi, naşterea omului e un eveniment de mare importanţă. Stelele însăşi îşi

potrivesc mersul lor pe bolta cerească aşa fel încît să hotărască cu infailibilă precizie ce va ajunge viitorul om : vagabond sau fabricant, profesor de gimnastică sau vînzător de alune. Pentru familia care îl dobîndeşte însă, aşteptarea noului-născut este, ca să spunem aşa, un rebus foarte distractiv la dezlegarea căruia ia parte tot neamul, cu mătuşi şi verişoare, cu cumnaţi şi unchi, cu cumnate şi cuscre şi cu încă un nesfîrşit şirag de rubedenii depărtate sau apropiate, care lasă la pămînt orice treabă şi se transformă în oracole voluntare în numele creşterii naturale a populaţiei.

— O să fie băiat, zic unii care privesc curioşi pîntecele mamei, fără să încerce nici cea mai mică jenă faţă de această nevinovată neruşinare.

— Nu, numai cînd o să ai fată, îţi ies pete pe faţă, afirmă alţii şi imediat îşi doboară la pămînt adversarii cu exemple verificate în viaţă, citînd cazuri în care petele astea au fost cel mai sigur indiciu pentru determinarea sexului viitorului om.

Iar mama, închipuiţi-vă, ascultă toate discuţiile astea atît de liniştită, de parcă n-ar fi vorba de ea şi de copilul pe care-l aşteaptă. Şade calmă pe scaun şi brodează cu albastru nu ştiu ce scutec, coase o scufiţă cu cap de cocoş şi cască din cînd în cînd plictisită. Din instinct sau numai aşa, din ambiţie, ea crede că odrasla o să-i fie băiat şi credinţa asta a ei se întăreşte mereu

în urma amenințărilor tatălui, care declară în modul cel mai categoric că o să trimită copilul la azil dacă o fi — ferească Dumnezeu — fetiță.

— Eu — insistă ambițiosul tată — vreau să nu mai se stingă neamul. Familia Pecigargov nu trebuie să dispară de pe fața pămîntului.

Și în fierberea acestor mici, dar memorabile, scene de familie, în desfășurarea acestui straniu turneu al prezicătorilor, pe la vremea cînd bragagii întîrziați pe străzi încep să cînte ca niște hogi, mama simte deodată că ora decisivă a sosit. Atunci se aprind lămpile în toată casa, pe mașina de gătit încep să sîsîie vase mari cu apă rece, care îndată începe să fiarbă și umple bucătăria cu abur de parcă-i ceață, bunica uită de reumatism și se repede să scoată inevitabilul instrument în asemenea împrejurări — albia cumpărată acum cîteva zile — bunicul se cufundă prostește în lectura ziarului de seară, dar gîndul lui zboară aiurea și privirea lui distrată trece fugar peste evenimentele din Abisinia, peste reclamele de pudră, peste foiletonul cu romanul polițist, iar pînă la urmă sare și el nerăbdător de la locul lui și se duce să vadă cum stau lucrurile. În același timp, tatăl își pune pălăria pe cap cum nimerește și iese grăbit din casă. Iar mama trece încet din cameră în cameră, se apucă de spătarul fiecărui scaun și scîncește mușcîndu-și buzele.

Dar iată că după o jumătate de oră, tata se întoarce triumfător. Pe fețele tuturor flutură zîmbete de mulțumire. Căci tata nu e singur. Cu el vine moașa, care începe chiar de la ușă cu glumele și creează o atmosferă de circ în alarmata familie. Această intrigantă cu diplomă, cu un neg păros pe față și cu o geantă mare și grea în mînă, bate încurajator pe umăr pe tînăra mamă și o asigură că totul se va sfîrși cu bine, că, de pildă, nu știu care clientă de-a ei a născut pe cînd vorbea de murături și că de abia cînd copilul a început să plîngă la picioarele ei și-a dat seama că a scăpat de sarcină. După această anecdotă vînătorească, moașa comunică cu totul confidențial încă o duzină din cele mai scandaloase cancanuri culese din cele patru părți ale orașului.

Așa cum e și de așteptat, vorbele moașei își exercită magica lor influență asupra tinerei mame, care încetează deodată să mai aibă orice fel de dureri. Dar din nefericire această stare a ei e de foarte scurtă durată. Deodată durerile revin tot mai ascuțite, tot mai dese, la trei minute, la două minute, la un minut — și panica e acum inevitabilă. Mama se culcă în pat și se învelește cu plapuma. Acum nu mai fac nici două parale orice fel de povești, cu toate că iscusita moașă se roșește de-atîta vorbă și se transformă într-un fel de nestinsă rachetă de ingeniozitate, care explodează fără încetare. Omul cel nou își

manifestă dreptul său legitim de libertate şi vrea să vie cît mai repede la lumină.

— Ucideţi-mă! Nu mai pot să rabd! strigă mama înnebunită de durere, muşcînd plapuma şi strîngînd cu straşnică ardoare orice obiect care-i cade în mînă.

La acest strigăt plin de-atîta tragică neputinţă, tatăl, umilul şi tăcutul vinovat al evenimentului aşteptat cu-atîta bucurie, pleacă din nou repede în oraş şi peste puţin timp aduce doctorul, care salută pe cei de faţă cu o linişte imperturbabilă şi intră la mamă ca la un vechi cunoscut.

Şi aşa, fraţilor, hai acum să închinăm un pahar în sănătatea noului-născut. Ce-a fost rău a trecut — a rămas numai ce-i frumos. Mama, care era cu un picior în groapă, e salvată, bunica şi bunicul nu-şi mai pot găsi locul de bucurie, iar ambiţiosul tată jubilează de fericire şi cum întîlneşte pe cineva pe stradă, cum se grăbeşte să se laude:

— Primesc felicitări! Am dobîndit un copil!

— Aşa? Să-ţi trăiască! Băiat? Fată?

— Băiat, bineînţeles! răspunde mîndru tatăl, cu patriarhala conştiinţă că a asigurat nemurirea neamului Pecigargov.

Incepînd din ziua asta, casa fericiţilor părinţi se transformă într-un fel de panopticum ciudat, unde de dimineaţă pînă seara se perindă în pelerinaj pe dinaintea copilului un şir nesfîrşit de

neamuri, prieteni, cunoscuţi, ba chiar şi necunoscuţi. Toţi aduc torte, bomboane şi diverse şi îndoielnice corăbioare de casă, făcute chipurile cu vanilie, dar care miros a gaz, dacă încerci să le mănînci. O dată cu prăjiturile aduse, musafirii oferă cu o deosebită modestie o serie întreagă de mici cadouri: boneţele, hăinuţe, cămăşuţe, şorţuleţe şi toată seria de mărunţişuri ale toaletei copilului.

— Doamne, ce frumos e lucrată! cade în fals extaz mama, desfăcînd de politeţe, vreo pelerină împletită, cu totul obişnuită.

— Dar ăsta-i un copil genial, dragă! Uite numai ce frunte are! zice un domn uscăţiv, puţin cam trecut şi cu mărul lui Adam atît de ieşit în afară, încît îţi face strania impresie că posesorul lui mai are un nas şi pe gît.

— Fruntea nu-i nimic! observă bunicul cu adîncă mulţumire. Staţi puţin să-l desfaşe ca să-i vedeţi degetele de la mîini! Eu, ştiţi, am fost şi la Budapesta, dar drept să vă spun degete ca astea văd pentru prima oară!

— Cîte kilograme a avut cînd s-a născut?

— Cinci şi trei sferturi. Doctorul spunea că un copil atît de mare e un fenomen foarte rar.

— Ptiu-tiu-tiu! Să nu-l deocheaţi! se amestecă, geloasă, bunica, acoperind cu o basma capul nepoţelului care doarme şi dînd înapoi pe cei ce-l privesc.

— E, ce-aţi hotărît? Cum îl botezaţi?

Această întrebare aduce o oarecare tulburare în fericita familie, deoarece părinţii au păreri diferite în ceea ce priveşte numele noului omuleţ. Dar, cu toate astea, tătăl ia totuşi cuvîntul cel dintîi.

— Eu, începe el — consider că trebuie să respectăm tradiţia şi să ne botezăm copiii cu nume care mai există în neamul nostru. În felul acesta arătăm respectul ce-l datorăm celor mai bătrîni decît noi, iar pe de altă parte...

— Prostii! îl întrerupe mama străpungîndu-l cu o privire plină de răutate. Asta înseamnă că dacă bunicul mai ştiu eu căruia a purtat cine ştie ce nume idiot, acelaşi nume trebuie să-l poarte şi nepotu-său? De unde pînă unde asta? Ce-s prejudecăţile astea?

— De ce nu, de ce nu, doamnă! intervine cineva mai puţin înţelept.

— Nu, eu sînt pentru numele moderne, frumoase şi n-o să cedez pentru nimic în lume! surîde prefăcut mama în dorinţa de a face să eşueze atacul pregătit contra ei.

Bineînţeles, după ce oaspeţii se retrag unul cîte unul şi soţii rămîn singuri, discuţia începe din nou, cu uşile închise, dar de data aceasta cu adevărata ei înverşunare.

— Să-l ia dracu şi pe unchiu-tău şi moştenirea lui — mîrîie mama, gata de luptă. Prefer să-mi las copilul nebotezat, decît să-l nefericesc

pentru toată viaţa cu numele ăsta îngrozitor de Amfitrion!

— Copilul tău? bombăne tatăl. Păi copilul ăsta e tot atît al tău cît e şi al meu.

— Aşa crezi tu! Eu l-am născut şi eu o să-i pun numele pe care-l vreau.

— Aşa! L-oi fi născut poate aşa, din vînt? Adică eu n-am luat parte în nici un fel la toată treaba asta, nu?

— Altceva nu mă interesează! Unchiu-tău Amfitrion n-are decît să-şi înfieze vreun copil de la leagăn, ba, dacă vrea, poate să-i şi alinte şi să-i zică Trioncio[1]. Copilul meu n-o să-i poarte numele şi gata!

— Da, dar copilul ăsta înfiat o să studieze în străinătate şi-o să se facă inginer, iar al nostru o să ajungă un biet conţopist la percepţie din cauza fanteziilor tale idioate.

— Ia spune-mi tu, drăguţule, tu, care vorbeşti de fantezii, îţi aminteşti ce-mi tot cîntai înainte de nuntă? Să ne luăm, dragă, naşi bogaţi, c-o să ne cumpere dormitor! Bine — şi ne-am luat naşi bogaţi, dar arată-mi şi mie unde ţi-e dormitorul? Ce ne-au cumpărat bogătaşii tăi ăia grozavi? Şase ceşti de cafea şi o cursă de şoareci! Asta le-a fost tot cadoul. Iar unchiu-tău, cît e de zgîrcit, n-o să ne dea nici măcar atît,

[1] Diminutiv de la Amfitrion. Trioncio, în limba bulgară înseamnă ferăstrăiaş.

chiar dacă vei boteza nu un copil, ci doisprezece, cu numele lui!..

Şi, fraţilor, aşa cum se întîmplă deseori în asemenea cazuri, tatăl tace chitic şi se hotărăşte să cedeze, deoarece vede că-i învins.

Atunci mica larvă omenească, înfăşurată în scutece şi aşezată ca Moise în coşuleţ, e înscrisă a doua zi în registrele stării civile cu numele de Blagoţvet[1] spre extraordinara satisfacţie a poeticei sale mame.

Şi Blagoţvet Pecigargov intră, ca să zicem aşa, în viaţă — la început cu biberonul, pe urmă cu zdrăngănitoarea, apoi cu tricicleta iar anii trec şi el se pierde în furnicarul pestriţ de fiinţe omeneşti necunoscut şi anonim ca milioanele sale de confraţi care au venit pe lume tot atît de triumfal.

1935.

[1] Blagoţvet — floare frumoasă — în l. bulgară.

ÎN TREN

Locomotiva pufăie, scufundată în abur alb şi dens. Cîteva minute încă şi trenul va luneca pe şinele lucioase ce se pierd în depărtare. Cerne o ploaie măruntă, miroase a fum de cărbune, se aud strigătele alarmante ale hamalilor, care împing încet micile cărucioare cu bagaje. La ferestrele vagoanelor apar figuri, care surîd oarecum stîngaci. Ochii lor umezi privesc distrat aiurea. A trecut destulă vreme de cînd călătorii şi-au luat adio unii de la alţii şi-acum îşi repetă mereu aceleaşi şi aceleaşi cuvinte, de parcă nu s-au înţeles bine:

— Să scrii mai des, auzi?

— Îndată ce ajungi să telegrafiezi!

— Da, da. Dar mai daţi şi voi un semn de viaţă! Pentru chestia aia vreau toate amănuntele!

O tînără doamnă cu buzele violent rujate și cu părul oxigenat își sfătuiește soțul, care stă, pe peron:

— Să nu te obosești peste măsură și să te culci devreme seara! Doamne, tare mi-e frică să te las singur. N-ai nici un pic de grijă de sănătatea ta!

Soțul, măgulit, clipește vesel și-și consolează scumpa soțioară cu eternul răspuns:

— Fii liniștită! Ai, mai bine, grijă de tine!

— Milko, n-o să uiți, nu-i așa? O sticluță de Chat Noir și o cutie de Guérlain! Dacă-ți rămîn bani, poți să iei și niște chiloți! Aud că la București lucrurile de mătase sînt foarte ieftine!

— Verși numai dobînzile, înțelegi? Și fii atent să nu pierzi polița!

— Ah, de-ați ști cît de obligată vă rămîn! Cred că niciodată n-o să mă pot recompensa pentru ospitalitatea dată!

— Să nu care cumva să lăsați casa singură, auziți? Și vedeți de astupați bine borcanul cu marmeladă!

— Multă sănătate Vesei și să-i spui să nu aibă nici o grijă de numire! Ministrul și-a luat notă. Zilele astea iese decizia!

— Coșnița, Marine! Unde-i coșnița?

Și, în învălmășeala asta de ordine și de comenzi, în delicata nervozitate a mîinilor întinse pentru rămas bun, este într-adevăr ceva emoționant. Unii dintre călători pleacă doar pentru

cîteva zile, alții pentru luni și ani, dar toți parcă s-ar rupe pentru totdeauna de prietenii lor, care-i privesc de pe peron ca într-un vis trist.

Un însoțitor al trenului trece pe sub ferestre și închide ușile vagoanelor. Ultimul clopoțel întrerupe convorbirile. A sosit inevitabilul moment al despărțirii, în care fiecare surîde chinuitor.

— Haide, drum bun și petrecere plăcută!

— Rămîneți sănătoși!

— Aștept să-mi scrii!

— Și eu la fel!

— Gata-a-a!

Un fluierat ușor pune capăt acestui fel de romantism. Locomotiva țipă strident ca o fiară din grădina zoologică, osiile vagoanelor scîrțîie și trenul alunecă încet pe șine. Unul dintre cei ce rămîn pe peron și căruia după cum se vede îi plac surprizele, scoate din buzunar un enorm pachet de ciocolată și-l azvîrle prin cadrul unei ferestre deschise. Flutură batiste, se aud frînturi de cuvinte pe care nimeni nu le mai înțelege. Ascunse de fumul și aburul trenului, chipurile călătorilor se pierd tot mai mult. Trenul se depărtează, tampoanele ultimului vagon se văd ca niște cercuri negre din ce în ce mai mici, batiste se mai agită puțin ca niște fluturi rătăciți și deodată șinele rămîn pustii.

In timp ce toți aceia care și-au condus prietenii se îngrămădesc acum spre ieșirea din gară,

cei din tren se trezesc dintr-o dată într-o lume nouă. Se leagă cunoştinţe cu iuţeala fulgerului, toţi se simt apropiaţi de parc-ar fi fost împreună de cînd lumea. Călătorii fiecărui compartiment se simt ca o familie separată de ceilalţi. Stînd acum unul în faţa altuia, află îndată unde merge fiecare, ce profesie are, ce rude are, ba alţii, mai curioşi, merg chiar mai departe şi smulg de la interlocutorii lor cele mai intime mărturisiri.

Doamna cu părul oxigenat, care era atît de îngrijorată de sănătatea soţului ei, discută veselă pe coridorul vagonului cu vechiul ei prieten, care a apărut pe neaşteptate în faţa ei ca un drăcuşor dintr-o cutie cu resort.

— Oare n-o bănui ceva Vanio, că am călătorit împreună? întrebă prietenul.

— O, educaţia lui nu i-ar permite niciodată un asemenea gînd! răspunde vanitoasă doamna, scoţînd din poşetă o mică tabacheră de piele şi aprinzîndu-şi o ţigară.

În compartimentul din faţa acestei perechi extraconjugale, şed opt inşi — adică tocmai atîţia cîte locuri sînt. Un comis-voiajor cu pantaloni golf. O fată în pulover verde. O băbuţă măruntică, neagră ca un păduche. Doi pensionari, nu cine ştie ce de capul lor, care discută foarte preocupaţi de irigarea Deliormanului. O profesoară cu un Miky Mouse de argint pe bluză. Un farmacist al cărui cap lunguieţ e cu totul chel, parcă în ciuda specialităţilor contra căderii

părului pe care le vinde în propria farmacie. Şi, în sfîrşit, un domn cu totul ciudat, între două vîrste, tip sanguin cu obraji fragezi şi figură plină de voioasă energie, care vorbeşte tuturor cu un ton protector şi deţine, cum s-ar zice, rolul de comandant al compartimentului.

— Domnişoară, puneţi sticla aia cu sirop altfel, căci aşa cum stă acuma poate să curgă şi să vă păteze rochia! se adresează cu ton de comandă domnul cel straniu, domnişoarei cu pulover verde.

Şi domnişoara se supune îndată de parc-ar fi hipnotizată, ia sticla cu sirop şi-o pune în plasa de bagaje, lîngă un coş.

Dar domnul cel straniu simte că încă nu e totul în regulă şi de aceea se întoarce spre bătrînică:

— Dumneata, bunico, ia treci aici în locul meu şi lasă-mă pe mine lîngă fereastră, căci tare mi-e c-o să te tragă!

Cînd băbuţa a executat fără murmur ordinul amabilului ei tovarăş de drum, acesta îşi găseşte în sfîrşit liniştea, se instalează comod lîngă fereastră, se uită pe geam afară şi previne cu voce profesională de conductor:

— Peste trei minute sîntem la Căpinovo!

— Cum? Abia am ajuns la Căpinovo? observă comis-voiajorul. Eu credeam că acum vine Dafinovo.

— Nu, Dafinovo e după Căpinovo! răspunde

tăios comandantul. După asta vine Leşniţa şi pe pe urmă Cesniţa. Dacă-i vorba de staţii, întrebaţi-mă pe mine. Cunosc linia asta pe degete!

Intr-adevăr, după trei minute, trenul opreşte la Căpinovo. Domnul cel straniu iese repede din compartiment şi de-abia cînd sună clopotul de plecare se întoarce şi el încărcat cu plăcinte şi mititei ca nu ştiu ce zeu al abundenţei din mitologie.

Domnul trece la locul lui, se aşază, desface pacheţelele unsuroase şi-i invită pe toţi cu un gest de largă generozitate:

— Vă rog, luaţi cîte un mititel! La drum omului i se face foame! Cine doreşte poate să ia şi plăcintă!

Unul cîte unul, călătorii întind timid mîna şi primesc recunoscători gustarea oferită.

Doar farmacistul zîmbeşte vinovat şi refuză să iar parte la acest praznic comun.

— Mulţumesc! se scuză el. Sufăr de ulcer. Medicul mi-a interzis să mănînc aşa ceva.

— Nu-i face nici un rău ulcerului dumneavoastră! îl linişteşte comandantul. Ia uitaţi-vă ce mititel bine fript o să vă dau!

— Nu, mulţumesc! se încăpăţînează farmacistul. Ţin dietă severă!

— Atunci o plăcintă, nu? Sînt făcute numai cu unt!

— Vă rog, nu vă deranjaţi! Lăsaţi! Nu mi-e foame!

— A, asta-i altă treabă! Dacă nu vi-e foame, n-o să vă forţez! In orice caz, o să regretaţi, pe cuvînt vă spun.

Intervine o pauză. Călătorii mestecă şi înghit fericiţi, cu excepţia băbuţei, care tot plimbă mititelul plin de vine şi zgîrciuri printre dinţii ei care se clatină şi nu-l pot mesteca. Pînă şi cei doi pensionari îşi întrerup discuţia despre irigarea Deliormanului, deoarece au gura plină.

— Aveam eu un prieten — începe pe neaşteptate călătorul cel ciudat, continuînd să mănînce — care suferea tot aşa ca dumneavoastră, de ulcer. O înghiţitură dacă punea în gură, că-l şi apucau durerile de stomac. Lua el tot felul de medicamente, bea nu ştiu ce apă minerală străină — degeaba. O zi aşa, un an aşa — ajunsese omul în pragul morţii. Il întîlnesc o dată pe stradă şi de abia îl recunosc. Măi Hristo, zic eu, tu eşti? Eu sînt, bai Gheorghi, zice. Zilele astea plec la Hamburg să mă tratez de ulcer la un mare profesor. Şi să vedeţi, pleacă el la Hamburg, stă acolo vreo lună de zile şi se întoarce înapoi zdravăn, sănătos, de parcă n-ar fi avut nimic. Şi unde face o ceafă de ţîşnea sîngele dacă-l înţepai cu un vîrf de ac. Ce s-a întîmplat, bre Hristo, îl întreb eu, după cum văd ai scăpat de belea? Leacul s-a găsit uşor, bai Gheorghi, rîde el, dar cui să-i dea prin cap! A trebuit să ajung tocmai în Germania, ca să să-mi dau seama că rachiul e binecuvîntarea lui Dumnezeu. Cum aşa,

zic eu, rachiul? Eh, na, uite, cu rachiu m-am făcut bine. Ajung eu la Hamburg, mă duc la profesor, mă examinează el cît poate mai atent şi zice: o să bei la fiecare prînz cîte un păhărel de şnaps, care pe bulgăreşte înseamnă rachiu. La început rămîn şi eu cu ochii holbaţi ca şi tine şi-l întreb: cum aşa, rachiu? Da, mai zice o dată profesorul, o să bei rachiu şi o să tot înmulţeşti paharele pînă o să ajungă la cinci. Va să zică prima zi un păhărel, a doua zi două şi tot aşa. Pe urmă o să bei la fiecare prînz cîte cinci pahare. Il ascult eu şi încep să mă vindec. Dacă vrei să mă crezi, nici n-au trecut două săptămîni şi m-am simţit mai bine. Acuma mănînc şi chiftele piperate, beau şi vin şi sînt sănătos tun...

— Poveştile astea pe care le spuneţi — declară fără nici un menajament profesoara — astea-s minciuni pentru copii. Bei rachiu şi te vindeci de ulcer. Ia nu mai vorbiţi prostii!

— Nu veţi crede cumva că vreau să vă mint? se apără domnul cu mititeii, atins de vorbele neîncrezătoarei sale tovarăşe de drum. Dacă aveţi vreun cunoscut la Hamburg, scrieţi-i o scrisoare şi întrebaţi-l dacă se află acolo cutare şi cutare profesor. Vă plătesc eu mărcile!

— Ce să mai întreb, se supără profesoara. Pot să vă indic o mie de profesori mai dihai ca al dumneavoastră şi care dovedesc că alcoolul acţionează asupra organismului omenesc ca o otravă!

— Şi cîţi ani are acuma prietenul dumneavoastră? ia cuvîntul farmacistul, care, la rîndul său, vrea să-l compromită printr-o iezuită diplomaţie pe apologetul rachioterapiei.

— Ce să vă spun — şovăie domnul cel straniu roşind ca un rac fiert — prietenul meu a murit acum cîţiva ani...

— Aha, aşa va să zică! Păi, dacă a murit, de ce-l mai daţi de exemplu? triumfă răutăcios profesoara.

— Stai domnişoară! izbucneşte comandantul. Lăsaţi-mă să-mi termin vorba! Prietenul meu n-a murit din cauza ulcerului, ci din cauza beţiei. Inţelegeţi acuma? In loc să se oprească la al cincilea pahar, el i-a dat drumul mai departe şi a trecut măsura. Toate astea s-au întîmplat, bineînţeles, pentru că omul n-a avut voinţă tare. Dacă omul ar fi putut să se abţie şi să ţină regim, ar mai fi trăit şi astăzi...

Drumul cel lung plictiseşte şi oboseşte oamenii din tren. Clatină capetele moţăind uşor, sforăie şi tresar cu feţele speriate, pe urmă închid din nou ochii şi se chinuiesc să adoarmă, aproape cu forţa.

Treaz şi vioi e doar domnul cel ciudat, care pîndeşte gările şi coboară la fiecare staţie. Cuprins de nu ştiu ce nepotolită foame, el cumpără mereu struguri, pere şi covrigi, bea limonadă,

sparge nuci şi priveşte imperturbabil pe fereastra compartimentului.

Trec şi rămîn în urmă cîmpii cu copaci care aleargă înapoi, apar şi dispar dealuri, se ridică deodată stînci ameninţătoare, care par gata să se prăbuşească peste tren, undeva lucesc apele unui rîu, pe alocuri se vede cîte un sat risipit, pînă ce pînă la urmă se înserează şi întunericul înghite nemărginita panglică de tablouri cenuşii de toamnă.

Atunci vagoanele duduie de zgomotul înfundat al podurilor peste care trec, locomotiva şuieră şi împroaşcă scîntei roşii ca o rachetă, lămpile cu petrol din compartimente brăzdează întunericul cu pătrate de lumină galbenă — şi tot trenul se pierde în beznă, ducînd cu sine şi pe doamna cu părul oxigenat şi pe băbuţă, şi pe comis-voiajor, şi pe profesoară, şi pe farmacist, şi pe domnul cel straniu...

1935

BEGONIA

Necunoscutul apăsă butonul soneriei. De undeva din interiorul casei se auzi ceva asemănător bîzîitului unei muşte prinse într-o plasă de păianjen, pe urmă paşi uşori. Cheia se învîrti în broască şi uşa se deschise.

În prag se ivi o femeie bătrînă cu un şal pe umeri. În picioarele ei mici purta nişte uriaşi papuci de lînă, părul ei cărunt lucea în semiîntunericul antreului ca un nimb argintiu.

— Bună ziua, spuse bărbatul. Aveţi o cameră de închiriat ?

Femeia măsură necunoscutul dintr-o privire, de parc-ar fi vrut să ghicească după înfăţişarea lui dacă o să-şi plătească regulat chiria, se uită atent la cravata lui boţită, la pălăria lui roasă, la hainele uzate şi totuşi nu se hotărî să spună

că a închiriat camera. Odaia stătea goală de cîteva luni, iar chiriaşi se găseau greu. Şi pe urmă oamenii ăştia cu hainele ponosite plăteau deseori mai regulat decît cei care purtau cămăşi luxoase şi pălării noi cu cîte-un vîrf de pană abia mijit de sub panglica de mătase.

— Poftiţi, răspunse bătrîna şi introduse necunoscutul înăuntru.

Trecură printr-un coridor întunecos şi intrară într-o cameră cu pereţii zugrăviţi în verde.

Bărbatul examină camera cu ochii unui cunoscător experimentat: pat, garderob, masă, scaune, o canapea de pluş, totul vechi, strîmb, plesnit, dărăpănat şi uzat de vreme. In această colecţie de vechituri, doar cele două-trei tablouri lipsite de gust, reprezentînd femei goale ce se scaldă, chipurile, nevinovat, în sînul naturii, dar care rîd deşănţat, ca la cabaret, încearcă să aducă o oarecare prospeţime. Necunoscutul respiră adînc aerul închis îmbibat de acel miros greu pe care-l exală sertarele şi cuferele vechi şi, apropiindu-se de fereastră, privi distrat afară, curtea dosnică a unei clădiri înalte, cu nenumărate balcoane şi ferestre. Ii plăcea camera, îi plăcea şi interiorul ei trist. După cum se vedea, era unul din acei veşnici chiriaşi care s-au obişnuit să locuiască tot în camere de astea — cu aceleaşi garderoburi cu oglinzi tulburi, cu aceleaşi paturi desfundate care scîrţîie, cu aceleaşi mese, scaune şi canapele de pluş, care nutresc o veche ură faţă

de omul ce stă pe ele, urmărindu-l mereu cu cîte-un cui vrăjmaş ce iese pe ascuns dintre cutele lor. Mosafirul se învîrti în mijlocul camerei şi întrebă cu jumătate de gură:

— Dar chiuvetă de spălat n-aveţi?

— Nu este, răspunse femeia. O să vă spălaţi în bucătărie.

După aceasta, vorbiră de chirie. In cursul convorbirii fiecare îşi descoperi cîte ceva din viaţa sa intimă.

Femeia era văduvă şi avea o mică pensie. Se ajuta cu chiria pe care o lua de pe cameră. Bărbatu-său murise acum cîţiva ani. Avea o fată măritată în provincie şi un băiat în America, la Detroit. Desigur, domnul a auzit de Detroit? Ca să-şi ascundă ignoranţa, domnul răspunse că în America sînt emigranţi din toată lumea. Pe urmă începură să vorbească iarăşi despre chirie. Necunoscutul spuse că lucra într-o întreprindere particulară şi că nu avea leafă mare. Femeia mai lăsă ceva. Da, era gata să-i dea camera la un preţ mai mic, numai să-şi plătească regulat chiria. Şi pe urmă încă ceva — nu cumva domnul avea prea multe cunoştinţe care să-i vină mereu în vizită? Nu, domnul trăia singuratic şi nu avea nici un fel de prieteni. De la serviciu venea acasă şi era liniştit ca o muscă. Bătrîna se bucură: liniştit ca o muscă. Tocmai un astfel de chiriaş căuta şi ea. Şi cum se întîmplă de obicei la început între proprietari şi chiriaşi, femeia şi

necunoscutul simţiră o deosebită dorinţă de a se îndatora unul pe altul. Nu dorea domnul să ia o dulceaţă? Domnul ridică din umeri tulburat, totuşi luă dulceaţa, privi fotografia băiatului de la Detroit şi plăti chiria pe o lună înainte.

A doua zi bărbatul îşi aduse bagajele în noua sa locuinţă — două cufere îmbrăcate în pînză, îndesate cu boarfe şi diverse lucruri de om sărac. Camera prinse îndată viaţă. Pe covoraşul de lîngă pat îşi arătau vîrfurile o pereche de papuci scîlciaţi, pe unul din scaune atîrna un sacou cu mînecile roase, în garderob stătea agăţat un palton, pe masă începură să sune căni de aluminiu, o maşină de spirt făcută din tinichea, linguri şi furculiţe. Toate hainele şi lucrurile astea întinseră în cameră rădăcinile unei vieţi noi, al cărei puls începu acum să bată între cei patru pereţi.

Noul chiriaş părea un om gospodar. Cu permisiunea gazdei, el bătu cîteva cuie pe partea dinăuntru a uşii, de la odaia sa şi agăţă acolo un prosop, o vestă împletită, o şapcă. În sfîrşit îşi scrise grijuliu numele pe o carte de vizită albă, iar dedesubtul numelui adăugă: „Sunaţi de două ori". Chiriaşul înfipse cartonaşul astfel pregătit sub soneria de la intrare. Ştia foarte bine că n-o să-l caute nimeni şi că prevenirea „Sunaţi de două ori" e cu totul de prisos, dar oare n-are fiecare obiceiurile lui? Omul nostru se obişnuise să pună asemenea cartonaşe la toate locuinţele pe care le avusese, fără să se gîndească de loc

că ani de-a rîndul nu se mai interesase nimenea de existenţa lui.

Chiriaşul pleca dimineaţa devreme şi se întorcea cînd se lăsa seara. Uneori mînca acasă. Aducea o bucată de pîine şi ceva înfăşurat în hîrtie, aşternea pe un colţ al mesei un şervet alb şi mînca încet, dus pe gînduri. Dacă îi rămînea vreo coajă de pîine sau vreo bucată de salam, le înfăşura cu grijă în şervet şi le ascundea în sertarul mesei. Nu arunca nici firimiturile — le aduna cu vîrful degetului şi le ronţăia. Făcea parte dintre oamenii aceia care-şi fac bine socotelile.

Seara, înainte de culcare, îi plăcea să şadă la fereastră şi să privească zidul înalt şi mohorît al clădirii vecine. Acolo, tocmai în faţa lui, lucea totdeauna în întuneric lumina galbenă a unei ferestre în cadrul căreia se vedea ca pe un ecran unul şi acelaşi tablou: un tînăr cîntînd la vioară. Fereastra era mereu închisă, nu se auzea nici un sunet. Desigur muzicantul era încă novice. Bătea tactul cu sîrguinţă şi cu tot corpul, iar mîna îi conducea stîngaci arcuşul pe strunele viorii. Această privelişte se repeta în fiecare seară — era tot atît de neschimbată ca şi dorinţa chiriaşului de a o contempla cu indiferentă statornicie.

Ce gîndea atunci bărbatul acesta de cincizeci de ani cu capul pleşuv şi cu ochii spălăciţi? Oare băiatul cu vioara nu-i aducea aminte de propriul său trecut? Poate că şi el a cîntat vreodată la

vioară şi a crezut c-o să ajungă muzicant. Copiii aleargă după fluturi şi se chinuiesc să-i prindă. Dar cînd ajung oameni în vîrstă nici nu-i mai bagă în seamă. Cît e tînăr omul visează şi urmăreşte un scop, pe urmă părul îi albeşte sau îi cade pe neaşteptate, faţa i se acoperă de zbîrcituri, mîinile i se subţiază ca picioarele unei păsări. Se scufundă în cenuşiul cotidianului, nevăzut pentru alţii, neobservat chiar de sine însuşi. Oare chiriaşul trăia într-adevăr ? Lumea îi era străină, pînă la el nu ajungea nimic din afară, un pustiu uriaş îi umplea întreaga fiinţă. Ştia numai drumul de acasă pînă la birou, birtul ieftin, spălătoria prăpădită unde-şi ducea rufele. In zilele de sărbătoare ieşea la plimbare, dar se întorcea îndată tot în camera lui. Işi închipuia că o să răcească dacă se va plimba mai mult. Această inexplicabilă frică de răceală îl urmărea necontenit — tot i se părea că stă în curent, că-l trage de undeva. Unica lui distracţie inofensivă era să privească seara, absent şi stupid, zidul cel nalt cu balcoanele şi ferestrele casei din faţă, să se uite la băiatul cu vioara şi să-l aştepte răbdător să stingă lumina ca să facă şi el la fel.

Intr-o dimineaţă, cînd pleca la lucru, gazda îl opri în coridor şi-i spuse că în seara aceea trebuia să plece pentru cîteva săptămîni în provincie, la fie-sa. Căpătase un copilaş şi trebuia să o ajute. Il rugă să încuie bine uşa de la intrare şi să strîngă bine robinetul chiuvetei de la bucătărie.

Rămas singur, chiriaşul îndeplini întocmai ordinele gazdei. Incuia uşa de la intrare şi strîngea bine robinetul chiuvetei de la bucătărie.

Şi aşa veni ziua în care se întîmplă ceva neobişnuit. Era duminică de dimineaţă. Singuraticul chiriaş şedea în camera lui şi-şi făcea o cafea la maşina de spirt, cînd cu totul pe neaşteptate, în fundul coridorului, soneria bîzîi răguşit şi prelung — o dată, de două ori. Chiriaşul tresări. Sunase cineva pentru el. Cine putea să-l caute ? După atîţia ani, mai erau totuşi oameni care nu-l uitaseră. Bineînţeles, omul nostru întîmpină acest caz neobişnuit în viaţa lui cu totul firesc, ca şi cum soneria ar fi sunat în fiecare zi de două ori. Se îndreptă către uşa de la intrare şi privi prin perdeluţă. Afară nu era nimeni. Deschise uşa şi atunci observă că pe prag era o scrisoare. Se aplecă şi ridică de jos plicul albastru : pe plic era scris numele lui, strada şi numărul casei.

Oricare altul în locul său ar fi rămas oarecum surprins de primirea unei scrisori, după ce factorul poştal nu mai sunase de atîta vreme la uşa lui. Ar fi prins legătura aceea abia perceptibilă dintre el şi lumea dinafară, ar fi simţit curentul uşor al acelui enigmatic lanţ care leagă oamenii între ei, chiar în cea mai deplină solitudine a lor. Dar omul nostru era parcă lipsit de simţuri şi gîndire. El desfăcu liniştit plicul, scoase hîrtia îndoită şi o citi de la un cap la altul.

Era o scrisoare de la gazda lui. Îl ruga să ude begonia de la fereastra salonului. Pe policioara de deasupra chiuvetei era o căniţă albă. Cu ea trebuia să toarne apă în ghiveciul florii. Pe urmă gazda îi amintea din nou să încuie uşa de la intrare şi să strîngă bine robinetul chiuvetei.

În depărtatul oraş provincial, bătrînica nu încetase să se gîndească la casa ei, la begonia din salon, la căniţa albă din bucătărie. De ce floarea trebuia udată numaidecît cu căniţa aceea şi nu cu oricare alta ? Gazda nu-şi putea nici închipui măcar o cît de mică abatere de la obişnuinţa ei de fiecare zi. Pentru ea, obiectele neînsufleţite căpătaseră de mult un sens şi o destinaţie deosebită, se încrustaseră în viaţa ei şi jucau fiecare un rol activ.

Fără să cugete ceva, chiriaşul se îndreptă spre bucătărie. El luă căniţa cea albă, o umplu cu apă şi merse cu ea în salon.

Acolo, în lumina pală şi tainică a acestui muzeu intim cu vechi portrete de familie, omul singuratic păşi ca într-un cavou. Era linişte, deasupra unui scrin luceau două sfeşnice şi un ceas cu cadran rupt, care se oprise, în fund se vedea luciul rece al unei oglinzi. Ceva nespus de dezolant exala parcă în jurul fiecărui lucru, împresurînd cu nevăzut păienjeniş toată odaia, luneca pe chipurile din fotografii, apăsa frunzele begoniei care se ofilea în dosul geamului prăfuit.

Şi se înşirară aceleaşi zile monotone cu ceasuri şi minute nesfîrşit de lungi. În casă viaţa se scurgea pe vechiul ei făgaş. La uşile celorlalte etaje se auzeau rîsetele servitoarelor tinere, pe scări alergau copii. Chiriaşul trecea ca o umbră şi uda grijuliu begonia din salon, iar la mulţi kilometri de el, gazda îşi scălda tot atît de grijulie nepoţelul, care începuse să privească viaţa cu ochi miraţi.

1939

ASFALT

Treizeci şi trei de ani în cap îşi duseseră viaţa cei doi soţi în orăşelul acela prăpădit, cu străzile pline de praf, cu prăvăliile olarilor şi cojocarilor înnegrite de vreme şi cu micile birouri ale avocaţilor. Trăiseră în sărăcie şi strînseseră bani ca să poată într-o bună zi să-şi cumpere un apartament în capitală, unde să-şi petreacă restul vieţii. Şi cînd, pînă la urmă, veni şi ziua aceea, nici unul dintre ei parcă nu putea să creadă că au stat surghiuniţi de voia lor în orăşelul ăsta unde se căsătoriseră cu mulţi ani în urmă şi unde încărunţiseră pe nesimţite.

Şi aşa, în primele ore ale unei dimineţi de pe la mijlocul verii, cei doi soţi îşi încărcară într-o căruţă lucrurile din casă, aşa vechi cum erau,

se urcară şi ei într-una din trăsurile acelea dărăpănate, care au totdeauna cîte o pătură roşie aşternută pe perne, două mîrţoage de cai, iar pe capră un vizitiu îmbrăcat în haine mai de ţară, mai de oraş şi plecară la gară. Trăsura o porni hodorogind pe caldarîmul pustiu al pieţii şi o luă apoi la vale pe şoseaua desfundată.

Plecarea lor semăna cu o mică solemnitate. Pe peronul gării se adunaseră o mulţime de cunoscuţi care veniseră să-i conducă, dintre care unii ţineau în mînă buchete de flori de toată mîna de prin grădinile lor. Erau băbuţe cu broboade sau femei mai tinere cu pălării demodate şi cu pantofi de lac, erau bărbaţi în puterea vîrstei cu sprincenele încruntate şi cu bastoane groase — venise şi primarul, agronomul, judecătorul şi încă unul înalt ca o prăjină, care se tot învîrtea în toate părţile şi dădea mereu ordine, fără ca nimeni să-i dea vreo atenţie. Unii se uitau cu invidie la cei doi călători şi în sinea lor regretau că nu se pot muta şi ei în marele oraş în care oamenii duceau desigur o viaţă mai uşoară şi mai lipsită de griji, avînd atîtea distracţii, alţii erau mulţumiţi de existenţa lor modestă şi aşteptau cu totală indiferenţă plecarea trenului. Soţul, care se simţise aci ca un refugiat, eroul principal al acestei solemnităţi, era îmbrăcat în vechea lui redingotă din tinereţe şi se simţea atît de prost în haina asta care-i era acum strîmtă şi cu mînecile scurte, încît era mai

repede jalnic decît caraghios. El vorbea afabil cu toţi şi însemna mereu într-un carnet rufos comisioanele pe care trebuia să le îndeplinească la sosirea în capitală: să se intereseze de ceva la nu ştiu mai care instituţie, să întrebe cît costă puştile de vînătoare cu două ţevi, să meargă colo şi dincolo, să spună asta şi asta. Pînă la urmă trebui să mai noteze şi numele nu ştiu cărei specialităţi contra astmei, dar pentru că denumirea aceasta suna foarte încîlcit, amabilul astmatic luă singur carnetul şi scrise cu mîna lui, pe o pagină separată, numele faimosului medicament.

Sună clopoţelul de plecare, se auzi un fluierat scurt şi trenul începu să alunece pe şine. Se agitau pălării, fluturau batiste, prietenii şi cunoscuţii se înşirară într-o lungă panglică de feţe surîzătoare şi curînd, în mica gară, din toţi acei care veniseră să-i conducă rămaseră doar cei doi plopi înalţi. Cîteva minute, oraşul se mai legăna în depărtare, cu liniile tulburi ale caselor sale mici, pe urmă trenul făcu o cotitură neaşteptată, trecu cu zgomot pe nu ştiu care pod şi intră în cîmpia cea largă.

Rămaşi singuri în compartimentul murdar de clasa a treia, cei doi soţi începură să-şi aranjeze bagajele. Dădură jos coşniţa cea mare şi puseră în locul ei un cufăr greu, spart şi legat cu frînghie, aşezară deasupra lui o boccea uriaşă, urcară şi coşniţa lîngă el, în colţ proptiră damigeana cu rachiu de casă, iar pe plasa liberă din faţa lor apăru un tainic şi uşor obiect, bine înfăşurat în hîrtie. După ce-şi aranjară bagajele, soţii se aşezară lîngă fereastră, unul în faţa celuilalt, privind afară, pe geam.

Trenul zbura de-a lungul întinsei cîmpii, roţile vagoanelor îşi cîntau cîntecul lor monoton şi adormitor. Pe dinaintea ochilor lor treceau ogoare secerate, căpiţe de fîn, din cînd în cînd apărea cîte-un copac singuratic, care se învîrtea în jurul lui şi pe urmă parcă o sbughea speriat peste cîmp. Uneori se vedeau sate sărăcăcioase cu mori pustiite, treceau în fugă cantoane cu mici grădini în jurul lor, alte ori lucea cîte o apă în jurul căreia erau insule întunecoase de sălcii bătrîne. Şi pe urmă din nou se desfăşura cîmpia arsă de soare în zarea căreia abia se puteau vedea umbrele albăstrui ale munţilor.

Cei doi soţi, care trăiseră pînă acum surghiuniţi în orăşelul acela provincial, călătoreau spre oraşul cel mare şi zgomotos şi în sufletul lor creştea o teamă nelămurită. Aceşti profesori pensionari, fără copii, se depărtau tot mai mult de locul în care totul le era cunoscut şi apropiat, pierdeau legătura lor vie cu trecutul şi se apropiau de necunoscutul care începea să le apară oarecum problematic. Într-adevăr, nu de mult petrecuseră o săptămînă întreagă în capitală, cutreieraseră de dimineaţă pînă seara casele care erau de vînzare, discutaseră în toate felurile cu

proprietarii și, în sfîrșit, după o îndelungată tocmeală, reușiseră să cumpere un mic apartament de două camere la etajul al cincilea al unui bloc uriaș. Dar acum, cînd se îndreptau spre noua lor locuință, avînd în buzunar cheile de la ușa ei, îi cuprindeau nehotărîrea și frica de viitor.

Sînt soți care după o îndelungă viață conjugală ajung, oarecum inexplicabil, să-și semene unul altuia nu numai prin înfățișarea lor exterioară, prin mișcările lor, ci chiar prin felul lor de a gîndi, încît pînă la urmă nici nu-i mai poți cunoaște dacă sînt într-adevăr soț și soție sau frate și soră. Așa erau și cei doi călători — cu figura la fel de blîndă, la fel de înalți, la fel de tăcuți și închiși în bătrînețea lor. Aveau fețele un pic buhăite, cu totul banale, aproape inexpresive, doar cînd căscau li se colorau puțin, dar li se goleau de sînge îndată după aceea. În tinerețea lui, soțul fusese un dușman de moarte al capitalului, urînd proprietatea privată, dar încetul cu încetul timpul îl potoli și făcu din el un mic proprietar egoist. Soția manifestase și ea în tinerețe o anumită înclinare de gîndire independentă, dar pe la treizeci și cinci de ani începuse să se îngrașe și să sufere de rinichi. Atunci se deșteptase în ea o grozavă pasiune pentru pregătirea dulcețurilor. În orice anotimp al anului o găseai făcînd dulceață din cele mai variate fructe: din vișine, zmeură, bostan, coacăze, nuci verzi, lămîi, ba chiar și din pepene. De ne-

obișnuita ei artă vorbeau zecile de borcane pline cu dulcețuri, aranjate cu grijă în coșnița cea mare care scîrțîia acum deasupra capului ei.

Soarele se înălță și lumină ferestrele vagoanelor. Obosiți de plictisitoarea legănare a trenului, soții închiseră ochii și ațipiră ușor. O muscă jucăușă zbura vesel cînd pe nasul femeii, cînd pe nasul bărbatului, dar nici unuia dintr-înșii nu-i venea să ridice mîna și s-o gonească, se încruntau doar și se strîmbau zadarnic. Într-un timp, soțul tresări, se uită în jurul său pe jumătate speriat, pe jumătate mirat și, cînd își dădu seama că este tot în trenul care mergea, își acoperi ochii cu batista și începu să clatine din nou capul în tactul monoton al roților.

Pietrele kilometrice de-a lungul drumului treceau mereu una după alta și rămîneau în urmă, trenul părăsi cîmpia și intră duduind printre stînci înalte și cascade spumoase. Dar surghiuniții continuară să moțăie și nu dădură nici o atenție încîntătoarelor priveliști. Se treziră abia spre prînz cu ochii roșii, aruncînd priviri indiferente spre fereastră. Pe urmă soția căscă prelung ca o bătrînă și leneșă tigroaică și-și privi soțul cu nesfîrșită duioșie. El înțelese îndată semnificația acestei gingășii, dădu coșnița jos și scoase de deasupra un pachet mare învelit în jurnal. Și multă vreme mîncară amîndoi chiftele prăjite, brînză și corăbioare pufoase. Băură și limonadă într-o gară pustie. Pe urmă moțăiră

din nou, iarăşi se treziră şi din nou mîncară cu plăcere.

Seara tîrziu trenul se apropie de capitală. În depărtare clipiră mii de lumini, oraşul apăru din întuneric ca o mare de jeratic scînteietor. Toţi călătorii se ridicară şi începură să se învîrtească în jurul bagajelor. Oamenii noştri se pregătiră să coboare şi ei — tulburaţi, speriaţi şi totuşi afirmîndu-şi conştient şi tare hotărîrea de a lupta cu hamalul care ar fi îndrăznit să le ia bagajele. Femeia ţinea cu grijă obiectul acela uşor şi tainic, iar bărbatul ducea damigeana şi coşniţa.

Cînd coborîră în gară, un călător neatent lovi ceva mai tare obiectul cel tainic rupîndu-i învelişul de hîrtie. Călătorul era distrat şi nu observă nimic, dar oamenii din jur văzură cum de sub hîrtia ruptă apăru un şoim împăiat cu aripile întinse şi cu ochii de sticlă.

Uriaşa clădire cenuşie se afla pe o stradă zgomotoasă din centrul oraşului. De dimineaţă pînă seara zidurile şi geamurile ferestrelor ei trepidau de nesfîrşitele zguduiri ale camioanelor ce treceau în goană, ale omnibuselor, tramvaielor, motocicletelor sau maşinilor. Acest bloc posomorît cu antenele de pe acoperiş clătinate de vînt avea mai multe intrări pe care la orice oră din zi şi din noapte se perinda tot felul de lume. Nimeni nu putea spune cîţi oameni locuiau în el, dar oricine îşi dădea seama că între pereţii lui bate

inima unei vieţi de nesfîrşită varietate. Aici vedeai mereu necroloage sau anunţuri de camere mobilate, se revindeau apartamente, se năşteau noi făpturi omeneşti, izbucneau certuri conjugale, se plombau dinţi, se lucrau rochii de damă, se şopteau mărturisiri amoroase. Şi toate acestea se petreceau izolat, în spatele uşii fiecărui apartament, treceau aproape neobservate pentru ceilalţi locatari şi lăsau după sine doar un zvon nelămurit. În această pestriţă şi comună locuinţă, oamenii erau străini între ei, se întîlneau şi treceau unul pe lîngă altul pe scări ca la hotel, nutreau între ei un fel de răutate ascunsă şi căutau cel mai mic prilej ca să se repeadă asupra vecinilor.

Cînd cei doi profesori pensionari se instalară în clădirea asta uriaşă, locatarii celorlalte etaje îi întîmpinară cu aceeaşi vrăjmăşie. Îi priveau batjocoritor, zîmbeau superior la vederea acestor provinciali, vorbeau cu dispreţ de interiorul lor sărăcăcios. O doamnă în vîrstă, cu buze subţiri şi ipocrite, cu o guşă groasă şi cu o cruce de aur sub ea, intră chiar în apartamentul lor, încă nearanjat, şi întrebă deschis pe noii proprietari dacă nu cumva au adus în bagajele lor ploşniţe sau gîndaci negri de bucătărie, deoarece aceste gîngănii îngrozitoare se înmulţesc cu o repeziciune uimitoare şi ar putea să umple tot blocul. Cu naivitatea lor caracteristică, oamenii veniţi din orăşelul provincial mărturisiră cu cea

mai adîncă sinceritate că pînă acuma i-a păzit Dumnezeu de o asemenea năpastă. După cum li se păru, doamna cu guşa cea groasă se linişti dar pînă la urmă oftă oarecum neîncrezător şi plecă înţepată, ţinîndu-şi capul sus.

Aşa vieţuiau noii veniţi în marele oraş, singuratici şi fără să aibă nimeni nevoie de ei, înghiţind jignirile şi chinuindu-se să se obişnuiască cu noua realitate. Se instalaseră în cele două odăi şi în hol, aranjîndu-le tot aşa cum fuseseră şi în provincie. În dormitor luceau iarăşi vechile paturi cu tăblii pe care erau zugrăvite peisaje lunare, în salon stătea la acelaşi loc de cinste prăfuitul şoim împăiat, cu penele jumulite. Dar în această reînviată împărăţie a intimului cotidian de odinioară, nu mai domnea liniştea idilică cu care erau obişnuiţi, ci parcă se aflau pe bordul unei gigantice corăbii, de ai cărei pereţi se izbeau necontenit valuri sălbatice, urlînd fioros. Aici soţii aduseseră şi cîteva mobile noi care păreau ca nişte mosafiri nepoftiţi pe lîngă cele vechi. Şi în ceasurile tîrzii ale nopţii, cînd totul se liniştea pentru scurtă vreme, aceste mobile, cumpărate din oraşul zgomotos şi făcute parcă şi ele din nu ştiu ce fel de lemne vorbăreţe, trosneau şi pocneau, plesneau cu răutate, rîzînd batjocoritor, ca şi oamenii, de celelalte lucruri din casă, vechi şi tăcute. La început, cei doi soţi nu stăteau acasă aproape de loc. Toată ziua cutreierau fără nici un rost străzile care mişunau de oameni, se mişcau stîngaci prin mulţimea trecătorilor, se opreau în faţa vitrinelor sau intrau în vreo lăptărie ca să mănînce plăcintă. Pentru ei caiptala mai însemna încă necunoscutul plin de atracţie, ascunzînd în sînul ei de asfalt un farmec tainic cu toată recea împotrivire care-i întîmpina la fiecare pas. Fără a-şi da ei înşişi seama, noii veniţi încercară să se lase duşi de vîltoarea acestei vieţi necunoscute, să se amestece cu ceilalţi oameni şi să-şi împletească existenţa lor cu a celorlalţi. Dar nici pe largile străzi şi bulevarde, nici chiar în parcuri unde se jucau o mulţime de copii, soţii nu se puteau atinge de lumea din jurul lor şi nu puteau simţi nici cea mai mică apropiere de ea. Şi tot atît de singuratici, de obijduiţi şi frînţi de oboseală se întorceau seara în blocul cel uriaş, urcau scara lui înaltă de piatră şi se ascundeau în apartamentul lor. Dar abia treceau pragul şi glasul înfundat al unui aparat de radio îi şi întîmpina de undeva de după pereţii odăilor, continuînd să le urle în urechi, vreme îndelungată, ca o hienă.

Doamna cu guşa cea groasă locuia la etajul al doilea al aceleiaşi aripi de casă în care locuiau şi cei veniţi din orăşelul depărtat. După moartea soţului ei, un general de rezervă în vîrstă de 80 de ani, înmormîntat cu pompă mare, cu fanfare şi cu episcopi, doamna vînduse unui antreprenor bogat casa cu două etaje şi

cu grădină mare. Acesta o dărîmase pe dată și construise în locul ei uriașul bloc cenușiu. Îndurerata văduvă primise pentru casă bani și patru apartamente. Unul și-l păstrase pentru ea, al doilea îl închiriase, iar al treilea și al patrulea le cedase băiatului și fetei sale care era măritată. Așa se împărțise de bine de rău întreaga moștenire. Deși toate acestea se petrecuseră acum vreo zece ani, văduva mai avea încă impresia că ea e proprietara și stăpîna absolută a întregii clădiri cu nenumărate etaje. Stăpînită de această incurabilă manie, ea îi teroriza pe toți locatarii blocului, îi socotea niște intruși care au pus mîna în mod ilegal pe averea ei, se certa cu slugile de la celelalte etaje, pîndea la scară să vadă cine trece și încotro se duce și amenința mereu pe portar că-l dă afară din serviciu. Generăleasa locuia singură cu o servitoare măruntă și își vedea foarte rar fata și băiatul. Ei locuiau în alt cartier al capitalei, își închiriaseră apartamentele și veneau să-și vadă mama doar la sărbătorile mai mari.

Încă din primele zile ale instalării în blocul acela mare și posomorît, cei doi profesori simțiră firea autoritară a văduvei generalului. În dorința de a-i fi pe plac și de a o îmbuna într-un fel, ei recurseră la o mică stratagemă. Hotărîră să-i facă o vizită. Și, într-o zi, cînd picături mari de ploaie băteau în geamurile ferestrelor, soții

coborîră și apăsară butonul soneriei de la etajul al doilea.

Servitoarei, care ieși să le deschidă, îi spuseră că doresc s-o vadă pe stăpîna ei.

Fata dădu fuga în casă și, după puțin timp, se ivi în prag generăleasa însăși, cu toată demnitatea ei de doamnă din lumea bună.

La început, văduva crezu că trebuie să se certe pentru cine știe ce și era gata să izbucnească, dar, pe urmă, cînd înțelese cum stă treaba și cînd văzu fețele celor doi provinciali, care surîdeau cu adîncă supunere, se dădu înapoi în coridorul întunecos și, schițînd o plecăciune cu totul nefirească, invită mosafirii să intre.

Oamenii din depărtatul orășel trecură pe covorul cel moale, intrară în hol și se găsiră într-o încăpere mare, în care, după cum se vedea, fusese mutat fostul cabinet de lucru al răposatului general. Acum camera aceasta servea drept salon. În ea se aflau cîteva canapele vechi cu acoperăminte albe pe ele, un candelabru greu cu garnituri de sticlă, care sunau singure la cea mai mică mișcare ca niște clopoței, un birou cafeniu cu mînerele sertarelor rupte, un lămîi tînăr dar ofilit în butoiașul său vopsit în verde, lîngă el o măsuță înaltă pe care se afla bustul lui Napoleon, iar în mijlocul odăii o piele de urs, cu totul roasă de atîta întrebuințare, încît semăna acum cu un carton lustruit. Dar podoaba cea mai de vază și care atrăgea imediat atenția

vizitatorului era o măreaţă panoplie pe care erau diverse trofee — tot felul de săbii, de baionete şi iatagane de război, aşezate în formă de evantai pe peretele din spatele biroului. Cu ani în urmă, cînd generalul şezuse în cabinetul din vechea sa locuinţă lucrînd la birou, aceste arme reci luciseră desigur ca o aureolă în jurul capului său. Dar astăzi nu mai rămăsese din falnicul general decît o fotografie mare care se afla, în rama ei aurită, deasupra panopliei de săbii şi iatagane. Din această fotografie privea un militar fălos, în uniformă, cu mustăţi stufoase, cu o bărbuţă aspră şi cu ochi reci, în care observatorul atent ar fi putut găsi totuşi o bonomie de intendant.

Păşind pragul acestei odăi, cei doi soţi încercară o nedorită emoţie la vederea panopliei, a impunătorului portret al generalului şi a blănii de urs al cărui cap rînjea fioros. Soţia însă îşi regăsi stăpînirea de sine şi începu să aducă vorba că oamenii care locuiau sub acelaşi acoperămînt ar trebui să se vadă mai des, să fie în vizită şi să se ajute unii pe alţii. Deoarece generăleasa nu zise nimic, ci doar oftă, mosafira încercă să-i laude perdelele, covorul, ba chiar se aplecă asupra puiului de lămîi şi îi mirosi frunzele minunîndu-se de parfumul lor. Dar şi de data asta doamna din înalta societate se mărgini să ofteze doar, fără a scoate vreo vorbă. Şi de-abia cînd nefericita profesoară privi cu

compătimire portretul generalului şi întrebă dacă domnia sa a murit de multă vreme, gazda îşi lăsă ochii în jos, smerită, şi cu un nou oftat, de astă dată total deznădăjduit, se hotărî să iasă din tăcerea ei. Ea începu să vorbească rar şi măsurat, sforţîndu-se să imprime glasului său aspru o cît mai mare blîndeţe.

Văduva îşi începu povestea de departe, pentru a arăta mosafirilor că fusese cu douăzeci de ani mai tînără de cît soţul ei, dezgropă apoi din îndepărtatul trecut neuitata amintire a voiajului său de nuntă din Elveţia şi, aruncînd o emoţionantă privire la mica ramă de pe perete, în care se desfăta un peisaj lucrat în sidef reprezentînd lacul Geneva, se apucă să le arate fericita viaţă conjugală pe care o trăise, lăudînd pe nepreţuitul ei soţ care fusese un om cu excepţionale calităţi.

Stînd pe cele două canapele desfundate de lîngă puiul de lămîi, mosafirii clătinau compătimitor din cap şi încercau din cînd în cînd să spună cîte vreun aforism citit undeva, asupra soartei omului, dar gazda nu dădea nici o atenţie acestor cuvinte, continuînd să-şi depene mai departe povestea. Şi cu cît povestea mai mult şi se apropia de evenimente mai recente, cu atît tonul severei femei devenea mai tăios. Cînd ajunse în sfîrşit, la momentul în care trebuia să le spună că soţul ei murise în vîrstă de 80 de ani din cauza unei operaţii de prostată, blînde-

ţea îi dispăru cu totul. Vechea ei răutate îi strînse din nou buzele subţiri şi în ochi îi luci privirea feroce pe care i-o cunoşteau toţi. Generăleasa se aruncă întîi asupra medicilor care-i uciseseră soţul, după aceea se repezi asupra antreprenorului care o înşelase, iar după antreprenor, asupra tuturor celorlalţi, căci după dînsa, în general, nu mai exista pe lumea asta nici un om cinstit. Îi ocărî pe toţi locatarii blocului, numindu-i dobitoci, hoţi şi desfrînaţi, plîngîndu-se că voiau s-o ucidă şi arătîndu-le desperata situaţie în care se afla — iar în acest timp cruciuliţa de aur i se zbătea pe guşă, tremurînd şi sărind de parc-ar fi fost vie.

Oaspeţii ascultau vorbele văduvei şi o ameninţătoare presimţire îi făceau să creadă că în curînd va veni şi rîndul lor. Şi într-adevăr generăleasa nu întîrzie să-şi îndrepte săgeţile şi asupra celor doi bieţi profesori care se dovediră a-i fi nişte victime neputincioase. Ea îi măsură cu o privire superioară din cap pînă în picioare, îi întrebă de ce au venit în capitală şi n-au rămas mai departe în provincie, oftă tot atît de inexplicabil şi regretă că nu-i poate trata cu o cafea deoarece tocmai i se terminase zahărul. Cei doi soţi, care şedeau ca pe ghimpi, îşi motivară mutarea în capitală prin oarecare necesităţi spirituale, nu prea clare nici pentru ei înşişi, şi declarară că nu obişnuiesc să bea cafea.

Şi cînd în sfîrşit oaspeţii înţeleseră că e vremea să plece şi se ridicară de pe canapele, gazda oftă pentru cea din urmă oară şi le spuse răspicat că se simţea foarte bine singură cu durerea ei de văduvă nefericită.

Oamenii din orăşelul nostru ieşiră ca opăriţi din camera cea mare şi întunecoasă de unde portretul răposatului general îi privea fix cu ochii săi cei reci.

După vizita făcută văduvei generalului, cei doi soţi renunţară la orice alte încercări de apropiere faţă de cei din jurul lor, şi se închiseră şi mai mult în singurătatea lor. Dar tocmai atunci începură să întîlnească deseori pe scările uriaşului bloc un om straniu, care se înclina amabil în faţa lor şi totdeauna se dădea la o parte ca să le facă loc. Măguliţi de această neaşteptată atenţie, soţii răspunseră cu aceiaşi amabilitate la salutul necunoscutului şi curiozitatea îi chinuia să afle cine ar putea să fie. Ciudatul locatar avea o expresie de timiditate nepotrivită cu faţa lui cea mare şi din toată purtarea lui se vedea o extremă stîngăcie şi delicateţă. Se înţelege că bătrînul pensionar dezlegă repede problema. El află de la portar că necunoscutul era un emigrant rus, care avea o odaie cu chirie la etajul al şaselea şi care se întreţinea din vînzarea unui oarecare praf împotriva transpiraţiei

picioarelor, pe care-l prepara el însuşi după o reţetă proprie.

Cu totul pe nesimţite cei doi profesori se obişnuiră nu numai să întîlnească emigrantul pe scări, dar simţiră chiar nevoia să-l vadă şi să-i dea bună ziua. El deveni necesar vieţii lor stăpînindu-le cu totul conştiinţa. Astfel, între cei trei oameni din blocul cel mare se născu treptat o anumită apropiere, pînă cînd într-o seară rusul veni de sună la uşa soţilor, invitîndu-i să-l viziteze în camera lui.

Oamenii se duseră cu plăcere în camera aproape goală şi răvăşită a noului lor cunoscut. La început, emigrantul se scuză tulburat, ridică stîngaci din umeri şi faţa lui timidă se înroşea mereu, dar pînă la urmă scoase de undeva o damigeană cu vin, aduse trei pahare şi o farfurie cu lucancă tăiată felii şi începu să-şi ospăteze mosafirii şi pe sine însuşi cu atîta bucurie, de parc-ar fi sărbătorit cine ştie ce memorabil eveniment din viaţa sa. Atmosfera se înveseli, cei doi soţi începură să vorbească, ba se dezlegă şi limba gazdei. El le umplea atent paharele şi mai ales pe al lui, îşi povestea păţaniile din vremea revoluţiei, întorcîndu-se în trecutul depărtat cînd fusese consilier de stat. Oaspeţii îl ascultară cu bunăvoinţă radiind de fericire că în sfîrşit au dat peste un suflet de om adevărat. Iar omul cel adevărat continua să bea şi să povestească, tot atît de timid, cum îl cunoscuse pe Rasputin, cum acesta îi dăruise o tabacheră de aur, se uită visător în tavan şi de la o vreme izbucni pe neaşteptate în plîns. Firi simţitoare, cei doi soţi încercară să-l mîngîie, dar el continua să hohotească necontenit declarînd că se va sinucide. In sfîrşit, după atîtea şi atîtea încurajări, emigrantul îşi reveni şi după ce mai bău un pahar declară, spre marea surprindere a celor doi soţi, că vrea să deschidă un magazin de mezeluri şi-i ruga să-i devină asociaţi.

Cu puternicul său instinct de avar, care ani de-a rîndul tremurase pentru cel din urmă ban, bătrînul pensionar pricepu îndată sensul adînc al propunerii ce i se făcea. Se trezi îndată şi inima începu să-i bată de frică. Nu mai rămînea nici o îndoială că rusul îl mirosise că are bani strînşi şi că întindea mîna ca să-i sustragă într-un fel oarecare. Oare puţine întîmplări de astea erau zilnic în ziare? Speriatul provincial clipi tulburat şi începu să se dezvinovăţească arătînd că n-are nici un ban şi că el şi soţia lui trăiau ca vai de ei din cele două pensii de mizerie pe care le primeau ca profesori pensionari. Soţia interveni şi ea în discuţie, adăugînd cu o figură tristă că în ziua de azi bani au doar fabricanţii şi bancherii.

Emigrantul se pare că se aştepta la acest răspuns, fiindcă nu încercă o deziluzie prea mare. Îşi umplu iarăşi paharul cu vin şi fredonă nu

știu ce romanță țigănească, privindu-și oaspeții cu indulgență și aproape batjocoritor.

Dar din seara aceea în care se spulberară speranțele lui de a se vedea proprietarul magazinului de mezeluri, omul cu atîta bună creștere nu se mai arătă atît de amabil cu cei doi soți și deveni la fel ca ceilalți semeni ai săi din bloc.

În după-amiaza unei duminici însorite, oamenii din orășelul nostru hotărîră să-și satisfacă o veche dorință și se duseră să viziteze grădina zoologică. Ei cutreierară multă vreme pestrița împărăție a animalelor și păsărilor, se opriră în fața cuștii leilor, se uitară la elefantul care-i privea cu un ochi pe jumătate închis, răsucindu-și trompa ca un furtun gros de cauciuc, căutară ursul alb, dar nu-l găsiră nicăieri, trecură apoi pe lîngă pinguini și pe la păsările răpitoare și se întoarseră la papagali, maimuțe și șerpi. Pînă la urmă, de teamă să nu le scape ceva, cei doi soți curioși se apropiară de o fereastră deschisă care era chiar lîngă intrarea grădinii, dar acolo, în loc de cine știe ce animal, dădură peste același omuleț chel care le vînduse biletele de intrare.

Ieșind de la grădina zoologică, cei doi profesori pensionari o porniră pe largul bulevard care mișuna de oameni. Era încă devreme și soarele dogorea fără milă. Ici-colo, printre pie-

trele pavajului înfierbîntat se scurgeau dîre negre și lucii de asfalt topit care răspîndea un miros insistent de smoală încinsă. Soții pășeau alene pe bulevard — el cu pardesiul pe umăr, ea cu umbrela în mînă — se uitau în jurul lor cu mulțumire și după toate se vedea că măcar în această însorită zi nimic nu le putea întuneca buna dispoziție. Absorbiți de impresiile culese în ciudata lume a animalelor, oamenii din orășelul cel mic se cufundară în cele mai diverse cugetări, întrebîndu-se, de pildă, dacă crocodilul trăiește mai mult decît maimuța sau în cîte săptămîni ies din ouă puii de lebădă.

În vremea aceasta bulevardul forfotea de lume ca o apă care și-a ieșit din albie. În jurul lor defilau numeroase familii din cartierele mărginașe, ale căror copii scînceau după covrigi, grupuri vesele de servitoare care mergeau ținîndu-se de mînă și în care se îmbrînceau nelipsiții ciraci de brutărie sau băieți de prăvălie, funcționari mărunți și meseriași, ba trecu și un popă lac de sudoare care venea probabil de la cine știe ce mănăstire ducînd după sine vreo douăzeci de babe de prin provincie, care mergeau tîrîndu-și papucii și tîrlicii.

Și în acest uriaș val de oameni, cei doi soți zăriră deodată o figură cunoscută. Abia stăpînindu-și un strigăt de bucurie, se îndreptară îndată spre el. Era dirigintele poștei din orășelul lor. Și el se bucură cînd îi văzu, fața i se

inundă de fericire. Pe urmă cei trei își strînseră îndelungă vreme mîinile, se bătură pe umăr unul pe altul și nu mai găseau cuvinte să-și exprime mulțumirea că s-au întîlnit. La urmă, soții îl traseră din strada care forfotea de oameni și-l duseră acasă la ei ca să stea de vorbă mai pe îndelete.

Pe drum, dirigintele poștei le povesti că venise de cîteva zile în capitală, la nu știu care profesor să-i examineze inima. Profesorul îl și consultase și-l trimisese la altul care-i făcuse cardiograma și-l recomandase apoi unui al treilea care era specialist în tensiune. După aceea, primul profesor declarase că inima funcționează bine și-i dăduse niște picături sfătuindu-l totuși să mai treacă pe la el peste o lună-două pentru a preveni orice fel de complicații.

Cînd ajunseră acasă, cei doi soți nu știură unde să mai poftească pe scumpul lor oaspete să ia loc. Ii arătară vechea canapeluță adusă încă în stare bună din provincie, îi oferiră un scaun cu o pernă, dar oaspetele se așeză într-un fotoliu roșu nou-nouț, își scoase batista din buzunar și începu să-și șteargă obrajii transpirați. La noianul de întrebări cu care cei doi profesori îl asaltau necontenit, el răspundea concentrîndu-și toată atenția și cu de-amănuntul, fără să scape nici cel mai mic lucru. Le povesti cum o ducea cutare sau ce se mai întîmplase cutăruia, vorbi pe larg de agronom și de judecător, le spuse că directorul băncii populare plecase la mare, le anunță noutatea că fata farmacistului s-a căsătorit săptămîna trecută cu un avocat din capitală căruia îi dădu și numele, fiind sigur că soții neapărat trebuie să-l cunoască.

Cei doi pensionari îl sorbeau din ochi pe omul acesta pe care-l simțeau atît de apropiat de ei, venit dintr-o altă lume, în care se simțiseră atît de bine, și fiecare vorbă care-i ieșea din gură trezea cîte o chinuitoare amintire închisă în fundul sufletului. În închipuirea lor revedeau acum parcă aievea orășelul cel liniștit și depărtat, cu casele lui mici, cu străzile pline de praf, cu curțile inundate de verdeață, unde curgeau vechi cișmele lîngă tufe de merișor și stînjenei înfloriți. Vedeau mica piațetă cu caldarîmul ei, farmacia, primăria, biserica văruită în alb cu clopotnița ei puțin povîrnită, prăvăliile olarilor cu meșterii lor săraci și cu grămezile de urcioare vărgate, vedeau strada principală pe care se plimbau în amurg numai oameni cunoscuți, simțeau în nări mirosul pieilor tăbăcite de pe ușile deschise ale dughenelor cojocarilor și ascultau, încă o dată, cîntecul visător al nevăzutelor stoluri de sturzi.

Erau mulțumiți cei doi profesori de viața pe care o duceau acum? Așa îi întrebă dirigintele

poştei privind curios prin noua lor locuinţă şi fericindu-i că au scăpat din orăşelul acela plicticositor. Bineînţeles, ca orice oameni cu amor propriu, soţii nu îndrăzniră să recunoască adevărul. Surîseră vinovaţi, îşi lăudară apartamentul şi declarară că sînt fericiţi.

Şi tocmai în momentul cînd oamenii noştri minţeau că sînt fericiţi, deasupra salonului se auziră paşi apăsaţi, ceva greu căzu de sus şi prin tavan pătrunseră ţipetele ascuţite ale unei femei: „Alfred! Alfred!" Ţipetele astea desperate în care se simţea o adîncă tragedie veneau de la etajul al şaselea, răsunînd ca strigătul unui neurastenic. Era doar o mică replică din complicata dramă a blocului acestuia cenuşiu.

In zadar încercară cei doi soţi să-şi reţină oaspetele la cină. El se scuză că trebuie să plece la hotel ca să-şi facă bagajul pentru că pleca în aceeaşi seară.

Şi, după ce bău cîteva păhărele de rachiu, diriginţele poştei îşi luă rămas bun cu aceeaşi căldură de la amabilele gazde care-l conduseră pînă în stradă, trimiţînd salutări tuturor prietenilor din orăşelul lor.

Pe urmă, ce doi pensionari rămaseră din nou singuri cu şoimul împăiat din salon, cu tişlaifărul de etamină decolorat de pe masa cea rotundă şi cu borcanele pline de dulceaţă din dulapul cel vechi. Femeia simţi o durere surdă care-i apăsa pieptul gata s-o înăbuşe; bărbatul sta la fereastră dus pe gînduri, luptîndu-se şi el cu aceeaşi durere.

Afară oraşul se cufundă în întuneric. Departe, peste acoperişurile înalte ale caselor, luceafărul de seară scînteia ca o flacără albă de magneziu.

1940

CURIOȘII

Orice mi-ați spune, nu cred că există alt sentiment, care să irupă atît de năvalnic și care să te supere atît de cumplit ca sentimentul curiozității omenești.

Nici dragostea, nici ura, nici chiar patima pescuitului nu se pot compara cu ea.

Trec alaltăieri pe stradă și ce văd : pe trotuarul din față, mulțime de oameni se leagănă și se frămîntă într-o cumplită îmbulzeală. La început am crezut că e o coadă în fața vreunui magazin, dar, cînd m-am apropiat, făcui o stranie descoperire : în fața gloatei nu e nici o ușă, nici o fereastră, nu e nici urmă de magazin. Toți stau în fața unui perete coșcovit, pe care vremea și ploile și-au pus patina lor neagră și tristă, își întind curioși gîturile și încearcă să citească ceva. Mi-am dat atunci seama că pe

zid s-a lipit un comunicat foarte important și, credincios datoriei mele de cetățean, am traversat strada și m-am băgat și eu în mulțimea atît de setoasă de a-i cunoaște conținutul.

Soarele dogorăște cumplit — trebuie să fie patruzeci de grade la umbră. Lîngă mine stă un domn destul de plin la trup, cu două pîini la subsuoară și cu o geantă veche de avocat în mîna cealaltă. Tip apoplectic. În orice clipă te poți aștepta la o congestie cerebrală, care să-l prăbușească la pămînt. Dar omul îndură eroic arșița tropicală și, cu riscul vieții, așteaptă să afle noutatea.

— Ce citesc cei din față ? îl întreb eu lăsînd la o parte orice ceremonie și cu acea intimitate cu care încep de obicei oamenii să lege o conversație în cazuri similare.

— Nu știu, răspunde el imperturbabil. Vom vedea !

Și în timp ce stăm și ne prăjim în focul de iad al soarelui, grăbește către noi o doamnă în taior alb, cu picioarele goale în pantofii cu talpa de plută și cu voaletă de mătase pe cap. În mînă are o sacoșă din care-și scoate capul o legătură de mărar.

— Ce este ? Ce s-a comunicat ? întreabă ea nerăbdătoare și ochii i se zbat în orbite de curioasă ce e.

— Aveți răbdare — vă rog ! Așteptați și-o să aflați ! îi explic eu la rîndul meu.

— Oh, de unde să mai iau şi răbdarea asta, oftează jalnic doamna. Pînă acum am stat la coadă la roşii şi trebuie să şi gătesc ceva pentru prînz.

— Parcă noi venim de la plimbare? Şi noi avem treabă! mîrîie pe de lături un silvicultor bosumflat, în uniformă verzuie.

— Toţi avem treabă! adaugă altul.

— Eu mă duc la baie, ne previne un al treilea.

Mai trec vreo zece minute şi-n urma noastră freamătă şi se agită un nou torent de oameni, tot atît de grăbiţi şi care au treabă pe undeva. Necunoscutul dezlănţuie curiozitatea, iar soarele îţi calcă şi mai mult pe nervi. Ne ridicăm noi în vîrful degetelor, ca să vedem măcar un colţ al afişului, dar nu se zăreşte nimic. Unii îşi pierd răbdarea şi încep să protesteze:

— Hei, voi ăia din faţă, ce, v-aţi lipit de zid, de nu vă mai mişcaţi?

— Citiţi mai repede, că mai aşteaptă şi alţii!

— Măi, da'analfabeţi oameni!

Mulţimea se pune-n mişcare şi-mpinge înainte. Două mîini ridică deasupra capetelor un cal de lemn pentru copii. Doamna cu părul blond, care şi-a deschis drum şi a înaintat simţitor, ţipă desperată.

— Nu vă îngrămădiţi, vă rog! Îmi stîlciţi roşiile. Ce-i neruşinarea asta?!

— Tu să fii sănătoasă, că roşiile n-au nimica! o consolează un optimist necunoscut, pierdut în masa curioşilor.

Din cînd în cînd îşi face loc cu greu, din primele rînduri, cîte-un fericit care a reuşit să citească enigmaticul afiş. Trece pe lîngă noi şi cîteva priviri...

pește din ochi înfuriat. Unii se uită la el invidioşi şi alţii îl întreabă cu un zîmbet complezant:

— Aţi citit? Ce scrie acolo?

Dar fericitul nu răspunde. Are o expresie abătută şi vinovată de parcă l-ar fi plesnit cineva peste faţă cu o cîrpă udă. Se strecoară ca un delicvent, tuşeşte nenatural şi se grăbeşte să plece cît mai repede, ducînd taina închisă în el.

Din spatele lui se aude şoptindu-se cu răutate:

— Egoist!

— Şi-o fi închipuind, desigur, că ştirea asta a fost afişată doar pentru el!

În sfîrşit, după o jumătate de oră, vine şi rîndul meu. Mă apropii de perete şi rămîn oarecum neplăcut surprins. De pe perete mă priveşte jalnic un necrolog, cel mai banal necrolog în stilul de odinioară — cu un jertfelnic ce fumegă într-un colţ şi cu un înger îngenuncheat la celălalt colţ.

Stau şi eu ca vrăjit în faţa acestor triste veşti şi citesc cu încordată atenţie. Se anunţă rudele, prietenii şi cunoscuţii că după o scurtă suferinţă a încetat din viaţă Panaiot Panicikov, în vîrstă de şaptezeci de ani. Mai departe, aflu că răposatul a fost unul din fondatorii mişcării cicliste la noi, ba chiar că a şi luat premiul întîi la nu ştiu

ce alergare din anul 1905. Dar minunata biografie a acestui fenomen în materie ciclistă nu se termină cu o asemenea lăudabilă activitate. Mai aflu că a fost ani îndelungaţi funcţionar la judecătorie şi secretar al cooperativei pentru creşterea păsărilor şi membru al comitetului de conducere a societăţii pentru plantele medicinale „Cantarionul galben". Enumerîndu-se apoi rarele calităţi ale răposatului, ca soţ şi tată, se înalţă rugăciuni pentru ca atotputernicul să-i odihnească sufletul şi se dau indicaţiile cele mai precise în legătură cu ceremonia funebră şi înmormîntarea lui. Necrologul se încheie cu un pomelnic destul de lung al îndureratelor familii, între care apare şi aceea a unui profesor universitar, de bună seamă amintită pentru ca să contribuie şi el la gloria postumă a răposatului şi să pună în evidenţă înrudirea sa cu reprezentanţi de seamă ai ştiinţei universitare. Dar, dintre toate, ceea ce mă scoate cu totul din sărite este chiar chipul lui Panaiot Panicikov care mă priveşte hlizindu-se de la marginea de sus a întristatei veşti, tocmai de deasupra jertfelnicului ce fumegă. Fără îndoială că familia lui a vrut să-l arate aşa cum a fost în viaţă şi asta cel puţin cu douăzeci de ani înaintea morţii: tînăr şi ferice, cu mustăţi stufoase şi rîzînd cu gura pînă la urechi. Să rîzi de propriul tău necrolog, recunoaşteţi şi dumneavoastră, nu e de loc firesc, ba aş spune chiar că-i necuviincios. E pur şi simplu o bătaie de joc faţă de publicul care se-nghesuie...

plu o bătaie de joc faţă de publicul care se-nghesmădeşte aici să afle, cu seriozitatea impusă de împrejurări, cîteva amănunte din trecuta ta viaţă.

Cu toate că n-am nici un fel de legături de rudenie sau de prietenie cu răposatul Panaiot Panicikov, continui să stau ca bătut în cuie pe locul meu. Tot mi se pare că dacă mă dau la o parte n-o să observ ceva foarte important, ceva foarte interesant, care mi-a scăpat în primul moment din vedere sau nu l-am înţeles. Mai citesc o dată necrologul, dar curiozitatea îmi rămîne tot nesatisfăcută. Lua-l-ar dracu pe Panaiot Panicikov ăsta! Poate că-i urît să vorbesc aşa, dar dacă l-ar fi spintecat cineva cu cuţitul, de l-ar fi călcat tramvaiul, s-au măcar vreun camion, în sfîrşit, de s-ar fi sinucis — atunci aş mai înţelege să-ţi pierzi vremea pentru el. Dar aşa? A decedat după o scurtă suferinţă ca cel mai obişnuit burghez, înconjurat de diverse ventuze, termometre şi picături de valeriană şi acum alarmează toată lumea cu moartea lui stupidă.

Şi cum stau aşa, în faţa necrologului, frămîntat de cele mai curioase sentimente, simt deodată că mă îmboldeşte cineva în spate. Mă întorc înapoi şi văd un bătrîn uscăţiv care şi-a întins bastonul pe deasupra umerilor cîtorva martiri ca şi el şi-mi aminteşte să plec de lîngă perete.

— Dumneavoastră, domnule, exageraţi! strigă el nervos. Daţi posibilitate şi altora să ştie ce se petrece!

Mă cuprinde o răutate inexplicabilă. „Vă rog, poftiţi să vedeţi ce este !“ Şi mă strecor din mulţime, iar în locul meu se şi înfiinţează un cetăţean curios pe faţa căruia se citeşte perspicacitatea. Părea atît de abătut de parc-ar fi fost văr primar cu răposatul.

Şi iată că acum inevitabila întrebare se îndreaptă către mine :

— Dar ce-i acolo ? Spuneţi-ne şi nouă.

Eu trec pe lîngă ei tot atît de vinovat ca şi alţii, clipesc tulburat şi nu răspund nimic. M-apasă un amestec de sentimente — de deziluzie, de curiozitate înşelată şi de amor propriu înjosit şi mă grăbesc să mă ascund undeva, să scap de atîtea priviri rugătoare şi zîmbete complezante.

Cînd mă îndepărtez de mulţime, zăresc în faţa intrării cinematografului apropiat pe doamna cea blondă cu pantofii cu talpa de plută. Îşi şterge grijulie, cu batista, fusta albă pătată de roşiile stîlcite. E adevărat că roşiile i se storciseră în îmbulzeală, e adevărat şi că rochia i s-a pătat şi că mîncarea de prînz i-a rămas negătită. Dar ce importanţă au toate astea ? N-a izbutit oare să-şi croiască drum pînă la zid şi să citească ea, cu ochii ei, cine e Panaiot Panicikov ?

Mă uit la ceas. E vremea prînzului. Soarele a aprins tot cerul, arşiţa e într-adevăr insuportabilă. Dar nici asta n-are nici un fel de importanţă. In faţa zidului coşcovit vin mereu să se îngrămădească alţi oameni care vorbesc agitaţi, se-mping, se-njură şi vor cu orice preţ să afle şi ei taina cea mare.

Iar Panaiot Panicikov rînjeşte tot atît de provocător din necrolog, iar numele său, ascuns pînă ieri în întuneric şi uitare, sclipeşte acum în lumina strălucitoare a senzaţiei devenind din ce în ce mai cunoscut în masa semenilor săi.

1945

O ISTORIE CU COADA

Interesant fenomen se observă la noi, cetățeni! In fiecare zi piața se îmbogățește cu tot felul de mărfuri, dar cozile nu-și pierd vitalitatea. Acest remarcabil fenomen, apărut în anii de lipsuri ai războiului, își apără cu tărie drepturile și dovedește, la cea mai mică ocazie, solidaritatea consumatorilor.

Abia a sosit marfa în magazin, că în fața ușii se și înființează, la rînd, primii „codagii", ieșiți ca din pămînt. Intr-un minut-două, coada se lungește și devine o neclintită masă omenească ce poate rezista oricăror calamități ale naturii. Aici sînt cunoscuții noștri eroi cu sacoșe și plase, cu mutre puțin acre, dar totuși împăcate. Pas cu pas ei înaintează spre ușa făgăduinței și se apropie inevitabil de țintă.

Există două categorii de „codagii". Codagii profesioniști și codagii de nevoie. Cea de a doua categorie e progenitura primei și nu se distinge printr-o deosebită clarviziune. Cei profesioniști, dimpotrivă, privesc departe, în viitor, și trăiesc cu permanenta teamă că mai curînd sau mai tîrziu vor rămîne suspendați în aer, goi și flămînzi. Ei sînt pesimiști din principiu, nu cred în nici un fel de planuri economice sau cincinale și înjură mereu statul. Pentru a se asigura contra oricăror surprize sau neașteptate lovituri ale soartei, codagiii profesioniști fac nelimitate rezerve de alimente sau îmbrăcăminte. Astfel egoismul lor își păstrează un echilibru relativ și viața lor capătă într-adevăr un sens.

Să luăm de pildă cunoscuta familie Damarcev. Bătrînul Damarcev e un om de circa șaptezeci de ani, fost comisionar și misit, proprietar al unui apartament de două camere și al sumei de trei milioane leva, obținută din vînzarea altui apartament. Nevastă-sa, aproape de aceeași vîrstă, e o natură diabetică la care se adaugă oftările de calibru greu după fericitele vremuri de odinioară. Fiica lor, Sica, o văduvă în vîrstă de vreo cincizeci de ani, are o pensie frumușică după răposatul ei soț și e inițiată în cele mai intime taine ale mahalalei. Din această comunitate face parte și o oarecare băbuță fără vîrstă, dar destul de rezistentă pentru ca să se tîrîie pe la cozi și să întărească astfel potențialul de aprovizionare a

familiei. Pîrghia morală şi în general sufletul acestor patru codagii profesionişti e Sica Damarceva, care bate străzile de dimineaţă pînă seara, adulmecînd unde se va da ceva, ce anume se va da şi la ce oră. Ea are legături cu o invizibilă centrală a panicei şi dă alarma printre codagiii profesionişti din toată mahalaua, cînd prinde vreun zvon ameninţător.

Familia Damarcev posedă o incomensurabilă cantitate de articole comestibile ca şi de textile, al căror metraj total ar putea încinge periferia capitalei. Au de pildă zece kilograme de pastramă, care e atît de uscată, încît seamănă mai mult a placaj. Au şi două putini de brînză puternic mirositoare, şi trei chiupuri cu unt rînced, şi cincisprezece kilograme de rahat, care a căpătat ciudata proprietate de a scoate din rădăcină chiar cei mai sănătoşi dinţi ai aceluia care încearcă să-l mănînce. Şi totuşi, Damarcevii sînt serios neliniştiţi şi continuă să facă rezerve. De obicei iau seara în amănunţită deliberare planul lor de ofensivă pentru a doua zi şi, de cum se ivesc zorile, fiecare e la postul său, cu plasa în mînă.

Nu de mult s-a deschis în centrul oraşului un admirabil magazin de produse lactate — luminos, curat, cu nişte răcitoare uriaşe şi cu cel mai bogat sortiment de brînzeturi şi grăsimi ; pur şi simplu să te bucuri, că în ciuda greutăţilor, statul nostru se îndreaptă cu paşi repezi spre prosperitate. Cu cîteva zile înainte de deschidere,

cetăţeanca Sica Damarceva cade într-o stare de extremă excitaţie. Dă mereu tîrcoale magazinului, îşi lipeşte capul de vitrine ca să vadă mai bine înăuntru, unde personalul aranjează produsele primite, întreabă şi cercetează cînd se vor deschide uşile pentru public. In sfîrşit, cînd află şi ziua şi ora precisă a tulburătorului eveniment, Sica Damarceva se întoarce acasă, nepierzînd totuşi ocazia de a mai sta la o coadă pentru bostani. Numai că la această coadă stătu din greşeală. De fapt acolo se vindeau mături. Negustorul însă cumpărase din piaţă cîţiva bostani, nu pentru ca să-i vîndă, ci doar aşa, pentru el, şi-i pusese lîngă uşa prăvăliei.

Era o dimineaţă ceţoasă, nu prea favorabilă pentru cozi, mai ales pentru aceia care suferă de astmă. Matinalul colectiv al Damarcevilor ocupa un loc de frunte la coada din faţa magazinului de produse lactate şi aştepta cu emoţie deschiderea. Se adunaseră aci elemente alese, elementele de şoc sau, ca să zicem aşa, floarea mişcării codagiste. Predominau, ca totdeauna, fostele doamne şi domni din aleasa societate de odinioară, doamnele cu baticuri tărcate, iar domnii cu uzatele lor borsaline. Şuşoteau între dînşii cu răutate, debitînd cunoscutele atacuri la adresa regimului de azi. In această pitorească aglomerare erau bineînţeles şi oameni de rînd, care stăteau la coadă de nevoie, dar ei ocupau locurile de la urma cozii şi nu se agitau.

La orele opt precis, ușile se deschiseră și înăuntru dădu năvală primul val de oameni între care și Damarcevii. La cele două case ședeau două casierițe cu plăcută înfățișare, gata să manipuleze mînerele și să facă să răsune, în liniștea magazinului, plăcutul sunet al clopoțeilor de la mașinile de marcat. Dar tocmai în acest moment suprem, publicul care fremăta trebui să îndure cea mai neașteptată deziluzie. Întreprinzătorii codagii, care erau hotărîți să bată recordurile atinse pînă acum în ceea ce privește aprovizionarea și să prade magazinul într-un timp neobișnuit de redus, aflară cruda veste că fiecare client poate cumpăra numai cîte un sfert de kilogram de unt, brînză și cașcaval. Ba, mai mult, ori brînză, ori cașcaval, nu din ambele articole cîte o litră.

— Ce-i bătaia asta de joc față de cetățeni? dădu tonul indignării generale Sica Damarceva, care plănuise ca fiecare membru al familiei să înhațe cîte o roată de cașcaval și cîte două kilograme de brînză și unt.

— Așa e! Păi o litră de brînză n-ajunge nici măcar pentru o plăcintă! adăugă bătrîna Damarceva.

— Ca să vezi pînă unde am ajuns! strigă încruntat Damarcev, uitîndu-se provocator în jurul său.

— De cînd n-am mai văzut unt, și acuma, na unt! bolborosi și băbuța Damarcevilor ca și cum

ar fi vorbit singură. — Păi bine, tovarăși, aici e magazin sau farmacie? își arătă colții un cetățean înțepat, îmbrăcat într-un palton cu guler de blană, ros și care, după toate aparențele, pare că încă mai mănîncă banii de pe cine știe ce covoare persane sau servicii de argint. O litră de unt, o litră de cașcaval. De ce măcar n-ați pus la intrare un afiș cu rațiile astea caraghioase, ca să nu mai pierdem vremea pe la cozi?

În zadar explicară casierițele că aceasta e distribuirea cea mai dreaptă pentru ca toți cetățenii să poată cumpăra produse și ca să se înlăture stocarea. Codagiii profesioniști erau neîmpăcați și dădeau a se-nțelege că vor părăsi magazinul. Ei se gîndeau doar la stomacul lor fără fund și nu voiau să știe de alții. Pînă la urmă, bine-nțeles că n-a plecat nimeni, ci a luat fiecare ceea ce i se cuvenea — dar și aceasta dublu, deoarece au făcut pe șmecherii și au trecut pe la ambele case. Astfel familia Damarcev a dus acasă două kilograme de unt și cîte un kilogram de brînză și cașcaval.

Toată săptămîna, neobosiții codagii ai familiei Damarcev se perindară prin magazin cu perseverența unor insecte răutăcioase, scoțînd dinăuntru micile pachețele albastre. Și această utilă acțiune ar fi continuat-o încă, dacă un alt eveniment nu le-ar fi atras atenția și nu i-ar fi adus în rîndurile din față ale altor cozi. De data asta se dădea zahăr, iar zahărul, după cum se știe,

prezintă, de cîteva luni încoace, un interes deosebit pentru mişcarea codagiilor. În diagrama rezervelor, acest articol ocupă locul cel mai important şi şi-a creat admiratori chiar printre diabetici. Cetăţeana Sica Damarceva e una din acele activiste care au trîmbiţat printre cele dintîi zvonul că recolta de sfeclă e compromisă şi că toată cantitatea existentă de zahăr se exportă în Coreea de nord sau în Filipine. Şi astăzi ea continuă să alimenteze panica şi să întărească regimul cozilor pentru zahăr.

Cum au aflat că s-au adus noi cantităţi de zahăr în magazine, Damarcevii dezlănţuiră atacul, cu toate că din rezervele precedente depozitaseră peste şaptezeci de kilograme. Dădură totul uitării şi fură apucaţi pur şi simplu de nebunia zahărului. Şi în această acţiune Sica Damarceva ocupă primul loc şi dădu dovadă de surprinzătoare ingeniozitate. Putea fi văzută la trei cozi deodată şi asta fără exagerare. Alerga de la o coadă la alta, îşi reţinea locul şi dispărea la a treia. O dată Sica Damarceva apăru într-un cartier îndepărtat, cu pîntecele vizibil umflat şi, profitînd pe privilegiul ce se dă celor gravide, scoase la repezeală, din cîteva magazine, trei kilograme de zahăr.

Dar, ca în orice bătălie, aşa şi aici, unii dintre luptători trebuie să cadă pe cîmpul de luptă. Cruda soartă o alese pe nefericita băbuţă care avea în urma ei o activitate atît de strălucită în mişcarea codagiilor profesionişti. La a şaptea pungă de zahăr, răci, se îmbolnăvi de bronhopneumonie şi căzu din rîndul colectivului.

Acum campioana cu atît de mari merite în facerea rezervelor zace la pat şi geme. Zilele îi sînt numărate şi nimeni nu poate spune cine o va înlocui pe la cozi. Damarcevii expediază acum a cincea telegramă către nu ştiu ce mătuşă din provincie pe care o invită să locuiască la ei. Dar mătuşa nu răspunde. În mijlocul acestui chinuitor necunoscut, eroii noştri, desigur, nu-şi pierd sîngele rece şi chiar dacă au rămas numai trei, continuă să atace magazinele şi să scoată noi şi noi pungi de zahăr.

Iar băbuţa rămîne ceasuri întregi singură şi delirează în agonia ei. Şi în acest coşmar al luptei cu moartea, ea e tot la coadă, certîndu-se cu nu ştiu cine.

— Dumneata, domnule, de unde-ai răsărit? mormăie băbuţa. Ia, te rog, să stai la loc şi să nu treci înaintea mea!

Iată ce înseamnă adevărata măreţie morală. Iată ce înseamnă să rămîi credincios, pînă la ultima ta suflare, mişcării codagiilor.

1951.

CUPRINS

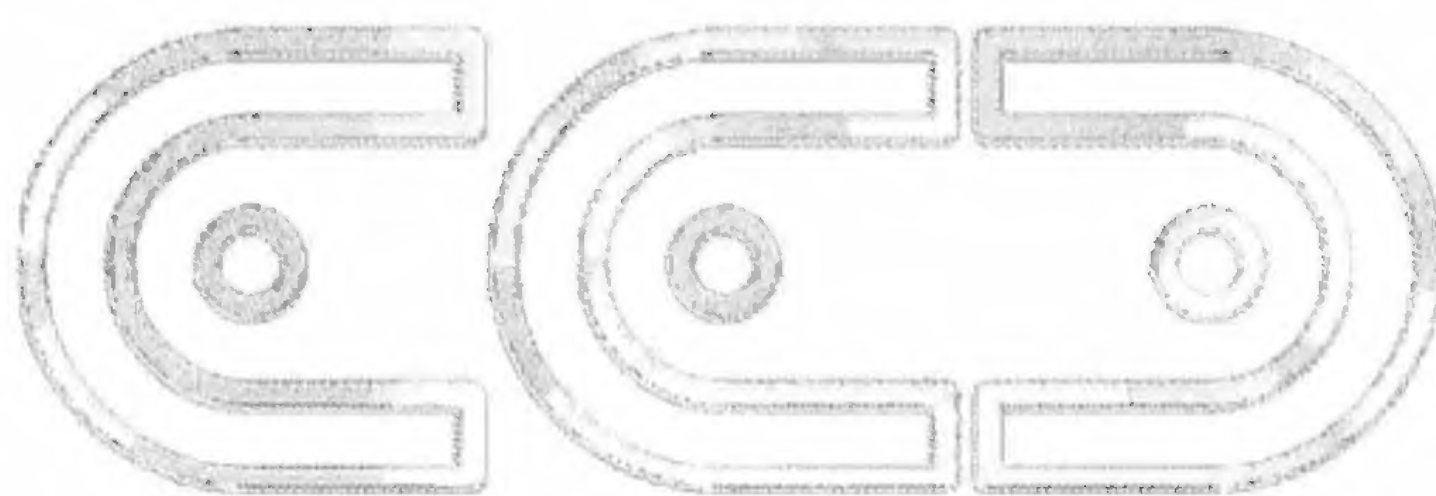
T. 3.162 ★

Responsabil de carte : Const. Giurgiuca
Tehnoredactor : Sanda Eschenasy

*Dat la cules 08.12.56. Bun de tipar 02.02.57. Tiraj 10.110 ex. Hîrtie cărţi şcolare de 65 gr. m.p. **Ft.** 700×1000/32. Coli ed. 5,54. Coli de tipar 5. Ediţia I. Comanda 2942. A. nr. 05925. Pentru bibliotecile mici indicele de clasificare 886.7—32=R.*

Tiparul executat sub com. nr. 1842 la Combinatul
Poligrafic Casa Scînteii „I. V. STALIN".
Bucureşti — R.P.R.

Scanare și prelucrare digitală

de

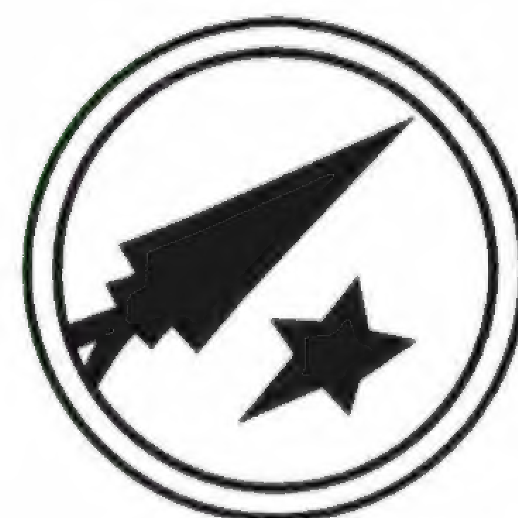

Anonim

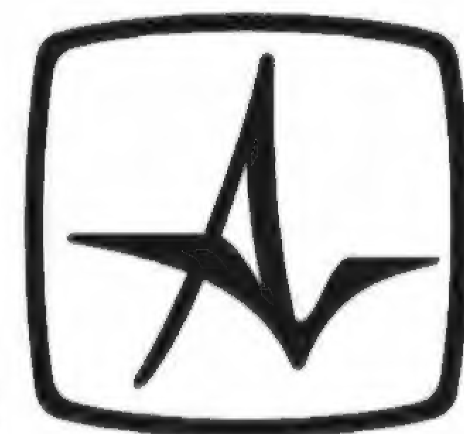

și

CAT Graur

Antwerpen

2023

